
T. Sharp D.D. Preb.
of Durham. Arch
Deacon of North:

PETER
SEABY
B

JOANNIS HARDUINI

SOCIETATIS JESU PRESBYTERI

ANTIRRHETICUS

DE

NUMMIS ANTIQUIS

COLONIARUM ET MUNICIPIORUM,

AD JOAN. FOY-VAILLANT MED.

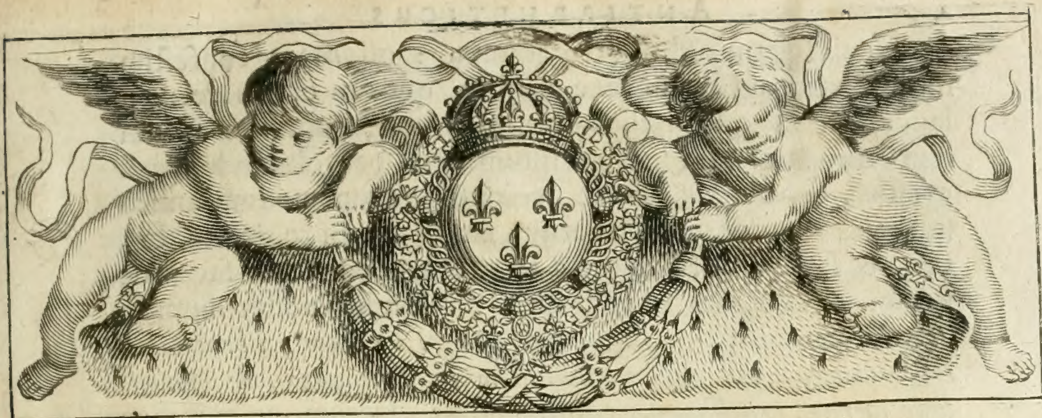

PARISIIS,

Excudebat FRANCISCUS MUGUET, Regis & Illustriss. Archiepiscopi Parisiensis Typographus.

MDCLXXXIX.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

JOANNIS HARDUINI
SOCIETATIS JESU PRESBYTERI
ANTIRRHETICUS
DE
NUMMIS ANTIQUIS
COLONIARUM ET MUNICIPIORUM,
AD JOAN. FOY-VAILLANT MED.

IBER a te nuper, o Valens, de numiſmatis æreis coloniarum ac municipiorum in lucem editus, poſt annos fere quatuor quam cenſorium adverſum nos ſtilum exſerere deſtinaras, mihi diutiſſime latuerat : cum ante menſem unum ferme aut alterum venit ad me de more quidam ex intimis meis, qui hunc coëmit, quoniam hoc genere doctrinæ capitur & gaudet in primis : iſque, ſive veteris noſtri ad ea ſtudia impetus iterum accendendi cauſa, quem deferbuiſſe noverat, ſive juſti doloris ad legitimam defenſionem incitandi, violatam a te plurimis locis noſtram exiſtimationem, famamque læſam confirmavit. Cum vix jurato crederem, quod conſcientiæ meæ teſtimonio nihil erat a me commiſſum, quod

boni cujusquam offenderet animum : ostentare confestim ille indicem auctorum recentiorum, quos in operis decursu laudares, in quo nullius alterius toties, quoties nostrum nomen appareret. Hinc ad ipsum opus pervolutandum aggressus, orsus a præfatione, cœpi tunc propemodum amico subirasci : quoniam secus atque narraret, ibi te de me sentire, & satis honorifice me a te tractari, oculi ipsi facerent fidem. *Nummorum* enim, quos Sirmondus noster summo labore conquisivit, *in Ludovici Magni Collegio*, *librorumque custodiendorum provinciam eruditissimo P. Harduino, de nummis bene merito, concessam* ibi commemoras. Iterumque in indice animadverti, (nam mos est hominum, quibus non est satis abs re sua otii, librum ut integrum evolvant, consulere indices :) *P. Harduinus S. I. erud. notis Plinium illustravit, & de re nummaria bene meritus.* Liberalius sane dictum, quam optarim : quippe qui tametsi nec labori, nec lectioni, neque exercitationi parco, tamen exiguam eruditionis in me partem agnoscam : nec tali me a quoquam onerari laude æquo ac lubenti animo feram. At me, quem nihilominus tantis præconiis extolleres in fronte operis tui, male deinde accipi in ipso voluminis corpore, vix inducere animum poteram ut existimarem. Quem enimvero de nummis bene meritum faterere, qua in re de te male meritum me putarem, cujus in eo genere lucubrationem haud mediocri tibi esse posse adjumento ea confessione agnosceres ? Verum instare ille porro, vehementiusque contendere, me crebro lacessitum a te : subinde quidem laudatum satis benigne & clementer, ab eruditione, ab acumine, a sagacitate : sed ferrum ibi occultari, meque extra hæc loca gravibus deinde vulneribus appetitum, multoque sæpius nomine appellatum, adductumque in vituperationem. Cetero nec deesse in opere tuo plurima, quæ possem vicissim carpere ac vellicare. Itaque interpellare ille me, enixeque hortari, ut ni vellem publicam defensionem instituere, te saltem per epistolam & humanitatis, quam violasti, amice commonerem : & quæ perperam in me reprehendisses, aut ultro ex te male docuisses, si qua essent ejusmodi, dedocerem. Negavi præcise initio id me facturum. Scilicet ne respondendum putarem, non pauca

deterrebant : tum illud maxime, quod minime ſentiebam eorum manibus id opus teri, aut apud illos in aliqua exiſtimatione eſſe, apud quos noſtra intereſſet, collectam, quantulacumque eſt, famam conſervare. Nemo certe illorum de eo quidquam ad me referre. At ecce repente inter has altercationes, volumen alterum in lucem prodit, in quo amicus idem ille noſter monere ſerio & graviter, a ſilentio quod ipſe mihi indixiſſem, creviſſe tibi animos, creviſſe convicia. *Ariolari* nos enim, *nugari*, *allucinari*, *graviſſime errare*, *abuti ingenio noſtro*, te ſubinde dicere : ſimiliaque maledicta a te paſſim in nos jactitari. Quam illiberalem linguæ licentiam cum ridendam a me & contemnendam obſtinate pertenderem, in alteram tandem partem inflexit animum, & priora conſilia diſturbavit. Oſtendit enim difficile fore, ut omnes exiſtiment, me injuria toties a te fuiſſe pulſatum, niſi reipſa oſtendatur. Parüi ergo demum ac ceſſi amici adhortationibus : ſtudüſque meis tantum detraxi temporis, quanquam invitus, quantum ad epiſtolam, ſeu brevem commonitionem elucubrandam ſatis eſſet : cum a longiore mora in hoc argumento, atque a ſpiſſiore paulo volumine exarando animus, ut nunc eſt, vehementer abhorreat. Quin hanc ipſam opellam ex quo ſum ſemel orſus, ita fui ſæpe traductus alio, vix ut aliquando licuerit aut interruptam contexere, aut abſolvere inſtitutam.

Unde autem potiſſimum ordiar, quam ab illa immodica accuſandi prurigine, qua falſa etiam nobis crimina objicis : idque me affirmaſſe pronuncias, quod præciſe negavi ? *Ad Æliæ Capitolinæ urbem*, inquis, pag. 252. *pertinet M. Aurelii nummus, ſub prava* COL. PAPIAE.... *epigraphe a Triſtano vulgatus : quem ille ad Papiam Cæſarienſem Mauritaniæ revocat. Nummum vero P. Harduinus pag* 380. *ad Puppiam Proconſularis Africæ urbem pertinere fruſtra contendit.* Patere me, amabo, ridere tecum, & iram ſimulare, a qua longiſſime noſtri mores abſunt. Vigent in Gallia ſcilicet ſanctiſſimæ leges adverſus falſos accuſatores : nec metuis ne inter ſontes rapiare ? Fidem non vereris ne tu dicaris præferre quidem in nomine : ſed titulum, ut jureconſulti aïunt, ſine re : denique ne qui πιςὸς vocaris, ἄπιςος habeare. Nam ubi fides ?

ubi pudor? Negamus plane conceptis verbis ad Puppiam Africæ nummum eum referri posse: aïs tu nos eo ut referatur imperare. Quem te vis haberi igitur ab eruditis probisque viris? aut quis illorum ipsorum, quorum carmina in tuas laudes operi tuo præfixisti, non tuam hoc loco inconsiderantiam erubescat, justamque meam & necessariam esse defensionem fateatur? Adi rursus ea quæ de hoc nummo edidimus: vel hic eadem iterum perlege. COL. PAPIAE. *M. Aurelii nummus apud Tristanum, a quo hic nummus ad Papiam Africæ revocatur, Ptolemæo, inquit, memoratam, libro* IV. *cap.* III. *Falso: cum ibi Papia nulla, sed* Δαβία *sit. Ac si uspiam Papia occurrat ex Africa, vox ea in mendo cubat, estque in Puppiam transformanda, quæ civitas fuit Proconsularis Africæ: unde Reparatus Puppianensis in Notitia appellatur. Ad Papienos referri oportuit, cujus coloniæ vetus inscriptio meminit apud Gruterum, pag.* CCCCXLVIII, 4. *situmque prope Sinuessam, Latii oppidum, indicari.* COLONIS. SINUESSANIS ET. PAPIENIS. MONUMENTUM. Hoccine fuit nummum retulisse ad Puppiam Proconsularis Africæ? Sane, si Puppia eadem cum Papia est: aut Latium forte tuo jussu suis convulsum sedibus in Africam commigravit.

Jam idemne cum tuo nummus ille Tristani sit, difficile est statuere, nisi ei, qui utrumque oculis usurparit: eoque magis, quod a tuo discrepare longissime ille videtur. Nam quæ in ambobus litterarum similitudo aut affinitas est? Tuus te uno quidem teste præfert, COL. AEL. CAP. Quid porro Tristanicus? COL. PAPIAE. Tristani tamen peritiam mirantur hodieque eruditi: tuam, cum Græca præsertim numismata edideris, agnoscemus. In hoc tuo opere quale specimen eruditionis dederis, mox faxo intelligas: fac, si potes, ut nemo id resciat. Non impar ille in hoc certaminis genere, ut quibusdam visum est, olim congressus Achilli, hoc est, Sirmondo nostro. Tu si parem colligere famam te posse sperasti, nostro toties impetito nomine, erras tu quidem, amice, vehementer. Nam nec nos, quos lacessis, tanti sumus: nec præter hoc legitimum ac necessarium defensionis onus, unquam deinde vel tecum vel cum quovis

alio de nummis antiquis manus conſeremus. Gravioribus enim ſanctioribuſque curis diſtinemur, quam ut avocare animum ad iſta profana, ſine piaculo ac detrimento, liceat: nec tanti arbitramur eſſe, ut invidorum ictus repellamus, bonas horas perdere: nedum ut te ſolœcizare dedoceamus: quod cum paſſim in opere tuo factitas, tum hoc loco turpiter, qui Æliæ Capitolinæ urbem appelles. Rideamus licet: ſum enim a te invitatus. An ſi vel urbem Romæ filius tuus, cujus ſtilo fronti operis tui elogium tuum præfigendum curaſti, diceret in ſcholis, non ferulam frangeret?

Levior aliquanto criminatio eſt, qua quod nonnullis placuiſſe narro, mihi uni adſcribis, me unum ejus rei auctorem vis haberi. *Triremis*, inquis, pag. 116. *in Sagunti & Valentiæ nummis earum in mari potentiam aut ſitum arguit: nec, ut videtur P. Harduino, triremis ideo inſculpta eſt, quod ex Zacyntho inſula colonia deducta ſit. Quod ipſe P. Harduinus ex Patino, ut iſte ex Antonio Auguſtino hauſit.* Ain tu ita nobis videri? Diximus ita velle nonnullos: eam cauſam arridere nobis quo deinde etiam verbulo ſignificavimus? Verba noſtra rurſus lege. *Triremem ideo inſculptam VOLUNT, quod ex Zacyntho inſula deductam eo coloniam referunt Polybius, Strabo, Silius.* His aſſentiri nos an uſpiam oſtendimus? Nec magis tamen in Sagunti Valentiæque nummis ſitum oppidi, vel civium in mari potentiam triremis indicat, quam navis hodie in Pariſienſium aliorumque nummis. Deſignabat in Corinthiis Patrenſibuſque quondam adventum Auguſti, aliud in aliis: quanto conſideratius fuit judicium exemplo noſtro in re dubia ſuſpendere, quam temere affirmare? Adeo autem, pace tua dicam, luſcitioſus mihi viſus es in obſervandis noſtris erratis, ut ubi nulla eſſent, deprehendere ea te putaris: ubi eſſent aliqua, ſis prætergreſſus. Quorſum falſa conquiris crimina, cum vera non deſint? Quin noſtra de Ægis, de Anazarbenſium, Gadarenſiumque, ac fortean Laodicenorum æra, ſiquidem oculatus es, aliave σφάλματα detexiſti? quæ nec ipſi indicare erubeſcimus, nec ſanare admodum ſatagimus, quod in ea re nullum aut leve operæ ac moræ pretium fore putamus. At ea nihilominus indicari a te oportuit, qui rei nummariæ peritiam in præfatione

jactitas, triginta annorum ſtudio ac labore partam. Quam venditare tamen quibus & quantopere debeas, ex hoc nonnullarum tuarum explicationum breviculo intelliges: in eo enim quam præpoſtere nummos quamplurimos interpreteris, te, quod oro æqui bonique ut conſulas, ſæpiuſcule commonebo. Sparſos autem a te, ac ſubinde repræſentatos earumdem urbium nummos, unum in conſpectum ſub certa litterarum ſerie colligam: ne, quod tibi uſuvenit, de ejuſdem unius oppidi nummis nullo operæ pretio, ſub diverſis principibus, iteretur oratio. Ceterum noli conturbari. Agam tecum mitiſſime: parcam intemperantius aliquid in te jacere: compendiumque operæ faciam: tum ut nec ſingula perſequar, ſed quædam paſſim & quaſi per ſatyram colligam: tum ut in paucis illis, quæ attingam, indulgentiam meam lenitatemque non deſideres. Qui a nobis autem nummi laudantur, hos in calce hujus lucubrationis offendes, eo ordine, quo quiſque in margine appellatur.

A

ACCITANÆ coloniæ nummos a te duos attributos eſſe, qui ſunt Tuccitanæ.

I. PAGINA 13. nummum Auguſto principe cuſum exhibes, ſic inſcriptum, C. I. G. A. cum apice pontificali & ſimpulo: atque ita interpretaris: *Colonia Iulia Gemella Accitana:* cum nec ullum reperire numiſma ſit coloniæ Accitanæ, quod non priores ejus nominis ſyllabas repræſentet, COL. ACCI. vel COL. GEM. ACCI. vel COL. JUL. GEM. ACCI. & in iſto legi neceſſe ſit, *Colonia Iulia Gemella Auguſta*, deque Tuccitana colonia intelligi: quod oppidum inter Cordubam Giennumque poſitum, *Martos* hodie nuncupatur. Hæc nempe ſimpliciter COL. AUGUSTA. GEMELLA, in Claudii nummo ex Goltzio appellatur: Plinio noſtro, libro III. ſect. III. *Colonia immunis Tucci, quæ cognominatur Auguſta Gemella.* In nummo Cordubenſi, COLONIA. PATRICIA. pariter apex eſt cum ſimpulo ſculptus, ſub eodem Auguſto principe, apud

apud te ipſum pag. 60. ut utriuſque oppidi cives, cum eſſent inter ſe finitimi, pari conſenſu pontificatum Auguſto gratulatos fuiſſe noris : eodemque tempore cuſa hæc duo numiſmata. Quibus adde & tertium, pag. 69. Juliæ Traductæ, 3.
in quo pariter apex ſimpulumque cernitur : argumento certiſſimo, a Bæticæ oppidis ſimul univerſis hanc lætitiæ ſuæ ſignificationem datam eſſe, atque adeo a Tuccitanis, non ab Accitanis, qui citerioris Hiſpaniæ fuere, Carthaginienſiſque conventus.

Expunge itaque & alterum a te pag. 93. laudatum, in- 4.
ſcriptumque pariter C. I. G. A. cum Germanici & Druſi Cæſarum nominibus capitibuſque : atque eodem referri oportere, hoc eſt, non ad Coloniam Juliam Gemellam Accitanam, ſed ad Coloniam Juliam Gemellam Auguſtam, agnoſce, ſive ad Tuccitanam.

Rogas Auguſtæ nomen cur poſtremo loco ponatur, cum priore collocetur a Plinio? Doce viciſſim, quamobrem in Calaguritanorum numiſmatis Juliæ appellatio poſtponatur : MVN. CAL. I. vel MVN. C. I. *Municipium Calaguris Julia.* Quid a me reſponſi exſpectandum ſit intelliges, cum quid mihi ſis ipſe reſponſurus, tecum cogitaris.

ÆLIÆ Capitolinæ adſcriptos a te fuiſſe nummos duos, qui ſunt Cæſareæ Palæſtinæ.

NUMMUM Antonini Pii geminum repræſentas, pag. 5.
239. cujus in averſa area litteræ eæ exſtant, C. A. C. de quibus ita pronuntias. *Has notas P. Harduinus interpretatur, Colonia Aſido Cæſariana. Laudandus quidem illius conatus : ſed genuina explicatio, Colonia Ælia Capitolina eſt.*

Quonam vel uno ex tota antiquitate exemplo, ſive in nummis, ſive in lapidibus, docere poſſis litteram A ſolitariam poni, ubi ſyllaba prima proprii alicujus nominis prænominiſve, quod deſignatur, ab Æ diphthongo incipiat? A. P. vel Q. A. quoties cum IIIIVIR. vel IIVIR. copulatur, quis niſi veterum notarum expers ac rudis aliud intelligat, quam illic quidem Ædilitiam Poteſtatem, iſtic Quæſtorem Ædilem? A ſolitarium in nominibus propriis

aut prænominibus ſi occurrat, ſive in lapidibus, ſive in nummis aliter accipi poteſt: nam quis non Auguſtam, ac ſi quidem A geminetur, Antoninianam Auguſtam citius, quam Æliam cogitet? Ælia igitur ubi intelligi ac dici debet, ſcribi certe id nomen ſic oportet, ut præter iſtud legi aliud nullum poſſit. Igitur per A ſcribi nefas: cum aliud ab Ælia nomen hæc littera paſſim deſignet.

Quanta cura AEL. vel AELIA ſine notarum compendio nummi & marmora exhibent? Vis igitur uni tibi credi, reclamantibus omnibus antiquis monumentis? A quo demum erudito homine, nec harum rerum omnino rudi extorquebis fidem? Omnes ſub Hadriano conflati Æliæ nummi præferunt COL. AEL. CAP. te ipſo teſte, pag. 220. & 221. Sub Antonino Pio, cui dicatus & iſte eſt, tum ille, quem exhibes pag. 237. COL. AELIA. CAP. tum quem
9. pagina ſubſequente, COL. AEL. CAP. Sub Aurelio quos habes pag. 251. 252. 253. COL. AEL. CAP. Sub Commodo apud Erizzum, ut monuimus in libro noſtro de nummis pag. 562. teque ipſo teſte, pag. 299. COL. AEL. CAP. COMM. quomodo inſcriptos & ipſe refers ſub Severo, ſub Diadumeniano, ſub Elagabalo, ſub Decio, ſub Herennio, ſub Hoſtiliano.

Quomodo igitur eſt legendum, inquies? Equidem, quod noſtrum laudas conatum, qui pridem conjiciebamus legi poſſe, *Colonia Aſido Cæſariana*, nihil dicam jactantius, merito id ac jure facis. Nam quid dici plauſibilius potuit ab eo, qui unicum vidiſſet adhuc cum ea epigraphe nummum, & quidem ita obſcurum, ut evanida prorſus eſſet effigies in eo inſculpta, nec diſcerni illa probe poſſet? Nunc vero cum illuſtriore reperto numiſmate conſtet, eandem in hiſce nummis ſimilitudinem Aſtartes Deæ expreſſam eſſe, quæ in nummis Cæſareæ Palæſtinæ occurrit ſub Hadriano, ipſo te
6. agnoſcente, pag. 213. & in Fauſtina, pag. 281. eodem plane ſitu habituque depictam, eandem ſub pedibus, non ſemifiguram, ut barbare loqueris, ſed viri umbilico tenus exſtantis, atque ex amne emergentis imaginem: quis jam deinde reliquus eſt ambigendi locus, quin ad Cæſaream Palæſtinæ referri nummum, legique hoc modo epigraphen oporteat, *Colonia Auguſta Cæſarea?*

Nam ecquid habes, amabo, quod opponas? *Nullus est Cæsareæ fluvius proximus*, inquis, in Hadriano, pag. 223. atque 6.
idcirco depictum similiter fluvium in Cæsariensium nummis, Adonim esse putas, qui Byblon præterfluit: id quod passim in tuo opere inculcas, etiam tomo posteriore, pag. 26. Profecto si ita est, nihil jam vetat, quominus Orontem Samosateni, Antiocheni Euphratem insculpsisse olim, aut hac ætate Parisienses in nummis suis Rhodanum, Sequanam Lugdunenses pingere existimentur. De Cæsarea tamen mox viderimus.

Dic interim tu vicissim, ecquis Æliam amnis subluit, cujus causa nummos istos Æliæ adjudices? Hic nos iterum, quoniam nullus Æliam amnis præterlabitur, ad Adonim & Byblios, quos tu Adoniones novo nomine appellitas, ablegas ac remittis: neque hic tantum, sed & in Severo ac Diadumeniano: Adonimque amnem pictum in Æliæ nummis asseveras. Qua auctoritate? quo teste credi vis Bybliorum religionem aut Cæsareæ receptam, aut Æliæ? aut quid nobis Adonidis fabulas occinis, quibus in Syriæ totius nummis, quos quidem adhuc videre cuiquam licuit, nihil est loci? Dic, si nullus utrobique proprius amnis est, cur magis Æliæ nummos adseris, quam Cæsareæ? Dic, quo tandem in nummo alterius amnis eo modo ac situ expressam effigiem videris, præterquam illius, qui oppidum ipsum, cui nummus adscribitur, alluat? Non sunt hi nummi Æliæ igitur, ubi nullus amnis.

Nam quod in Æliæ nummo, tum sub Severo, pag. 1. tum sub Diadumeniano, pag. 101. Astarten sculptam arbitraris, quæ fluvium, ut loqueris, pede calcat, nempe Adonin, ut interpretaris: vide ne mera sint ingenii tui somnia: 8.
non sunt enim scalptoris. Stat Imperator ipse sub Serapidis effigie, ut alibi passim. Numinis ipsius, quod Æliæ colitur, caput dextra gerit, læva hastam puram: pede captivum premit. In Diadumeniani nummo præterea victoriolæ dextra 8.
lævaque globis impositæ coronas victori Augusto porrigunt. Quam ob victoriam rogas? Severi quidem notæ sunt palmæ: ob quas in nummis Arabicus, Adiabenicus, Parthicus appellatur. Diadumeniani victorias accipe a Julio Capitolino,

in Macrini vita. *Pugnavit tamen & contra Parthos, & contra Armenios, & contra Arabas, quos Eudæmonas vocant, non minus fortiter quam feliciter.* Non ignoras autem, opinor, una cum Macrino patre Diadumenianum Augusti nomen gessisse, bellis interfuisse, simul vicisse. Sed ad nummos, de quibus præsens instituta disceptatio est, revertamur.

Cæsaream ergo cur negas amne allui? *Vrbis situm*, inquis, loco citato, *apud Iosephum libro* III. *de bello*, *cap.* XIV. *videre est.* Amnis igitur forsan ibi aliquis post Josephi ævum emersit. Vidit enim amnem eum Jacobus de Vitriaco, testis locuples & idoneus, libro VII. belli sacri, cap. XXI. *Cæsaream*, inquit, *secundæ Palæstinæ metropolim, quæ prisco nomine Turris Stratonis appellata est, pervenientes, secus fluvium, qui de paludibus eidem urbi adjacentibus defluit, castra metati sunt.* At amnem eundem memorant, Plinius Josepho suppar ætate, ac Ptolemæus: ille sub Crocodilon appellatione: iste, sub Χερσέυ. Plinius enim libro v. sect. XIV. *Stratonis turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita: nunc colonia prima Flavia, a Vespasiano Imperatore deducta. Finis Palæstines, deinde Phœnice.* A quo fine paulisper digressus, ad eum revertitur, sect. XVII. *Hinc redeundum est*, inquit, *ad oram, atque Phœnicen. Fuit oppidum Crocodilon: est flumen: memoria urbium, Doron, &c.* Flumini nomen inditum a crocodilorum copia innuit. Ptolemæus autem diversa via a Phœnice incipiens, pergensque inde in Palæstinam, libro v. cap. XV. Δῶρα, inquit, Χερσέυ ποταμοῦ ἐκβολαί. Et capite sequente: Μετὰ τὰς τοῦ Χερσέυ ἐκβολὰς, Καισάρεια Στράτωνος. Intelligis exinde eundem ab utroque amnem dispari licet nomenclatione indicari, eumque urbi proximum? atque idcirco recte insculptam in ima parte nummi effigiem hominis ex amne emergentis, ut in Antiochensium numismatis, & Samosatensium, quamplurimisque aliis: qui typus appositum amni oppidum declarat.

Nam quod caput Astarte manu præfert, in nummo Cæ-
6. sareæ sub Hadriano, pag. 223. atque adeo & in his duobus sub Antonino, papyraceum illud esse cum arbitraris, quod ab Ægypto Byblum mari deferri Lucianus narrat: plane id alienum est hoc loco, nec ulla ex parte verum. Caput

enim eſſe Serapidis, qui Cæſareæ æque atque Æliæ colere-
tur, ut nummi alii innumeri teſtantur, in quibus unius Se- 9.
rapidis caput exſtat : tum ipſis nummis credere debuiſti,
quos Æliæ nunc immerito tribuis, pag. 239. & Cæſarienſi
alteri ſub Julia Domna, pag. 25. Nam capiti illi, quod 7.
Aſtarte manu tenet, calathus impoſitus eſt, inſigne Sera-
pidis. Tum Bocharro habenda fides fuit, de ſimili Aſtartes
effigie hoc ipſum affirmanti, ut confiteris, pag. 281. in num-
mo Cæſareæ, ſub Aurelio principe.

Sed quo jure Auguſta Cæſarea tantummodo appellatur, primæ Flaviæ appellatio detrahitur? inquies. Sentio enim hunc tibi hærere ſcrupulum. Eximam vero perlubenter. Quo plane jure in nummo Hadriani, quem tu ipſe pagina proxime antecedente laudas, ut innumeros alios ſimiles prætermittam, COL. BER. *Colonia Berytus* tantum inſcribitur, depoſito Juliæ Felicis prænomine, quo ſæpe gloriatur, quod ei uni in hoc tractu competit : aut COL. COR. *Colonia Corinthus*, ſepoſita Laudis Juliæ ſimili nomenclatione : aut ipſa denique Cæſarea in Titi nummo COL. CAESAREA tantum inſcribitur, nullo adjecto prænomine. Quis enim non intelligit compendii cauſa dici ſcribique *Colonia Auguſta Cæſarea*, pro *Colonia prima Flavia Auguſta Cæſarea?*

Satis igitur habeto ſuos Æliæ Capitolinæ nummos adſignare : alienos cave adjudices : nec ægre feram ſane viciſſim Græcum Severi nummum, ΚΑΠΙΤΩΛ. ΙΕΡ. ΑΣ. ΑΥ. hoc eſt, Καπιτωλιάδος ἱερᾶς ἀσύλου αὐτονόμου, Capitoliadi Cæleſyriæ oppido adſcribi, adimique Æliæ Capitolinæ, cui V. Cl. Holſtenius dederat : tametſi iis perſuaſus argumentis iſtud ultro dem atque concedam, quæ ſentio nondum te eſſe ſubodoratum.

ANTIOCHIÆ Syriæ nummos duos a te eſſe adjudicatos, qui ſunt Antiochiæ Piſidiæ.

GEMINUM affers pariter Antiochiæ nomine nummum
inſcriptum, alterum pag. 189. ſub Veſpaſiano, alterum 10.
ſub Domitiano Cæſare, pag. 197. eodem utrumque anno
cuſum, eadem turriti capitis effigie, eadem epigraphe in-

ſignitum, ANTIOCHIA. De utroque quid cenſeas audimus. *Ad Antiochiam Syriæ*, inquis, *Triſtanus & Patinus hunc nummum revocant. Pater vero Harduinus illum ad Antiochiam Piſidiæ coloniam ex ejus epigraphe Latina pertinere contendit. Sed hæc in nummis coloniæ Antiochenſis in omnibus ſuis nummis inſcribitur.* Atqui & nos veriſſime numiſmata omnia, quæ Antiochiæ Syriæ nomen præferant, Græce eſſe ſcripta contendimus: nec tu ullo probaveris documento coloniæ vocem a Piſidicæ nummis nunquam abfuiſſe. Exſtant ſiquidem percuſſa numiſmata ab Antiochenſibus Syriæ ſub Auguſto, Tiberio, Claudio, Nerone, Hadriano, Vero, Commodo, Severo, Caracalla, Macrino, Diadumeniano, Gordiano III. Tranquillina, duobus Philippis, Otacilia, Decio, Etruſcilla, Herennio Decio, Hoſtiliano, Treboniano, Voluſiano: ecquod iſtorum non Græcum eſt? Videſis igitur proferas ut idoneum argumentum, quo planum fiat, quamobrem hæc ibidem immutata ratio ſit: atque uno hoc anno Latine inſcripti ſint, qui reliquis tum prioribus, tum ſubſequentibus, nonniſi Græcam epigraphen exhibeant.

At nec Piſidicam ſemper Antiochiam COL. ANTIOCHIA, vel ANTIOCHEN. inſcribi neceſſe eſt, adjecto ſic coloniæ vocabulo. Alioqui quid fiet aut Corinthi nummis pleriſque, a quibus vox eadem COL. abeſt, etiam ſub Julio Dictatore: aut iis quos tu ad novam Carthaginem, nos, ut dicemus, ad Norbam Cæſarianam revocamus? nam in his nunc adjecta coloniæ vox eſt, nunc eadem abeſt, ipſo confitente te. An igitur ad alia continuo oppida eos, qui voculam hanc expreſſam habent: ad alia eos, in quibus ea nota deſideratur, es relaturus? minime ſane, opinor. Antiochiæ igitur Piſidicæ hos quoque reſtitue: de qua Plinius noſter, libro v. ſect. XXIV. *Piſidæ, quorum colonia Cæſarea, eadem Antiochia.*

ANTIOCHENÆ civitatis utriusque, Syriacæ nimirum, ac Pisidicæ, nummis insculptæ litteræ quo spectarent, te nescisse.

MAXIMA de his litteris Δ. E hoc est, Δημαρχικῆς ἐξουσίας, *Tribunicia potestate*, & S. C. *Senatusconsulto*, II.
quæ in Antiochensium e Syria nummis occurrunt, inter eruditos disceptatio est, quam vim illæ habeant, quid significent. Aïs tu passim, maxime vero in Caracalla, pag. 34. in Macrino, pag. 90. in Diadumeniano, pag. 102. & 103. in Elagabalo, pag. 107. & 122. alibique, posterioribus litteris significari concessam a Senatu Romano Antiochensibus cudendæ monetæ facultatem: prioribus, eam designari Tribuniciam potestatem, quam a Sylla exstinctam Pompeïus restituit: concessumque jus idem Antiochenis a Populo Romano cum Senatu conjunctim. Nos deinde, quod paulo secus ac tu sentimus, subinde, ut soles, non urbanissime increpas. Ut orationis operam compendifaciam, sic habeto. Duum generum monetam coloniæ multæ *cuserunt*. Cuderunt, volui dicere: sed tua semper solœca vel invito mihi sese offerunt: quale istud, quod sæpiuscule usurpas: in primis tomo priore, pag. 85. Duplex, inquam, moneta coloniarum ex eadem officina & fabrica prodiit. Nam quod aïs Antiochiæ, aliisque locis duas exstitisse monetæ cudendæ basilicas, pace tua dixerim, mera divinatio est: neque ea certe probabilis: cum unica sit Lutetiæ Parisiorum, quanto populosiore, quam Antiochia, civitate?

Quin dixisti potius unius Monetæ opifices fuisse plures, plures monetarios, plures officinas? Neque enim fere existimandum est, aut ullo id certe argumento liquet alibi contigisse, quod Sidonius Apollinaris de Narbone cecinit, carmine XXIII.

Salue, Narbo, potens salubritate,
Portis, porticibus, foro, theatro,
Delubris, capitoliis, MONETIS.

Duas enim tunc illic esse Monetas: alteram, quæ Gothicæ pecuniæ: alteram, quæ Romanæ figurandæ incumberet, ex

usu illius ævi fuit. At unicam in ipsa urbe Constantinopolitanã Monetam, ut Capitolium unum, exstitisse, descriptio ejus urbis sub Theodosio juniore edita admonet. Unicam pariter Roma vetus habuit, cujus effigiem nova repræsentavit. Verum in una basilica, sive Moneta, plures monetarii, plures monetariorum officinæ fuere. Quot, inquies? Constantinopoli quidem saltem tres, usque ad Valentis tempora: ut ex Valentis, Valentinianique nummis apparet. Nam Valentis quidem inscripti, OFF. II. CON. & OFF. II. CONST. Valentiniani, OFF. III. CONST. *officina secunda*, *officina tertia Constantinopolitana*, apud V. Cl. Mediobarbum. Postea fuere decem, hoc modo in nummis signatæ, quem nondum vidimus a quoquam esse animadversum.

Prima, CON. A. in nummis Anastasii, Justini junioris, Tiberii, Heraclii, Leonis Isauri: post cujus tempora CON. aut CONOB. in Augustorum nummis scribi desitum est. Item CONS. A. in nummis Constantini Magni, Juliani. KONS. A. Constantii, Juliani. CONSP. A. hoc est, *Constantinopoli percussa*, *officina prima*, in nummo Joviani. A. COMOB. in nummis Arcadii, Tiberii: hoc est, *officina prima*, *Constantinopoli moneta obsignata*. Denique A. CONOB. in nummis Anastasii, Justiniani.

Secunda, CON. B. in nummis Anastasii, Justini junioris, Tiberii. B. COMOB. Theodosii Magni. B. CONOB. Theodosii Magni, Basilisci, Justiniani, Tiberii.

Tertia, CON. Γ. Justini junioris, Focæ, Heraclii Constantis. CONS. Γ. Arcadii. CONSP. Γ. *Constantinopoli percussa*, *officina tertia*, Juliani.

Quarta, CON. Δ. Justiniani, Tiberii, Heraclii Constantis. Δ. COMOB. Justini. Δ. CONOB. Zenonis, ex Mediobarbo: Justini.

Quinta, CON. Є. Flaccillæ, Anastasii, Mauricii, Focæ, Heraclii. Є. COMOB. in nummo Arcadii aureo, qui apud nos est: in media area, S. M. *Sacra Moneta*. Є. CONOB. Basilisci, ex Mediobarbo: Heraclii, Justiniani II. sive Rhinotmeti, qui se SERVUM CHRISTI in nummis inscripsit.

Sexta;

Sexta, ϛ. CONOB. Anaſtaſii, Juſtini.

Septima, Z. CONOB. Arcadii : & ex Mediobarbo, Leonis M.

Octava, H. CONOB. Placidii Valentiniani, Tiberii, Heraclii.

Nona, C. Θ. Juſtiniani, ex Strada. Θ. CONOB. Leonis junioris, ex eodem.

Decima, I. CONOB. Theodoſii junioris, Zenonis, Conſtantini Pogonati.

Neque vero Conſtantinopoli dumtaxat, ſed & in aliis civitatibus officinæ plures fuere. Antiochiæ decem ſimiliter occurrunt.

ANT. A. in nummis Juliani, primam deſignat.

AN. B. Martiniani, Licinii : & ANT. B. Valentis, Theodoſii, Honorii, Arcadii, ſecundam.

ANT. Γ. tertiam, Valentiniani M. Theodoſii, Honorii, Arcadii.

ANT. Δ. Honorii, quartam.

ANT. Є. quintam, Valentiniani M. & SMAT. Є. *Sacra moneta Antiochiæ, officina quinta*, Conſtantini M.

ANT. S. Arcadii, quintam : ubi S pro ϛ, ut alibi. In nummis Tiberii, & Mauricii, THEVP. ϛ. (alicubi men- 129.
doſe TUCUPS. pro THЄUP. S.) hoc eſt, Θεȣπόλει ϛ. *Theopoli, officina ſexta.* Theopoleos nomen Antiochiæ inditum a Juſtiniano eſſe nemo eruditus ignorat. Annum quo id ei nomen obtigit, Evagrius indicat, libro IV. hiſt. Eccl. cap. VI. nempe Juſtiniani ſecundum : æræ vulgaris, DXXVIII.

ANT. Z. Conſtantini nummus ſeptimam exhibet.

ANT. H. octavam, Valentiniani nummus.

ANT. X. Juſtini junioris, decimam.

Carthagine quoque fuere octo, ut minimum. S. M. K. Licinii junioris, Helenæ Juliani : item M. K. V. *moneta Carthaginienſis urbis*, Licinii : & K. A. Nigriniani, apud Mediobarbum, primam deſignat officinam. Alteram, S. M. K. B. *Sacra moneta Carthaginienſis, officina ſecunda*, in nummis Licinii junioris, Conſtantini junioris, Theodoſii. S. M. K. Γ. Flaccillæ : & M. K. V. Γ. Conſtantini Magni, tertiam : *Moneta Karthaginienſis urbis, officina tertia.* K. Δ. Conſtantini M.

& S. M. K. Δ. Licinii junioris, quartam. Quintam, K R T Є, Mauricii: vel Conſtantii K Є, *Carthagine*, *officina V*. Sextam K R T S, Heraclii Conſtantis: ubi pro ϛ poſita littera S a monetæ opifice eſt. Octavam denique Nigriniani nummus, apud Mediobarbum, K A. H.

Cyzici in Bithynia duas animadverto ſub Foca: K Y Z. A. & K Y Z. B.

Lugduni in Gallia ſaltem duæ fuere. A. P. L C. *officina prima percuſſam Lucduni* pecuniam ſignificat. B S L C. ſignatam Lugduni officina ſecunda: nummus uterque Juliani eſt: ut & alter inſcriptus, L V G D. O F F. S.

Nicomediæ in Bithynia, N I K O. A. Tiberii, Philippici.

Ravennæ, RA. A. & RAV. A. Heraclii, primam officinam indicant: quartam, R A V. Δ. Heraclii Conſtantis.

Siſciæ in Pannonia decem fuiſſe non immerito ſuſpicamur, quod in nummis ſeptimam vidimus. A. S I S C. Valentis, Gratiani. A. S I S. Licinii junioris, Criſpi, Conſtantini junioris, Conſtantii, Conſtantis, Theodoſii junioris. B. SIS. Vetranionis. Γ. S I S. Conſtantini junioris. Є. S I S. Conſtantini M. S M S I S E *Sacra moneta Siſciæ*, *officina quinta*, Valentiniani M. Denique S I S C P Z. *Siſciæ percuſſa*, *officina ſeptima*, Valentis, Gratiani.

Theſſalonicæ primam denotat, T E S. O B. Tiberii: T H E. O B. Leonis M. & T E S. A. Flaccillæ. Unde plures ibi exſtitiſſe haud inanis conjectatio eſt.

Treviris ſaltem quinque fuere, Latinis diſtinctæ litteris, & ſubinde Græcis. A. T R. Criſpi, Conſtantini junioris: vel abſque priore littera, T R. O B S. *Treviris obſignata*, in nummis Conſtantini junioris, Gratiani, Valentiniani junioris, primam deſignat officinam. Secundam, B. T R. Criſpi. T R. O B. C. Valentiniani junioris, tertiam. Quintam, P T R Є, *Percuſſa Treviris*, *officina quinta*, Conſtantini M. T S E. Conſtantis: *Treviris ſignata*, *officina quinta*: & S. M. T. S. Є. Delmatii: *Sacra moneta Treviris ſignata*, *officina quinta*.

Viennæ denique in Gallia Narbonenſi fuiſſe pariter plures indicat ille Mauricii Imp. nummus, cujus in averſa parte legimus, (nam hos omnes, ne dubites, nummos contrecta-

vimus, præter eos, quos ex Mediobarbo, Occone, Strada, citamus:) VIENNA. DE. OFFICINA. LAVRENTI.

Græcarum itaque civitatum, in quas deductæ coloniæ essent, (de Latinis enim postea viderimus) in eadem Moneta, diversis licet officinis, pecunia altera Græce fuit inscripta, sine coloniæ mentione: Latine altera, cum coloniæ nomine. Hæc posterior moneta etiam in Urbe admittebatur: prioris usus in provinciis tantum fuit. Græcæ porro nonnullæ civitates, cum in eorum agros deducti coloni non essent, coloniæ tamen prærogativa ac titulo sunt cohonestatæ: sed Græce semper nummos inscripsere. Talis in Syria Antiochia, quæ a Caracalla id nomen ac jus impetravit. *Divus Antoninus*, inquit Paulus J C. libro L. Digest. tit. XV. de censibus, *Antiochenses colonos fecit, saluis tributis.* Colonos fecit, colonos eo non deduxit. Laodicea similiter in Syria Cœle. In Mesopotamia, Amida, Carrhæ, Edessa. Principes vero, quantumvis ad eorum arbitrium omnia fierent, tamen plerumque studiorum populi, ac Senatus auctoritatis habere se rationem videri voluere. Quare cum coloniis istius generis jus impertirent conflandæ monetæ, & rescriptum illi suum sub sacrosancto Tribuniciæ potestatis nomine, quo se summum esse populi plebisque Romanæ magistratum profitebantur, testatum in nummis esse voluere: deinde & Senatusconsulti adjici mentionem. Quæ causa est quamobrem vel eæ litteræ Δ. E. summam horum nummorum aream impleant, vel duæ illæ voces ΘΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC in ambitu descriptæ sint, tanquam potiore ac nobiliore loco: inferiorem modo areæ partem litteræ illæ obtineant, quæ Senatusconsultum denotant. Sic enim fit, ut tametsi ratio ac vetus ordo postulet, uti Senatus Populusque Romanus dicatur: nunc ratione mutata Tribunicia potestas, qui populi magistratus est, quoniam translata est ea potestas ad Augustos, priore loco memoretur: & in nummis etiam Augustarum apponi debeat: quoniam populi Romani nomine facta ea potestas his vocibus significatur, quæ potestas omnis penes Imperatores fuit.

11. 12.

Solo interdum rescripto Principis impetrato, nec exspectato

Senatusconsulto, monetam aliæ coloniæ percussere, ut Laodicena in Syria: cujus in nummis idcirco solas Δ. E. litteras reperire est: non quod metropolis secunda esset dumtaxat, non prima, ut tu auguraris in Elagabalo, pag. 122. Nam præterquam quod in Syria Cœle unica metropolis ea fuit, non in Syria prima, ut arbitraris: quid istud, quæso, ad rem? Detractæ sunt litteræ S. C. a nummis Laodicensium, quæ in Antiochensium nummis visuntur: cur? quia Laodicea secunda tantum metropolis fuit. Cui non omnino hebeti talem esse causam probabilem suadebis?

Veram accipe. E Principibus Romanis quosdam impotentiores fuisse, qui omnia ad arbitrium neglecta senatus potestate gererent, nemo nescit. In his Severum fuisse pariter compertum est. Is Antiochensibus sua jura ademit, quæ in Laodicenos propria auctoritate transtulit. Constat & illud tum ex Herodiano, libro III. tum ex Spartiano in Caracalla. Nec vero adhuc ulli Antiochiæ fuerant cusi nummi, qui Romæ admitti possent, cum colonia non esset, aut municipium civium Romanorum. At Laodicenos Severus colonos fecit, Populi Romani nomine: non exspectato, ac ne postulato quidem Senatus consensu. Quare in nummis Laodicenis solummodo mentio Tribuniciæ potestatis occurrit. Videri moderatior Caracalla voluit, quare *Antiochensibus jura vetusta restituit*, inquit Spartianus, colonos eosdem fecit, cudendæ pariter monetæ, quæ Romæ admitteretur, jure concesso, tum sua Tribunicia potestate, tum Senatusconsulto.

12. Sed moneta Urbis, MON. VRB. aliam ob causam appellata in Antiochensium e Syria nummo, quem sub Philippo seniore commemoras, pag. 228. nempe quoniam in Urbe, hoc est, Romæ figuraretur. Concessum illis singulari Principis beneficio, ut in urbana quoque Moneta, ipsorum nomine nummi formarentur: qui proinde essent, quantumvis Græcæ civitatis nomen præferrent, in usu publico, sive ut leges loquuntur, lib. IX. Cod. Theod. tit. XXIII. *Si quis pecunias*, leg. 2. in conversatione publica, perinde occidente toto, atque alii ejusdem civitatis, quibus epigraphe Latina non esset, in suo tractu. Neque enim levis est allucinatio tua, qui Urbis nomine Antiochiam, non Romam, intelligi

putes posse. Dic, amabo, in nummis Constantii Chlori, & Maximiani Armentarii, apud Mediobarbum, SACRA. MONETA. VRB. AVGG. ET. CAESS. NN. item in nummo Crispi, MONETA. VRBIS. VESTRAE. quam Urbem, nisi Romam designat? *Monetæ opifices intra Vrbem*, & Monetam Urbis cum audis, eandemne utrobique urbem, nempe Romam, designari putas? Atqui de illis Sex. Aurelius Victor, in Aureliano: *Intra urbem monetæ opifices deleti, qui cum auctore Felicissimo rationali nummariam notam corrosissent, pœnæ metu bellum fecerant.* Vidistin in Severi nummo, RESTITVTORI. VRBIS? Quamnam ibi putas intelligi oportere? Piget porro in re trita & pervulgata diutius immorari.

Jam coloniarum in oppida quævis deductarum moneta omnis Latine inscripta, cui Augustorum essent aut Cæsarum vultus impressi: item municipiorum, quæ vel Imperatorum dumtaxat, vel præterea Magistratuum, quos a Romanis acceperant, nomina similiter Latine præferret, in Urbe pariter admissa est. Alia quælibet, oppidorum etiam illorum, in quæ essent deductæ coloniæ, aut Græce inscripta, aut peregrinis signata symbolis, propriis cujusque civitatis, Romæ non est admissa: sed in usu modo regionis ac provinciæ fuit, ubi signabatur. Augusti ac Tiberii principatu non potuit in coloniis aut municipiis prioris generis moneta signari, absque rescripto Principis: vel Populi Romani nomine, permissu Proconsulis. Id quod nummi declarant trium generum. Primum ii, in quibus PERMISSV. AVGVSTI. scriptum est, quorum aliquot inferius appellabimus. Deinde coloniæ Patrensis nummus, in quo MONETA ex indulgentia 13.
Augusti IMPETRATA dicitur. Quid enim? an jus conflandæ in ipsa Patrensi civitate monetæ intelligendum est? 14.
Minime vero: cum & ante hæc tempora, & post illa deinceps Græce inscripti nummi occurrant, ΠΑΤΡΩΝ, ΠΑΤΡΕΩΝ, & ΑΡΟΗ ΠΑΤΡΕΩΝ, adjecto interdum Proconsulis nomine, ut diximus pag. 385. operis nostri de nummis. Sed prærogativa intelligitur monetæ cudendæ nomine coloniæ, quæ moneta Romæ perinde atque in provincia ultro admitteretur. Postremo, nummi inscripti apud te

ſub Tiberio, pag. 132. PERMISSV DOLABELLAE PROCOS. & Druſi nomine pag. 134. PERMISSV APRONI PROCOS III.

Poſt ea tempora, cum in nummis coloniarum ac municipiorum ea formula non occurrat, quævis moneta in toto orbe Romano Latine inſcripta, Auguſtorum aut Cæſarum vultus exhiberet, admiſſa ultro & in Urbe fuiſſe plane videtur, cujuſcumque coloniæ aut municipii foret. Donec officinæ quædam ac fabricæ monetariæ inſtitutæ certis locis, de quibus nos egimus pag. 458.

Horum cum tu nihil dicas, quæ tamen debent eſſe in confeſſo, quid juvat in iis confutandis, quæ dicis, quæque abſunt ab his & a vero longiſſime, chartam tempuſque perdere? Quæres fortaſſis a me, cur Græce eæ litteræ ſcriptæ ſint, quæ Tribuniciam poteſtatem ſignarent, non Latine, perinde atque quæ Senatuſconſultum. Breviter dicam. Primum: quoniam iis characteribus ſcribi decuit, quibus ipſum in eo nummo nomen Imperatoris ſcriberetur, cujus eſt illa auctoritas propria: eſt autem illud in omnibus Antiochenſium nummis Græce. Deinde, quod litteræ iſtæ T. P. ſimplices ac ſolitariæ aut nunquam aut vix uſurpari ſolitæ pro Tribunicia poteſtate. Denique, quæ potiſſima ratio eſt, quod non tam aperte ac perſpicue Latina vox Tribuniciæ poteſtatis, quam Græca Δημαρχικῆς ἐξουσίας, poteſtatem factam populi Romani nomine ſignificat.

Quid quod autem nonnullarum etiam coloniarum officina Romam tranſlata? Dic aliquam, inquies, ejuſmodi. Antiochenam Piſidicam: cujus nummis inſcriptæ litteræ S. R. ſub Severo, tomi tui poſterioris, pag. 2. ſub Caracalla, pag. 35. ſub Geta, pag. 76. & 77. in Elagabalo, pag. 108. ſub
15. Alexandro Severo, pag. 160. ſub Gordiano III. pag. 198. 199. 200. & 201. ſub Philippo patre, pag. 229. denique ſub Decio, pag. 276. Nam quid hæ tandem litteræ denotant? Senatum Romanum, inquis. Quanto aptius litteræ duæ, S. C. pingerentur, ut intelligeretur Senatus conſultum? Deinde quis Senatum Romanum in nummis aliquando, aut lapidibus vidit? Denique, ſi Senatus ibi Romanus accipiendus eſt, cur abeſt populi mentio, quæ in Antiochenis Syriæ

& Laodicenis, tam accurate litteris Δ E designatur? *Signatam Romæ* pecuniam scito significari : atque ex eo disce quanta tibi sint ex tuo opere placita eradenda. Posterior ætas sub Constantino M. nunc scripsit PE. R. P. *Pecunia Romæ percussa* : nunc P. R. vel P. ROM. *Percussa Romæ* : nunc R. dumtaxat *Romæ* : nunc RO. P. S. *Romæ pecunia signata*, sub Honorio : nunc R. S. (quod idem valet, opinor, atque S. R.) *Romæ signata*, in nummis Licinii & Nepotiani : in Valentis, S. M. R. P. *Sacra moneta Romæ percussa* : quibus formulis similes fere ducentas aliorum locorum, in quibus moneta cuderetur, collegit Vir clarissimus Du-CANGIUS, in opere de inferioris ævi numismatibus, pag. 36. 37. 38. quod opus si legisses, aut si auctorem consuluisses, næ tu in hoc genere plurimum profecisses. Fuit enim ille vir cum eruditionis eximiæ, tum mirificæ humanitatis : neque doctrina magis, qua vicit omnes, quam comitate ac facilitate morum admirandus : cujus cum testes sint, quotquot in hac civitate eruditi degunt: tum ego in primis, quem ille paterna, dum viveret, caritate ac benevolentia sic complectebatur, ut menstruis me, nam sic urbane vocabat, salutationibus cohonestaret, optimis revera potius præceptionibus imbueret atque instituerer. Et nos illum vicissim ceu parentem amantissimum optimumque, vivum coluimus, mortuum luximus : cujus nostræ observantiæ dolorisque nostri significationem, nulla non lucubratio nostra exhibebit, dum tanti viri imago, qualem hausimus oculis, cum ille nos in extremo spiritu amplexaretur, animis obversabitur : hoc est, dum vita superstes erit. Sed ad te redeamus.

Hic tu autem haud dubie, cum neque sis tardi in divinando ingenii, neque naris obesæ, ubi Moneta Urbis quæ fuerit, a nobis didiceris, statim subodorabere latere aliquid simile in voce CON. KON. CONOB. KONOB. & COMOB. quæ in multis ex omni metallo nummis Imperatorum Orientis & Occidentis, immo etiam & in aureis aliquibus primæ stirpis Francorum regum nummis occurrit. Et nostram tu forte jamdudum conjectationem felici Minerva antevertisti. Dic igitur, si potes, quamobrem eæ litteræ, CONOB. & COMOB. quæ a temporibus Constantini

M. viſuntur in nummis, quarum hæc interpretatio eſt, communi eruditorum ſuffragio recepta, & iis quæ paulo ante diximus de Monetariorum CP. decem officinis, haud mediocriter confirmata, *Conſtantinopoli obſignata*, *Conſtantinopoli moneta obſignata*: Latinitate tunc ſcilicet rudiore: ut TROB. & TROBS. in nummis Conſtantini junioris obſignatam Treviris manifeſte ſignificat: quamobrem illæ, inquam, litteræ etiam in Honorii, Attali, Conſtantini tyranni, Jovini, Joannis, Petronii Maximi, Aviti, Majoriani, Libii Severi, Anthimii, (ſic enim in nummis noſtris nomen iſtud ſcribitur:) Glycerii, Nepotis, Romuli Auguſti, nummis ſint inſculptæ, quos nummos conſtat in occidente formatos? Cur in ea quoque aurea moneta viſuntur, quæ Childrici & Chlotarii regum noſtrorum nomina conjunctim repræſentat? cur in aureis pariter Theodeberti nummis? Rem paucis, ne forte hæreas, indicabo.

Francorum, Burgundionum, & Gothorum reges, qui Gallias, Hiſpanias, Italiamque tenuere, militare ſe pro rei publicæ incolumitate: ac ſub Imperatoris Romani auſpiciis, qui Conſtantinopoli degeret, hos ſe tractus regere profitebantur. Itaque cum gentis quiſque ſuæ rex eſſet, rectorem ſe regionis, quam ſub ditione haberet, appellabat. Quemadmodum in Oriente, Aureliani principatu, Vabalathus Odenati Palmyrenorum principis nepos pro Cæſare imperitavit,
130. ut nummus ejus declarat, VABALATHVS VCRIMOR. Quas litteras ante quadriennium interpretati ſumus, *Vice Cæſaris Rector Imperii Orientis.* Nam & ab Avito Viennenſi, epiſtola LXXXIV. Theodericus rex Gothorum RECTOR ITALIÆ nuncupatur: & ab Evagrio, libro IV. hiſt. Eccleſ. cap. XIX. idem adminiſtraſſe imperium occidentale in Italia, & occidentalibus copiis præpoſitus dicitur, ut poſt Theodahatum Vitiges.

Quin etiam iidem imperatoriæ aulæ ſe Proceres dicere, ſive Comites, nonnulli etiam imperatoris famulos ac milites, haud dedignati. Sigiſmundi certe Burgundionum regis ad Anaſtaſium Imp. hæc oratio eſt, epiſtola LXIX. ab eodem Avito Viennenſi dictata, nec ulla rerum neceſſitate expreſſa, ſed ſolo officio, ac ſola conſuetudine. *Si devotionem noſtram,*

qua

qua vobis animo militamus, etiam corporaliter præsentari obex temporum regionumque non patitur: quod tamen habemus in votis, exſerere tentamus officiis. Credimus enim toties coram ſacris gloriæ veſtræ obtutibus intromitti, quoties ſolicitudinis debitum ſtudio paginæ famulantis offerimus. Nam licet mundum latere nequeat veſtra proſperitas, & orbem ſuum radiis perſpicuæ claritatis illuſtret: dulce tamen eſt, ſi hi, quos militiæ faſcibus, & peculiaris gratiæ pietate ſuſtollitis, quos in extremis terrarum partibus aulæ pollentis contubernio, & veneranda Romani nominis participatione ditatis, ſpecialiter gaudia veſtræ perennitatis agnoſcant, quæ generaliter cunctis fama concelebrat. Ornat quippe imperii veſtri amplitudinem longinquitas ſubjectorum, & diffuſionem reipublicæ veſtræ adſerit quod remotius poſſidemur. Rurſumque in epiſtola LXXXIII. *Glorioſiſſimo principi noſtro, qui corpore abſumus, animo præſentamur. Et quanquam iſtud famula veſtra proſapia mea ex devotione perſolverit, me tamen gratiæ debitorem, non magis parentalia debita, quam beneficia mihi impenſa fecerunt. Veſter quidem eſt populus meus: ſed me plus ſervire vobis, quam illi præeſſe delectat. Traxit iſtud a proavis generis mei apud vos deceſſoreſque veſtros ſemper animo Romana devotio, ut illa nobis magis claritas putaretur, quam veſtra per militiæ titulos porrigeret celſitudo: cunctiſque auctoribus meis ſemper magis ambitum eſt quod a principibus ſumerent, quam quod a patribus attuliſſent. Cumque gentem noſtram videamur regere, non aliud nos quam milites veſtros credimus ordinari.* Denique, epiſtola LXXXIV. *Igitur poſt obitum devotiſſimi fideliſſimique patris mei, Proceris veſtri*, &c.

Eam ob rem his regibus & patriciatus & conſulatus codicillos atque inſignia, alioſque titulos dignitatum, Romani Imperatores detulere. Unde & Theodericum regem Gothorum, *Magiſtrum præſentis militiæ*, in Chronico Marcellini Comitis, anno CCCCLXXXIII. Fauſto ſolo Cos. & alios, Magiſtros militum ſæpe appellatos legimus. Patriciatum Sigiſmundo Burgundionum regi delatum Avitus teſtatur, epiſtola VII. Theodericum eundem a Zenone patricium eſſe creatum annales alii prodidere. Ad Clodoveum quoque regem Francorum, poſt victoriam Gothicam, codicillos de conſulatu ab Anaſtaſio Imp. miſſos refert Gregorius Turonenſis, libro II. cap. XXXVIII. Itaque conſulatus ille munia

obiit, cum in urbe Turonensi esset. Nam *adscenso equo, aurum argentumque ..... præsentibus populis manu propria sparsit, voluntate benignissima erogavit, & ab ea die* TANQVAM CONSVL ET AVGVSTVS *est vocitatus.*

Hinc & Justinianus Imp. passim se Gothicum, Francicumque inscribit: & ante ipsum Anastasius Aug. in litteris ad Senatum Urbis Romæ missis, Petro V. C. Cos. *Francicum inclytum* se appellat: qua cum gente non bellum ei, sed amicitia fuit: ut ex consulatu apparet, quem Clodoveo detulit. Cur ergo hæc uterque sibi nomina adserit? Quod haberet utique harum gentium reges sub se militantes, id quod perhonorificum Augustis fuit. Inepta est enim, & a vero prorsus abhorrens Agathiæ conjectatio, libro I. pag. 15. Theodebertum regem Francorum, quod ægre ferret hos sibi titulos Justinianum arrogare, bellum ei denuntiasse, sed in procinctu diem obiisse.

Quin etiam centum amplius annis post Theodeberti obitum, imperante Constantino Pogonato, occidens universus ad imperium attinere existimatus est, cui Græcorum Cæsar præesset. Quare in epistola ad Constantinum Imp. nomine synodorum concilio Apostolicæ sedis subjacentium, hoc est, suburbicariarum regionum, Italiæ, Galliarum, ac Britanniarum, (nam Hispani defuere:) scripta anno DCLXXIX. episcopi horum tractuum, qui epistolæ subscripsere, Imperatorem his verbis compellant. *Omnes nos exigui ecclesiarum præsules* VESTRI *christiani* IMPERII *famuli, in septentrionalibus vel occiduis partibus constituti.*

Sed quorsum tam longe divagamur? inquies. Accipe. In occidente quoque percussi Augustorum nummi, vel tyrannorum etiam, qui pro Imperatoribus & Augustis se gererent, has habent insculptas litteras, CONOB. Quid ita? Ut & se consortes imperii, parisque cum Imperatore CP. dignitatis ac sortis, consensionisque cum illo, hac nota populis facerent fidem: & suo idcirco nomine pecuniam signatam in usu quoque orientis esse orientales ipsi ex iis notis agnoscerent, perinde ac si Constantinopoli conflata esset. Nam ex quo Byzantium Constantinus sedem imperii transtulit, urbs illa deinceps orbis Romani caput existimata est;

Sceptrorum columen, *imperii genitrix*, ut a Sidonio Apollinari nuncupatur, Carm. 2. Quin etiam in Occidente ordinati Cæſares voluntate Imperatoris CP. ut de Majoriano Aug. refert Marcellinus Comes, Sidonius de Anthemio, aliique de aliis. Quam ob cauſam hujus regiæ urbis nomen præferre monetam oportuit, quæ in totius orbis Romani uſu foret. Has ergo notas Occidentales Auguſti in moneta Palatina, hoc eſt, in ea quæ in Palatio cudebatur, tanquam Auguſtæ poteſtatis conſortiique in imperio teſſeram, inſculpi ſtatim curavere, CONOB. vel COMOB.

Iſtud in occidente primus ex omnibus uſurpavit, nec vero quiſquam potuit ante ipſum, Conſtantinus junior, Conſtantini M. F. In nummo ſcilicet Arelatenſis fabricæ, quam hæ litteræ A. R. in media nummi area poſitæ indicant: nempe ubi tunc comitatus, ſive aula fuit: legere eſt KONOB. Sic poſtea Valentinianus M. in moneta Ravennæ percuſſa, quod litteræ R. V. docent, CONOB. adjecit in imo margine, teſte Occone. Honorius in aureo nummo, CON. in argenteo Libius Severus, COMOB. juſſit inſculpi. Uterque in Cimelio noſtro eſt: Ravennæ cuſum eædem litteræ admonent. Ut ceteros autem omittam, quos alii indicavere, Conſtantinus tyrannus, qui ex Britannia in Gallias Honorii principatu venit, & his in poteſtatem redactis Conſulatum edidit anno CCCCIX. ut docet vetus inſcriptio, quæ Treviris exſtat, ΥΠΑΤΕΙΑ. ΟΝΩΡΙΟΥ. ΤΟ. Η. ΚΑΙ. ΚΩΝϹΤΑΝΤΙΝΟΥ. ΤΟ. Α. is, inquam, de more Auguſtorum, in nummo aureo, quem nos habemus, tum nomen ſuum inſculpi juſſit, D. N. YSTAN···INVS. PP. AVG. (Y pro CON per notarum compendia. quales Tironi ac Senecæ adſcribuntur:) tum ex averſa parte, perturbatis, ut videtur, ſcalptoris vitio litteris, VICTO. RIA. AVGVSTOR. in infimo margine, CONOB.

In Anthemii nummo CORNOB. legi aïunt, monetarii fortaſſis vitio: nam & Strada, a quo hic nummus deſcribitur, & in Muſeo noſtro nummi Anthemii CONOB. habent. Sed ſi CORNOB. legi placet, ſententia erit, *Conſtantinopoli Romæ novæ obſignata.* Nam Roma nova, hoc eſt, Roma altera Conſtantinopolis, ut pueri norunt, appel-

lata est: quo sensu, id quod viris doctis latuit, Leo junior in nummo aureo Leo novus appellatur, hoc est, Leo alter: qui virtutes prioris, nempe avi sui Leonis M. repræsentaret. D. N. ZENO. ET. LEO. NOV. CAE.

Anthemii nummo similis hac in parte nummus, ut aïunt, Euphemiæ Augustæ, quæ Justini Imp. uxor: habet enim CORMOB. *Constantinopoli Romæ moneta obsignata.* Sic enim appellari eam urbem subinde solitam esse, absque νέας cognomine, ΚΠ'εως 'Ρώμης, docent epistolæ in primis duæ Sergii & Pyrrhi Patriarcharum CP. in Concilio Lateranensi, Secret. III. Sed pariter temere insertam litteram R hoc in nummo nihilominus suspicamur. Extra hos autem ceteri etiam in Occidente nummi Augustorum, CONOB. & COMOB. exhibent. Typi scilicet Palatinæ monetæ, Comitatensisque fabricæ, ut appellat Ammianus, libro XVIII. ubi eo verbo translate utitur: typi, inquam, monetæ, quæ in Palatio Imperatorum Occidentis cuderetur, fuere hujusmodi, a temporibus filiorum Constantini M. Quoniam decuit in Orientis quoque usu esse Imperatorum occidentis monetam Palatinam, quam a reliquis hæ notæ secernerent. Quin etiam si conjunctissime cum Cæsare Orientis concordissimeque Occidentales imperarent, Constantinopoli quoque horum nominibus moneta figurabatur: qualis illa Placidii Valentiniani, H. CONOB. de qua diximus: neque illic tantum, sed & in reliquis civitatibus: ut Constantini junioris, Amidæ: Antiochiæ, Honorii. Et Orientalium vicissim nummi percussi in occidentalibus officinis: ut Licinii, Arelate: Lugduni, Valentis.

Communicatum autem cum Francorum regibus ab Imperatoribus CP. jus Augustorum fuit: quod ab illis propter prosapiæ nobilitatem, decusque gentis, ut Gregorii Turonensis verbo utamur, TANQVAM AVGVSTI habebantur. In Gothicorum Regum, sive Italiæ, sive Hispaniæ nummis, eædem notæ, CONOB. vel COMOB. ne semel quidem occurrunt: quoniam neque tanquam Augusti habebantur: neque, quod ex eo consectarium fuit, eorum moneta aut Constantinopoli, aut omnino in publico Orientis usu fuit. Tanto ceterarum gentium reges jam tum regum

Francorum culmen excelluit, ut Gregorius M. postea pronuntiavit.

Nihil mirum igitur, si vel in nummis, quos Franci per se sponte deinde conflarent, CONOB. subscriberent: ut in nummo circiter annum DCLXX. conflato: qui ex una parte CHILDRICVS. REX. ex altera, CHLOTARIVS. REX. inscribitur: vel in his, quos Constantinopoli cusos, Francorum Regum nominibus, transmitti in Galliam Imperatores curarent. At prioris generis est, qui in Museo nostro adservatur, Theodeberti regis Francorum nummus aureus, Sirmondi nostri cura comparatus, mole quidem exiguus, sed probæ notæ, cum effigie regis ac nomine, D. N. THEODEBERTVS. C. hoc est, *Dominus noster Theodebertus Comes.* 16.
Comitem hoc loco, non Procerem aulæ modo, sed Comitem rei militaris intellige, sive Magistrum militum, ut monuimus. Quemadmodum Stilico Comes & Magister utriusque militiæ sub Theodosio M. in Oriente fuit: per Galliam & Italiam Comes & Magister militum sub Honorio. Sic Burgundionum rex Sigismundus eodem ævo Comitivam rei militaris ab Anastasio obtinuit. Quare inter Aviti Viennensis epistolas duæ ab Avito dictatæ fuere, nempe XLII. *sub nomine domni C. S.* hoc est, *Comitis Sigismundi*, ad Vitalianum Senatorem: & LXXXIV. *sub nomine domni regis C. S. ad Imperatorem Anastasium.*

In parte autem nummi aversa, Victoria, seu Fama alata potius manu coronam præfert: in ambitu vero nummi inscriptio est hujuscemodi: VICTORIA. ACC. C. D. 17.
N. RE. Sic enim perspicue legimus: sic punctis autem distingui litteras oportere arbitrati sumus, ut sententia sit, *Victoria accepta Comite Domino nostro Rege.* Nec omnino ineleganter acceptam victoriam Fama prædicat, dum ostentat coronam, insigne victoriæ: nam & accipere coronam, & accipere spolia, aliaque hujusmodi, Latine perbene dicimus. Imam nummi oram obtinent litteræ supradictæ CONOB. Hanc victoriam scilicet, quæcumque ea sit, difficile est enim statuere, Theodeberto regi & Comiti imperium acceptam refert.

At Constantinopoli fortassis eodem tempore illi percussi,

quos affert D. de Bouteroüe, pag. 130. in quibus Theodebertus galeatus haſtatuſque pingitur, cum epigraphe, D. N. THEODEBERTVS. VICTOR. Ex parte altera, inſcriptio, ut quidem conjicimus, noſtræ haud abſimilis : ſed ibi ab ipſo vitioſe deſcribitur. Nunc ad id revertamur, unde digreſſa oratio eſt.

ANTIOCHIÆ Piſidicæ nummum a nobis recte, perperam a te lectum eſſe & explicatum.

SED de hac ipſa Antiochia Piſidica, cui nos primi omnium amplius nummos duodecim vindicavimus, quos Syriacæ omnis Antiquariorum cœtus adjudicarat, tu mira quædam narras, quæ te quidem amplexum eo conſilio apparet, ne facere nobiſcum uſquequaque viderere. Sunt quæ dicis hujuſmodi, pag. 240. in nummo Antonini Pii : COL. CAES.
18. ANTIOCH. MENSIS. *Figura ſtolata ſtans, creſcente Lunæ dorſo impoſito, ad pedes gallus gallinaceus, Deus Lunus eſt, cujus nomen* MENSIS *in nummo ſcriptum legitur, ut ſubolevit Patinus: pro quo legit Harduinus uno verbo* ANTIOCHENSIS, *pro* ANTIOCH. MENSIS. *Ejus Dei in hac urbe cultum memorat Strabo.* Ἦν δ' ἐνταῦθα ϗ ἱερωσύνη τις μηνὸς Ἀσκαίου, πλῆθος ἔχουσα ἱεροδούλων ϗ χωρίων ἱερῶν. *Fuit ibi etiam ſacerdotium menſis Aſcæi, multitudinem hierodulorum habens, & ſacrorum locorum.*

Dei Luni effigiem eo nummo exhiberi, una cum gallinaceo monueram. Sub ea appellatione coli ſolitum ac deſignari ab Antiochenſibus indicaram. At ſub appellatione MENSIS ibi cultum eſſe, præſertim a Romanis colonis, aut MENSIS omnino vocem in eo nummo expreſſam fuiſſe, ſi bene eruditorum judicia novi, adhuc illi mecum concordiſſime pernegabunt.

At aït Strabo, inquis. Num tu Græce intelligis ? negat enim Strabo planiſſime : adeoque non patrocinatur errori tuo, ut eum plane convellat ac labefactet. Locum Strabonis, quem tibi Patinus indicarat, iterum ſi perlegas, adverſari tibi ipſe ſenties. Ἦν δ' ἐνταῦθα, inquit, ϗ ἱερωσύνη τινὸς μηνὸς Ἀρκαίου, πλῆθος ἔχουσα ἱεροδούλων ϗ χωρίων ἱερῶν. Κατελύθη δ'

μετὰ τὴν Ἀμύντου τελευτὴν ὑπὸ τῶν πεμφθέντων ἐπὶ τὴν ἐκείνου κληρονομίαν. *FUIT ibi etiam ſacerdotium menſis cujuſdam Arcæi, multitudinem hierodulorum habens, & ſacrorum locorum: ſed EVERSUM EST a morte Amyntæ, ab iis qui in hereditatem ejus miſſi fuerunt:* hoc eſt, a Romanis: nam pag. 567. ejuſdem libri XII. Καθ' ἡμᾶς δὲ εἰς τρεῖς, εἶτ' εἰς δύο ἡγεμόνας, εἶτα εἰς ἕνα ἧκεν ἡ δυναστεία, εἰς Δηϊόταρον, εἶτα ἐκεῖνον διεδέξατο Ἀμύντας. νῦν δ' ἔχουσι Ῥωμαῖοι καὶ ταύτην καὶ τὴν ὑπὸ τῷ Ἀμύντᾳ γενομένην ἐπαρχίαν. *Noſtra ætate in trium, deinde duorum, tandem in unius Dejotari venit poteſtatem, cui ſucceſſit Amyntas: nunc Romani & hanc, & quæ Amyntæ fuit, tenent provinciam.* Audis igitur ex Strabone fuiſſe quidem olim Antiochiæ religionem menſis Arcæi, & ſacerdotium numeroſum: ejus autem ætate abolitum collegium illud peculiare ſacerdotum menſis Arcæi, & everſum a Romanis? Cur ergo Romani coloni illud in nummis adhuc Antonini Pii principatu commemorent? Cur in iſto ſolo, non in aliis etiam M. Aurelii, Severi, aliorumque? Quid quod in nummo exprimi ſi quo jure potuit, debuit multo verius ſub Arcæi nomine exprimi, quam ſub illa communi MENSIS appellatione? Neque enim hanc numen illud Antiochiæ habuit, ſed alio quodam loco ei cognomine: quem idem Strabo, pag. 557. ab Antiochenſi fano oppidoque procul dirimit. Τό, τε τοῦ Μηνὸς, inquit, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ τόπῳ, καὶ τὸ τοῦ Ἀρχαίου τὸ πρὸς τῇ Ἀντιοχείᾳ τῇ πρὸς Πισιδίαν. Collegium igitur ſacerdotum Dei Luni fuerit Antiochiæ ſane: ſub μηνὸς appellatione non fuit: ſub Arcæi nomine fuit, ſed idem everſum a Romanis jam a Strabonis & Auguſti temporibus.

Collegium quodnam intelligam, rogas? Quale Antiochiæ in Syria fuit, ut docuimus pag. 51. operis noſtri de nummis: cujus collegii nomine ſic nummus inſcriptus: ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑC. ΑΡΧΙΕΡΕΙ. Ex parte altera, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ. ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. Eo autem in nummo, præter ea quæ indicavimus, unum ſubnotari obiter operæ pretium fuerit, quo tuas de urbibus Græcis commentationes locupletare poſſis. Tanti eſt mihi ut redeam tecum in gratiam, vel alieno ſi quid occurrat loco, docere te quod neſcias. Diſce ergo ex eo nummo, C pro Σ uſurpari ſolitum ſubinde

jam Augusti ævo: vetere forma pingendi σίγμα per Σ paulatim jam evanescente, quæ Domitiani principatu plane sublata est. Unde apud Martialem, libro XIV. Epigram. LXXXVII. *Lunata scriptum testudine sigma*, pro lecto tricliniari, lunæ falcatæ effigie. Quo spectavit idem iterum, libro X. Epigram. LXVIII. *Septem sigma capit.* Quanquam Galbæ ætate vetus forma ejus litteræ in nummo Musei nostri servatur adhuc, ΛΟΥΚ. ΛΙΒ. ΣΟΥΛ.... *Lucius Livius Sulpicius Galba:* quo de utroque Lucii Liviique nomine a Galba usurpato, testis Suetonius, cap. IV. Sed hæc obiter, unde proficias, suggerimus.

Ad lineas rursum: ad nummum revertamur, in quo legendum, COL. CAES. ANTIOCHENSIS contendimus: tametsi in nummo, ubi extimum areæ marginem hæ voces obtinent, divisa, ut fit, voce ANTIOCH ENSIS in duas partes, quoniam pars una ejus vocabuli dextrum Dei Luni latus obsidet, lævum altera, inserta videri a scalptore potuit ad pedes galli gallinacei littera M. haud dubie exterenda. Cur? tum ob allatas antea rationes, tum quod in Antiochiæ Pisidicæ nummis, qui sunt omnes affabre admodum & exquisita arte conflati, (quippe omnes Romæ conflati, ut arbitramur,) si MENSIS scribi debuit, certe non eo situ scriberetur, quo nunc est, hoc est, ad latus, ac permixte confuseque cum ceteris vocibus: sed in imo nummi margine sejunctim a reliquis: quod nostri dicunt, *dans l'Exergue.*

At legi ANTIOCH. MENSIS oportere subolevit Patinus. Superi! Subolevit Patinus? Suboluisse Patino dicere voluisti, nec potuisti tamen sine duplici solœcismo, in quem fœde impegisti. Adeo non subolevit istud autem Patino, ut peritiorum judicio arbitrioque permiserit, num esset ea littera M eradenda, atque ita facto opus sibi videri haud obscure significarit. *Dissimulandum non est*, inquit, *in hoc alioquin integerrimo nummo abundare litteram M. Sic enim scriptum est,* COL. CAES. ANTIOCHMENSIS: *qui fortassis error scalptoris est. Fortassis enim Dei Luni nomen significat: cum enim Luna a Græcis dicatur* Σελήνη, *Strabo qui Luni mentionem fecit, non* σελήνε *nomine, sed* MENIS *usus est, quod quodammodo*

modo inscriptioni congruit. Videat lector num M *aut* S *ex utraque suspicione redundans ad certius quid possit revocari.* Barbara & hæc oratio est: sed tamen suspicio non spernenda. Nos igitur, quod similius veri fuit, expungendam M litteram censuimus, legendumque ANTIOCHENSIS, ut legere alibi est pag. 214. nomen integrum CAESARENSIS, & pag. 246. DIENSIS, & in alio ejusdem hujus Antiochiæ nummo, GENIO. ANTIOCHENSI. Fore hanc litteram demum, si quis obstinate retinendam defendat, saltem ejus generis, cujus esse videtur & in vocibus NEPTVMNVS ac NEPTVMNALIA apud Gruterum pag. CCCCLX, 3. & in vocabulo Μομψυεςίας, apud Antiochum Monachum S. Sabæ, homilia CXXX. pro Μοψυεςίας: & apud Hesychium κάμψα, quæ vox capsam significat: hoc est, supervacuam, nec ullius roboris aut usus. At tu a nobis stare ne viderere, quod deterius fuit, & abhorrens ab omni similitudine veri, avidissime arripuisti. Patere te nunc demum dedoceri.

ASTURICÆ adscriptum a te nummum fuisse, qui est coloniæ Astigitanæ.

DE nummo Augusti, qui sic inscriptus a te commemoratur, pag. 14. COL. AST. AVGVSTA. in quo 19.
colonus boves agit, timidior aliquanto & cautior primum quidem videris: at obices tandem audaciore saltu transilis. Nam cum præfatus esses, *an nummus ad Astam, vel ad Astigitanam, utramque Bæticæ provinciæ coloniam, an vero ad Asturicam Hispaniæ Tarraconensis revocandus sit, inquirendum.* Subjungis paulo mox, *Asturicæ tribuendum credimus.* Quam quidem urbem magnificam Plinius appellat, Augustanorum Asturum metropolim, unde ei Augustæ factum nomen est, ut monueramus, pag. 81. quod si advertisti, subnotari a te oportuit. Sed Asturicam, amabo, quis coloniam nuncupavit, præter Goltzium unum? cujus cum lubrica fides te ipso ita prodente sit: cum neque in alio, ut apparet, quam in isto ipso nummo, quem perperam legit, coloniam Asturicam viderit: qua auctoritate Asturicam coloniam deduxisti?
Rogas tu vicissim, cur Firmæ cognomen in eo nummo,

ſi Aſtigitanæ convenit, omittatur. Nam a Plinio quidem, ut monuimus, libro III. ſect. III. *Aſtigitana colonia, cognomine Auguſta Firma* appellatur, hodie *Ecija*, inter Hiſpalim & Cordubam : & apud Gruterum, pag. 101. COL. AVG. FIRM. Sed potuit Firmæ nihilominus appellatio negligi : quod ex iis coloniis, quarum initiales litteræ ſimiles eſſent in Hiſpania, AST. ſola Aſtigitana Auguſta diceretur : atque adeo internoſci facile poſſet tum ab Aſturica, quæ colonia non eſſet : tum ab Aſta, quæ non Auguſtæ, ſed Regiæ, Plinio ita docente, aliiſque, nomen obtinuit.

B

BABBA cur Julia ſit appellata, cur item aliæ coloniæ eo nomine donatæ ſint, haud ſatis probabilem a te allatam eſſe rationem.

20. INter Claudii nummos hunc profers, pag. 155. C.C.I.B. D.D. hoc eſt, ut dudum antea explicuimus, tum in notis ad Plinium, tum libro de Nummis, pag. 86. *Colonia Campeſtris Iulia Babba, Decreto Decurionum* : a Plinio admoniti, libro V. ſect. I. *Auguſti*, inquit, *colonia Babba, Iulia Campeſtris appellata*, in Mauretania Tingitana. Eſt in averſa nummi area tauri natantis expreſſa effigies : ubi tu fabularum ſolers ſubinde inveſtigator ac narrator, de Jove in taurum transformato & Europa refers ea, quæ ſunt lippis nota tonſoribuſque, ſed quæ alieniore loco referri non poſſint : cum nihil aliud ea effigies, quam ſitum urbis indicet : in mediterraneo poſitæ quidem, ut Plinius admonet, ſed quam amnis Guarga, ut nunc vocant, præterfluat. Quam bell e enim utrumque tauro natante exprimitur ? tauro quidem, ea quæ in mediterraneo ſunt pecorum paſcua, & armenta : fluminis vicinia, ejuſdem natatu ſignatur. Par tua felicitas in altero ejuſdem oppidi nummo, quem Neroni dicatum profers pag. 167. Nam Æſculapii ibi depictum caput arbitraris, cum Jovis ſit : adjectuſque ſerpens non Æſculapium, ſed Africam denotet, ut monuimus.

Verum hæc levia: aliquanto gravioris momenti est, unde Juliæ appellatio, qua Babba gloriatur, sit repetenda, nosse. De qua re sic pronuntias universim, pag. 68. *Constat urbes aliqua immunitate, seu coloniæ titulo a Iulio Cæsare donatas, Iuliæ nomen prætulisse: Ab Augusto autem deductas SOLO Augustæ nomine insignitas: sed quæ denique Iuliæ Augustæ simul nominantur, a Iulio primum constitutæ sunt, deinde ab Augusto novis civibus frequentatæ.* Apud quos autem id constare putas? nam id eruditos quidem negare oportet. Dic, amabo, Julia Constantia Zilis cujus colonia est? Augusti sane, si Plinium audis, sub initium libri quinti. *Colonia Augusti*, inquit, *Iulia Constantia Zilis, regum ditioni exempta.* Et Juliæ tamen illa solum nomen habet. Hæc ipsa Babba, in qua nunc sumus, quam ibidem ille *alteram Augusti coloniam* vocat, an Augustæ nomen ullo præfert in nummo? plane nullo: si suspectum Goltzii nummum exceperis, cujus olim meminimus: ubique C. I. B. tantum inscribitur, *Campestris Iulia Babba.* Sint hæc instar sexcentorum exempla duo: quibus non ob Julii unius, sed ob gentis Juliæ memoriam id ascitum a colonis, etiam sub Augusto, expetitumque nomen esse liqueat.

Quare ne cuncteris viro doctissimo Norisio assentiri: hæres enim dubius pag. 125. quem sequare: sed ne cuncteris jam confiteri Uticense municipium id quoque nomen Augusti principatu sibi tum vindicasse, cum Augustus, ut Dio tradidit, Uticensibus civitatem dedit. Illud ergo nomen, id quod vobis ambobus ex æquo latuit, in honorem Juliæ gentis adscivit. De Augustæ vero appellatione, dic sodes, quid Corinthus Augusto debeat, quoniam Neronis ævo Augusta cœpta est appellari? neque enim ante eam ætatem id nomen occurrit in nummis. Quid Augusto Cæsarea Palæstinæ debet, quæ Augusta cognominata est, cum sit a Vespasiano deducta? Hos nodos, si potes, expedi: nos ad alia interim properamus.

BERYTENSEM nummum nec probe inſpectum a te fuiſſe, & eundem præpoſtere explicatum.

21. TRAJANI nomine nummus inſcribitur, pag. 213. IMP. CAES. NER. TRAIANO. OP. AVG. GER. DAC. cujus in averſa parte, COL. IVL. AVG. FEL. BER. hoc eſt, *colonia Iulia Auguſta Felix Berytus*, uti ex Plinio monuimus, pag. 90. ubi & Auguſtanam coloniam ab Hadriano appellatam eſſe, indicavimus item ex Ulpiano. At in eo nummo depictam aïs turritam mulierem ac *ſeminudam*, Aſtarten Deam videlicet: cui icuncula columellæ impoſita, ſive Cupidinis, ſive Victoriæ, nam & hic incertus ac ſuſpenſus hæres, coronam imponat. Adjice, mihi crede, iterum oculos: dioptram & ſpecular admove: intelliges depictum ibi virum, non feminam: id quod ſeminudi corporis habitus, ſubligaculumque quo virilia ſolum obvelantur, debuit admonere: Serapidis effigiem eſſe, non Aſtartes: nec turritum caput eſſe, ſed calatho impoſito, qua forma pingi Serapis ſolet, onuſtum: denique non Cupidinem, ſed Victoriam, quæ Serapidi, vel Trajano potius ipſi ſub Serapidis effigie depicto, coronam porrigat. Quanquam de Trajano quod excidit, forte ampliandum. Quin nobis fidem habebas, qui in Berytenſium nummis Valeriano principe conflatis, pag. 90. Serapidem eſſe inſculptum monuimus? Non te hæc fabula nuuc irretitum teneret.

BILBILIS nummo cur vox hæc altera, ITALICA, adjecta ſit, alieniorem, quam quæ eſt a te allata, cauſam afferri non potuiſſe.

22. AUGUSTI vultum ex altera parte nummus exhibet, cum voce BILBILIS: ex altera equitem cum haſta de-
23. currentem, adjecta voce ITALICA. Nec ſine cauſa ſuſpicabar olim hunc Bilbili conflatum: addito fortaſſis alterius civitatis, Italicæ ſcilicet, nomine, quicum ei ſocietas eſſet: quam ſocietatem atque concordiam Græci paſſim in nummis

ſuis atque marmoribus OMONOIAN appellant: Videri aliter aliis interim ſubmonui, quibus Italicam Bilbilim cognominari eo nummo placuit. Horum in ſententiam concedere dum tu videri cupis, ut a nobis diſſentias, quam præclaram cauſam affers judicii tui? *Bilbilis municipium ſine ſuffragio*, inquis, pag. 17. *ab Auguſto jus Italicum habuiſſe videtur: unde Italica & Auguſta in nummis vocata eſt.* Ob conceſſam juris Italici prærogativam Italica ſi Bilbilis dicta eſt, cum fuerint, teſte Plinio, in Bætica, quam ipſe rexit, oppida eo jure donata novem ac viginti, octodecim in citeriore Hiſpania, ſolane Bilbilis ex omnibus Hiſpaniæ civitatibus eo jure debuit gloriari in nummis? An vero gloriari ea re tantopere debuit, cum e tergemino jure, quo cohoneſtari oppida potuere, coloniarum ſcilicet, Latii novi ſeu civium Romanorum, & Latii veteris ſive Italici, iſtud poſtremum atque infimum ſit?

Non eſt, mihi crede, non eſt Bilbilitanæ civitatis cognomen ITALICA. Bilbili quidem cuſum eſſe nummum illum docuimus pag. 94. & ad Bilbilim, non ad Italicam, ut tu pag. 114. falſo accuſas, retulimus: & recte profecto: quoniam primariam nummi aream & Auguſti effigies & Bilbilis ſimul nomen occupat.

Quid ergo vox ea ſibi vult, ITALICA? Accipe: coloniis videlicet ac municipiis, ſi neſcis, datum eſt jus legionis: uti ex Feſto liquet in primis, verbo *Municipes:* hoc eſt, ut in legione Romana pariter ac cives Romani, non in auxiliis, ut ſocii, ſtipendia mererent. Idcirco nomina legionum, in quibus ſtipendia coloni municipeſve facerent, Hiſpanienſibus nummis inſculpta: Bilbilitanorum quidem, Italicæ, quo nomine fuere legiones quatuor, prima, ſecunda, tertia, quarta, ut ex variis apud Gruterum inſcriptionibus liquet: & in Apoſtolorum Actis, *Cornelius Centurio cohortis quæ dicitur Italica*, cui non notus? In aliqua igitur ejus nominis legione vel cohorte equis feciſſe ſtipendia Bilbilitanos admonet eques in ea nummi parte inſculptus, cui vox ea addita, ITALICA, eſt. Quid planius? Non eam ob cauſam Martialis de patria ſua ceciniſſe hoc carmen videtur? libro I. Epigr. L.

Videbis altam, Liciniane, Bilbilim,
Equis & armis nobilem.

Hinc & Victrix Osca, Norba, Tarraco, nuncupata videtur. Neque enim est in hisce nummis, similibusve, sculptus eques, quod regio equis abundat, vel quod est gens bellicosa: ut aïs in Oscensium nummis præsertim, sub Augusto, pag. 56. & in Segobrigensibus, pag. 64. Sed ut argumento sit, municipes potuisse equis in legione stipendia facere: sive in Italica I. II. III. & IV. sive in Victrice VI. XX. & XXII. Et in Narbonensi Gallia, Arausio dicta colonia Secundanorum, Arelate Sextanorum, Beterræ Septimanorum, Forum Julii Octavanorum, Narbo Decumanorum: quod in sui nominis ac numeri legione mereri stipendia scripti ex illis coloniis milites, cum evocarentur ad militiam, oporteret. In Thracia Deulton veteranorum colonia appellatur: quod ex ea descripti ad bellum cives, non cum tironibus, sed cum veteranis militiam agerent: id quod in Gordiano, pag. 224. non intellexisti. Veteranorum enim appellari coloniam aliquam singularem, mirum tibi visum est & inextricabile, eo quod nusquam deducti alii præter veteranos. In Notitia Imperii, quos arbitraris Equites quinto-Dalmatas, sexto-Dalmatas, octavo-Dalmatas, nono-Dalmatas appellari? quos putas in inscriptione vetere, quam legere me alicubi memini, Dalmatas Septimanorum vocari? An e quinta, septima, aliave legione in Dalmatiam transmissos? Næ tu vehementer errabis, ita si sentias. Sic enim habeto, legionem designari quintam, sextam, aliamve, quæ sit collecta e Dalmatis. Sic Beterræ Septimanorum vocitatæ, quod qui ex ea civitate conscriberentur milites, mererent in septima legione stipendium. Septimaniam enimvero ex eo qui nuncupatam existimet, nemo jam est inter eruditos. Alia ejus appellationis causa, longeque post coloniam eo deductam orta ac nata est.

Habes hic aliquid quod opponas? Aut minusve hæc tibi vera videbuntur, eo solum nomine, quod tibi minime ea suboluere?

BOSTRAM a nobis recte Novam Trajanam, a te male Nerviam Trajanam appellatam esse.

NOBIS etiam dicam grandem impingis, quod nummum Commodi principatu conflatum, inscriptumque, ΝΕ. ΤΡ. ΒΟΣΤΡΑ. interpretati sumus, Νέα Τραϊανὴ Βόστρα, & in Alexandro Severo, N. TR. *Nova Trajana.* Adimis deinde eorum, qui pariter nobiscum sensere, patrocinium, Holstenii ac Tristani: quippe omnes tanquam ex tripode pronuntias turpi errore delusos: Nerviam Trajanam dici oportere. Ego vero faxim ut intelligas, si ea rursus quæ isti de hac re prodidere, legeris, contulerisque cum nostris, ne causas quidem ita interpretandi, nedum errorem, ab iis nos hausisse, ut prædicas.

Nervæ prænomen adscivisse sibi Trajanum quis ignorat? Nervium nihilominus dictum a Nerva quidquam, aut a Nerva Trajano Nervium Trajanum, ubi reperisti? Ulpiam hic de suo nomine legionem, aliam de cognomine Trajanam similiter, Trajanamque coloniam appellavit: Nervium plane nihil. Ulpiam Trajanam potius diceret, quo nomine in Dacia colonia fuit, quam in antiquis marmoribus DIVI NERVAE TRAIANI AVSPICIIS conditam, & VLPIAM tamen TRAIANAM dici monuimus, pag. 518. Gratulare in sinu tibi de hoc præclaro tuo invento: nemini ante te hæc res in mentem incidit: nemo tam solertis ad excogitandum ingenii laudem invidebit. Quæ enimvero te ars edocuit, a Nerva Nervium deduci? An a Numa Numium, a Sylla Syllium, Cinnium a Cinna, Agrippium ab Agrippa, a Seneca Senecium, a Sura Surium, a Mela Melium, Nasicium a Nasica, a Dolabella, ut mittam cetera, Dolabellium deduceres? Diceres saltem Nervianum, ut a Dolabella Plinius noster Dolabelliana pira cognominata commemorat.

Quo porro sensu dictam a nobis esse Novam Trajanam putas? an quo tu Novam Carthaginem appellasti, ut ab antiquo altero & cognomine oppido secernatur? minime vero: sed quo apud Gruterum, pag. CCXXXVIII, 7. NOVA. CIVITAS. ARVCCITANA. legitur: non ut ab

altero oppido diverſa, ſed ut ſui ipſius diſſimilis: quoniam recens inſtaurata ornataque, in meliorem evecta ſit conditionem atque ſortem. Nova ergo Trajana cognominatur: quoniam, cum vicus eſſet ignobilis, caſtrum ibi Trajanus arcemve condidit, cum præſidio limitaneæ legionis. Unde a Ptolemæo libro v. cap. XVII. Βόστρα λεγίων appellatur. Legionem ſecundam autem Trajanam eſſe nuncupatam, & Trajanam Fortem, Gruterus, ſi neſcis, multis te locis edocebit: Nerviam Trajanam, ſive illam, ſive alteram, plane nemo. Jam litteram N pro *Novo* poni vetuſti lapides clamant, in quibus N. MONVM. *novum monumentum* ſignificat. Tu N. pro Nervio poni ut facias fidem, vel uno, ſi potes, exemplo comproba.

Ævo ſubſequente Boſtrena munitio aucta maximopere a Severo eſt: is enim pomeria prolatavit, muros ſtruxit, urbem ingentem condidit. Auctor Damaſcius in bibliotheca Photii, cod. CCXLII. pag. 1060. Εἰς τὰ Βόστρα τῆς Ἀραβίας, πόλιν μὲν οὐκ ἀρχαίαν, ὑπὸ γὰρ Σεβήρου τοῦ βασιλέως πολίζεται, φρούριον δὲ παλαιόν, &c. *In Boſtra Arabiæ, civitatem quidem haud vetuſtam, a Severo enim Imperatore condita eſt, vetus autem caſtellum fuit.* Ammianus, libro XIV. pag. 21. ingens fuiſſe oppidum declarat, ubi de Arabia verba facit. *Hæc quoque,* inquit, *civitates habet inter oppida quædam ingentes, Boſtram, & Geraſam, atque Philadelphiam, murorum firmitate cautiſſimas.* At tu latina interpretis Photiani verba amplexus quam præpoſtere accepiſti? nam cum ille ſcripſerit, *ſub Severo Imp. in civitatem redacta eſt:* tu civitatis nomine jus civium Romanorum conceſſum Boſtrenis ab Alexandro Severo jubes intelligi. Qua de re non leviter caſtigandus es duplici nomine: primum, quod de Alexandro Severo, non de Severo Pertinace prodita hæc a Damaſcio arbitreris: deinde quod πολίζεσθαι neſcieris eſſe, condi, ſtrui, ædificari civitatem: non jus accipere civium Romanorum. Non ſunt hæc porro ita obvia & aperta, ut ab iis etiam, qui parum acutos ſe natos gaudent, videri poſſint?

BUTHROTI, aliisve in locis, Quinquennales qui fuerint, te ignorasse.

NUMMUS a nobis allatus fuerat, pag. 102. BVTHR. hoc est, Buthrotum, in Epiro. C. PAET. QVIN. ITER. Quorum verborum editam a nobis interpretationem modesta hac oratione vellicas ac perstringis, pag. 78. *P. Harduinus* C. PAET. QVIN. ITER. *interpretatur, C. Pætus, Quinquennalia iterum, pro Quinquennalis iterum, & frigide ad ludos quinquennales revocat.* Pax, mi Valens, nolo enim convitia regerere aut recordari. Duo reprehendis, quorum in altero lapsus typographi est, in altero nullus cujusquam. Quinquennalis quin scribi dicique oportuerit, non inficiamur: & nos ita scribi quidem optavimus. Ludis quinquennalibus præfuisse Buthroti quinquennales adhuc si contendimus, quomodo refelles? Nega, si potes, aut in eo tractu terrarum ludos quinquennales edi solitos esse, aut penes Duumviros quinquennales procurandi curam fuisse. Non imposita Duumviris ubique, sive annuis, sive quinquennalibus, nullo discrimine, edendorum spectaculorum provincia est? Id vero tum ex aliis locis, tum ex Iliberitano canone LVI. (nam sacra nunc sæpius nobis occurrunt, quam profana) disce. Non alter e Duumviris quinquennalibus eam ob causam in Augusti nummo, de quo mox dicturi sumus, Flaminis habitu pictus cernitur, quod eidem esset & sacrorum cura commissa, & ludorum, cum lustrum conderet?

Quid est autem causæ quamobrem pag. 9. neges tu Quinquennales de magistratu per quinquennium gerendo, accipi oportere? *Duumviri*, inquis, *in coloniis Romanis quotannis tanquam Consules Romæ creabantur, nec magistratum ultra prorogabant: quamobrem qui Duumviri quinquennales in hoc nummo perhibentur, non de magistratu per quinquennium gerendo intelligendi, sed de censoribus omni quinquennio creatis, ob eam causam Quinquennalibus in colonia vocatis.* Quam multa in unum errata? Ecquis enim, qui Latine norit, quinquennales magistratus a quinquennio integro, ut annuos ab anni spatio appellatos neget? Censores ipsi Romæ quinquenne primis temporibus

gessere munus: postea singulis annis aut sexto quoque mense creati, ab ætate Æmilii Dictatoris: nec dicti certe ex eo amplius quinquennales: quid ergo Censorum hic exemplum juvat ad quinquennales tuos annui imperii magistratus? Quod si quinto quoque anno tantum creati, & annui tamen fuere, quis interjecto quadriennio horum vices egit? Si censoriæ horum Quinquennalitiorum partes fuere, quorsum illi toties appellantur in nummis? aut, ut verbis tuis utar, pag. 40. *quid Censor in nummo signatus?* in Augusti nempe nummo, cujus aversa area Censorem, ut falso putas, exhibet, quoniam epigraphe docet esse Quinquennalem: cum sit, ut dixi, Flaminis habitu Duumvir Quinquennalis, cui sors obtigerat, ut lustrum municipale conderet. M. POSTVM.
24. ALBIN. L. PORC. CAPIT. IIVIR. Q. *M. Postumio Albino, L. Porcio Capitone, Duumviris Quinquennalibus.* Quod si tibi mirum videtur Censorem in nummo pingi semel, quanto admirabilius videri oportuit toties in nummis appellari Quinquennales, quos tu Censores putas fuisse?

Atqui ubi Censores aut sculpi existimas, aut appellari, mihi crede, Duumviri sunt, Magistratusque municipales. Hoc saltem loco Quinquennales qui fuerint, quod nobis latuisse aïs, intelliges multo nobis notius fuisse, quam tibi: præsertim si his adjicias ea, quæ de Patrensi nummo, ex quo extricare te minime potuisti, inferius dicturi sumus. Nam aliud ibi præterea Quinquennalium genus ab isto diversum, sed æque tibi ignotum occurret. Legem, Medice, legisti primam de Medicis & Professoribus in codice Theodosiano? quæ jubet, *ut si quis eos vexaverit, centum millia nummorum ærario inferat, a Magistratibus vel Quinquennalibus exactus.* Monuisset Gothofredus Magistratuum nomine Duumviros municipales intelligi, quorum annalis magistratus esset: cum in aliis civitatibus, seu municipiis, & coloniis, iidem quinquennales forent.

De his Quinquennalibus Spartianus in Hadriano: *Fuit*, inquit, *in patria sua*, Italica Bæticæ civitate, *Quinquennalis: & item Adriæ Quinquennalis, quasi in alia patria.* Meminit & Apuleïus, libro x. *Gradatim permensis honoribus Quinquennali magistratui fuerat destinatus.* Horum frequens mentio in

vetuſtis inſcriptionibus apud Gruterum. Pag. CLXVIII. M. GAVIVS. DVOVIR. QUINQ. CREPIDINES. CIRC. FORVM. S. P. F. *M. Gavius Duumvir Quinquennalis crepidines circa forum ſua pecunia fecit.* Pag. CCCCXLV, 5. C. OFILIO. DVOVIR. ITERVM. QVINQVENNALI. Hinc municipale luſtrum in antiquis monumentis, quod quinquenniis ſingulis ab altero magiſtratuum condebatur. Plura de Quinquennalibus deſiderare te jam a nobis haud arbitramur : itaque ad alia properamus.

C

Cæsaraugustanæ coloniæ, aliarumque, nummos complures inter ſe ſimiles non alio operæ pretio a te prolatos, niſi ut quamplurima errata tua, in Romanarum præſertim familiarum nominibus, proderes.

Cæsaraugustam cur amplius tricies Cæſaream Auguſtam appellas, cum e Latinis ſcriptoribus nemo unus ſic vocitet, præter Paulinum, in poëmate XII. ad Auſonium, verſus quomodocumque ſtruendi cauſa : ſed extra hunc nemo, nec ſic lapis ullus, aut nummus inſcribat? Nam ſi quando hæ voces CAESAR. AVGVSTA. in nummis puncto dirimuntur, & vitium eſſe ſcalptoris, neque illud perpetuum eſſe, noſſe te ac præmonere oportuit. Sed iſtud per ſe leve. Quo vero operæ pretio, niſi ut nummorum copiam oſtentares, vicenis omnino nummis ibidem ſub Auguſto cuſis, librum ad faſtidium tædiumque oneras, qui boves tantum aut vexilla militaria exhibent? Quæ pariter ſpes fructus atque emolumenti ex quindenis Calaguritanis ſub eodem principe, aut ex Celſæ coloniæ ſex, aut ex quaternis Turiaſonis ſub Tiberio, cum univerſi nihil niſi boves repræſentent?

At familiarum præterea nomina hi nummi exhibent ac docent : ſic enim paſſim admones. Quaſi vero id tanti ſit. Sed ſit ſane pretii alicujus : quot in his quoque & quam gravia

errata committis? Mitto disquisitiones otiosas & parergas de origine nominum Romanorum, quoties Duumviri aut ædiles appellantur in nummis: ut unde Catones, unde Labeones, unde Barbati cognominati sint, aliaque innumera ejus generis scruta, quisquiliasque. Quarum unicam commemorabo, ex qua discas commentationes tuas non plus æquo osculari ac venditare. Nam quale illud est, quod quoniam Flaccus Duumvir appellatur in nummo Corinthiorum sub Augusto, pag. 46. idcirco hæc subjungis: *Flaccus cognomen ei datum est ex Plinio, cui aures tantum immobiles.* Quid? an huic tantum vel homini vel familiæ aures ex Plinio immobiles? Sic libro undecimo Plinius, sect. L. *Aures homini tantum immobiles. Ab iis Flaccorum cognomina.* Quem in locum quid subnotaverimus si consuluisses, non id quod est multis nominibus insulsum nunc diceres: Flaccum esse cognominatum, cui aures sint tantum immobiles. Sed ad familiarum nomina veniamus, ordiamurque ab iis, quæ in Cæsaraugustanorum nummis exhibentur.

Pag. 23. C. ALLIARIO. T. VERRIO. IIVIR. De Alliaria gente apud historicos esse silentium dicis. Vide an *Alliano* legi oportuerit: nam apud Gruterum, pag. CCCCXIX, 5. C. ALLIANUS Tiburtinus occurrit.

Pag. 24. CN. DOM. AMP. C. VET. LANG.
74. I VIR. *Cneo Domitio Amplo, Caïo Vettio Languido.* Lepidum istud Ampli cognomen, si potes, dic unde sis furatus. *Ampliato* dici quanto satius fuit? quod cognomen & Antonii usurparunt, ut ex Gruteri libro constat, pag. DCLXVIII, 12. CN. ANTONIO. AMPLIATO. Jam tres tantum litterulas, VET. pro Vettio positas in nummis marmoribusve, dic similiter, ubi vidisti? Veturiam, mihi crede, gentem hæ notæ indicant, non Vettiam, seu Vectiam: quæ solet aut integra exprimi, aut certe prope integra, in hunc modum, VETTI.

Hæc duo præcipua sunt, quæ ex Cæsaraugustanis nummis sublegimus: at in Calaguritanis duobus quam nihilo fuisti felicior? Pag. 33. C. MAR. CAP. Q. VRSO. IIVIR. *Caïo Mario Capitone, Q. Vrso, Duumviris.* Et mox, *Quinti prænomen a numero dictum. Vrso scribit Plinius, libro* IV. *&* V.

Imo, tertio, & octavo. In tertio quidem, Urſo colonia Bæticæ eſt: in octavo, de urſorum natura agitur: videſis ex utro loco auctoritatem repetas idoneam huic familiæ illuſtrandæ. Urſi nomen eſſe viri proprium non neſciunt, qui Epiſcoporum ſubſcriptiones in Conciliis viderunt.

Pag. 33. & 34. M. PLAE. TRAN. Q. VRSO. IIVIR. ITER. *Marco Plætorio Tranquillo, Q. Vrſo Duumviro iterum.* Et mox: IIVIR. ITER. *de Vrſo tantum intelligendus.* Marcus ergo Plætorius Duumvir non eſt, aut eo certe nomine non deſignatur in nummo: quod nemo harum rerum peritus dixerit. Sed erras, mi homo, & parum vides: ſi quod uſus annorum xxx. te docere debuit, legendum non vides, *Duumviris iterum.* Alioqui ſi alter amborum ſolus eſſet iterum Duumvir, is præponeretur alteri, qui ſemel ac tum primum foret: ut in Cæſarauguſtanorum nummo pag. 26. Q. MAXIMO. ITER. C. VALENTINO. IIVIR. hoc eſt, *Q. Maximo iterum, Caio Valentino, Duumviris.* Et pag. 29. MN. KANI. ITER. L. TITI. IIVIR. *Manio Kannio iterum, Lucio Titio, Duumviris:* atque alibi paſſim: ſunt enim exempla obvia. Ævi ſcilicet prærogativa, geſtique jam honoris, ut par eſt, priorem appellari jubet, qui ſit prius magiſtratu perfunctus: quare & Plætorium Urſo præceſſiſſe in Duumviratu intellige. In nummo quidem, quem tu Novæ Carthagini perperam, ut dicemus, adſcribis, pag. 39. e Duumviris Quinquennalibus alter in primaria nummi area, quæ caput Auguſti exhibet, appellatur,
P. TVRVLB. IIVIR. QVINQ. In parte averſa is, 48.
qui duumviratum ſecundo gerebat, M. POSTV. ALBI- 48.
NVS. IIVIR. QVIN. ITER. cum Auguſti templo, cujus in ſuperno limine vox hæc AVGVSTO inſcribitur. Sed cur minus inſigni loco appellatur is, quem priore, ut diximus, appellari decuit? Quod templi, ſi neſcis, cujus effigies in ea parte cernitur, ſive exſtruendi, ſive Auguſto dedicandi, ad eum, veluti digniorem, cura ſpectabat, ob prærogativam ævi & honoris.

Duos pariter coloniæ Celſæ nummos, amabo, rurſum inſpice, & obſerva: in altero, pag. 41. L. BAGGIO, an BACCIO legi oporteat, ſubdubitas. Nos BACCIO

malueramus: jubetque propemodum vetus inſcriptio apud Gruterum, pag. CCCCXIII, 12. Bacchiam gentem intelligi: nam ibi L. BACCHIVS. plane legas. In altero autem eadem pagina, L. COR. TERR. M. IVNIO. HISP. IIVIR. hoc eſt, te interprete, *L. Cornelio Terracina, M. Junio Hiſpalo.* Cui interpretationi hæc ſubjicis: *Hiſpalus C. & Cn. Corn. Scipionis agnomen. Hiſpalus etiam Celtiberorum rex a Diodoro, libro* VI. *citatur.* Quot hic, patere me tecum ridere, quot hic non pharmaca, medice optime, ſed gentes familiaſque confundis? Gentis Corneliæ agnomen Hiſpalus fuit: etiamne Juniæ? Legi oportuiſſe ſcito, *M. Junio Hiſpellate.* Ac ne omnia tibi ſemel argumenta prodam, cur ita legi neceſſe ſit, aliis paulisper dilatis, vide Reineſium, XII, 73. HISPELLATIA. PROCVLA.

Cluniæ coloniæ unicum commemorabo, Tiberii principatu cuſum, quem pag. 105. affers, C. ARRI. T. CAECIL. P. REST. C. CAELIO. CAND. IIIIVIR. Hoc eſt, interprete te, *C. Arrio, T. Cæcilio, Publio Reſtituto, C. Cælio Candido, Quartumviris.* Quod Quartumviris, non ſemel, ſed ſæpius, pro Quatuorviris dicas, piget objicere toties ſolœcizare te pro more: ſi leviuſcula remittas, quæ peccaſſe me dicis, ſi tamen vere dicis, ſolœca innumera, quibus liber tuus ſcatet, viciſſim, ne ingratus videar, indulgebo: tu da operam, ut quæ ſaltem a me amice & obiter indicantur, emendes. Sed cum cælator tuus P. REST. inſculpſerit, tu tantum P. RES. exhibeas, utrius tandem fide ſtandum erit? Nam ſi P. RES. dumtaxat nummus habet, tum non Reſtituti cognomen, ſed Reſii nomen in promptu erit intelligi.

Ne vero ab Hiſpania diſcedamus, pag. 121. nummum video a te laudari Turiaſone conflatum, inſcriptumque, MVN. TVR. M. ANT. MVSO. C. MARI. VEGETO. IIVIR. Quo loco Muſi tibi cognomen ignotum eſſe fateris: & mihi profecto eſt: tametſi Antonii Muſæ, quem tibi notum eſſe oportuit, nam is medicus Auguſti fuit, mentionem perhonorificam memini a Plinio factam. At idem tu pagina proxime ſubſequente nummum alterum exhibes ejuſdem oppidi, MVN. TVR. M. PONT. MARSO.

C. MARI. VEGETO. IIVIR. *Municipium Turiaso. M. Pontio Marso, C. Mario Vegeto Duumviris.* Hic ego tecum quovis pignore contenderim, unius ejuſdemque anni ac fabricæ utrumque nummum eſſe, cum ſit idem Tiberius in antica parte, bos idem in poſtica, eoſdem quoque eſſe Duumviros: ſed prioris nomen in priore evanidum & obſcurum eſſe, in poſteriore illuſtrius: ac legi utrobique oportere, Muſo tuo expuncto, M. PONT. MARSO. Nam Pontii quidem nomen vulgatum, ut & Marſi cognomen.

Corinthum ex Hiſpania transfretemus. In M. Antonii nummo, pag. 9. qui inſcriptus eſt, P. ALITIO. L. MENIO. IIVIR. quæ ſit Alitia gens, neſcire te confiteris. Apud Gruterum, pag. DCCCCXX, 11. ALICIA. SP. F. IVSTA.

Pag. 44. in Auguſti nummo ex antica parte, in qua expreſſus Auguſti vultus, appellati ſimul Duumviri, P. ALV- 26.
SIT. C. IVL. IIVIR. ITER. ex altera rurſum Duum- 27.
viri alii, L. POMP. C. IVL. IIVIR. Hic fluctuas incertus ac dubius, num ob difficilem aliquem rerum ſtatum adjecti novi ad priores Duumviri fuerint. Noli extimeſcere: nihil hic turbarum. In nobiliore nummi area, Duumviri nominantur ii, qui Magiſtratum ſecundo gererent, eo anno quo cuſus nummus eſt: in poſtica, qui magiſtratu jam anno ſuperiore perfuncti eſſent: quorum idcirco nomina ſignantur in ea parte nummi, quod arcus, cujus ibi effigies cernitur, exſtruendi in honorem Auguſti, curam ſubirent. Pro Aluſitio interim vide & obſerva, num ALVIT. legere debueris: eſt enim apud Gruterum, pag. DCCLXXXXVIII, 5. in inſcriptione reperta Emeritæ, M. ALVITIVS.

Pag. 45. ejuſdem Auguſti nummum ex parte priore, quæ caput principis repræſentat, ſic eſt inſcriptus: M. BARBATIO. MN. ACILIO. IIVIR. COR. *M. Barbatio, Manio Acilio, Duumviris. Corinthi.* In averſa rurſum, P. VIBIO. M. BARBA. PRAEF. IIVIR. COR. *P. Vibio, M. Barbatio Præfecto, Duumviris. Corinthi:* qui nempe Magiſtratu jam perfuncti, ludos & ſacra, quæ pro ſalute Principis inchoaſſent, abſolverent. Ex his autem alter, Barbatius videlicet, quo anno cuſus nummus eſt, Duumviratu

iterum fungebatur: quare & anticam nummi aream obtinet, & priore loco appellatur. En cur quatuor Duumviri, sic enim pag. 45. novo plane more atque eleganti appellas: hem! quis te tam lepida verba edocuit? en cur quatuor, inquam, Duumviri signentur in nummis: quod te vehementer sollicitum habuit: perinde atque quamobrem interdum unicus appelletur: quod haud magis debuit mirum videri, quam quod in nummis Romanis unius tantum Consulis sit nomen insculptum. At de Barbatio quæris, an Præfectus annonæ, ærarii, cohortis, classis, urbisve fuerit. Nihil horum, mi Valens. Est enim illud Barbatiorum cognomen, ac fortassis aliorum. Nam est apud Gruterum, pag. CXIII, 3. PRAEF. PRINCEPS. ET. LATINVS. FELIX.

Ad Corinthum nummos spectare duos arbitramur, quos tu inter incertos rejicis. Alter est a te descriptus, pag. 183. VOLVMNIO. LVRINO. IIV. in aliis, LVRINO. VOLVMNIO. Quæ *Duumvirorum nomina* appellas: & mox, *sub iisdem Duumviris*, inquis. Atqui unicus est, si nescis: cui nomen Volumnius, Lurinus cognomen fuit: ut sub Augusto, pag. 45. unicus pariter Duumvir Corinthi notatur, M. BELLIO. PROCVLO. IIVIR. COR.

Alter Drusi Cæsaris nomen præfert, pag. 134. & ex parte altera, PERMISSV. L. APRONI. PROCOS. At non illius, qui in Africa Proconsulatum sub Augusto gessit, ut tu existimas: neque enim id temporum ratio patitur: sed ejus filii, cui cognomen Cæsiano fuit: qui & Caïi collega in secundo ejus consulatu. Quid quod ad Corinthios hunc nummum spectare ex his vocibus, PERMISSV. PROCOS. quæ in Africæ nummis reliquis non apparent, haud levis suspicio est? Mercurium certe, qualis in nummo depingitur, a Corinthiis coli monuimus, operis nostri de nummis, pag. 125. Et a Patrensibus, ut disces postea ex nobis, nam id tibi latuit, nummus pariter conflatus est, cum simili epigraphe, *Permissu Dolabellæ Proconsulis.*

Quo loco mecum obiter animadvertes hanc formulam, PERMISSV. AVG. PERMISSV. IMP. in his tantum numismatis occurrere, quæ sint in provinciis populi Romani, non item in provinciis Augusto attributis, conflata.

Habent

Habent hanc nummi Italicæ, coloniæ Patriciæ, coloniæ Romulensis, Juliæ Traductæ, e Bætica: Eboræ, atque Emeritæ, e Lusitania: quam hinc intelligimus populo Romano primum adjudicatam: id quod Appianus tradere videtur, libro extremo de bello Hispaniensi: tametsi postea, (quod Dio libro LV. pag. 505. & Suetonius in Augusto, cap. XLVII. referunt multis contigisse,) hanc suis legatis Augustus ad aliquod tempus commisit. Habent & percussi Patris atque Corinthi in Achaïa: in Sicilia denique, Panhormi. Nam Augusti nummus, quem affers, pag. 58. ita legendus, PERMISSV. CN. DOMITI. PROCOS. tametsi vox ea PERMISSV in eo nummo oculorum tuorum aciem fugit.

Extra hæc autem loca nondum alibi nobis formula hæc occurrit. Sed cur in istis, inquis? Quoniam populi Romani integra auctoritas non est, absque eo, penes quem summus populi Romani magistratus est, hoc est, Tribunicia potestas. Is autem Augustus est. Permissu igitur Augusti opus fuit in provinciis etiam populo Romano adsignatis, ut moneta cuderetur, non Senatusconsulto tantum. Quæ animadversio lucem affert iis, quæ de litteris Δ. E. in Antiochensium nummis dicta sunt a nobis proxime.

Postremus, ne te copia erratorum obruat, nummus erit 28.
Buthroti percussus sub Augusto, allatus a te pag. 19. cum 29.
hisce Duumviris, Q. NAEVI. SVRA. A. HIP. TVL. NICER. B. IIVIR. *Q. Nævio Sura, Aulo Hippio, Tullo Nicereo, Duumviris bis*: sic enim distinguis atque interpungis, aïsque *tres Duumviros, Nævium, Hippium, & Nicereum*, ibi signari: quo quid monstruosius dici potest? Tres Duumviri, proh superi! Hic animo subit illud Martialis: *Vnus cum sitis, duo, Calliodore, sedetis: surge, solœcismum, Calliodore, facis.* Nicereum, si Nicereus est, nescis eundem esse cum Hippio, frustraque a te distractum in duos: nam geminum ei cognomen fuit, Tullus Nicereus: nomen, Hippius: ut Aulus, prænomen. Sic Antonino Pio, Titus prænomen, nomen Ælius: cognomina duo, Hadrianus Antoninus. Sic apud Gruterum inter exempla sexcenta, *Cn. Acceïus Arunteïus Lutatius: M. Antius Ennius Sergianus: L. Antonius Vetus Sabinus. M. Antonius Rufus Axius.* Sic denique Sir-

mondus noſter olim edocuit in quodam Præfectorum edicto Salmaſium turpiter lapſum eſſe : quod Junius Quartus Palladius, non duorum, ut Salmaſius exiſtimabat, ſed unius Palladii tria ſunt nomina.

Litteram vero B cum *bis* interpretaris, trepide facis: ſtatim enim ſubdubitare te ſignificas, num ea littera annum deductæ coloniæ ſecundum deſignet. Sed inanis ea trepidatio eſt: ecquis enim nummus omnino annos Latine deſignat ſingulis, ut Græci ſolent, elementis, ſecundum alphabeti ſeriem? Diſce ergo, quæ te præteriere, duo: alterum, certiſſime *bis Duumviris* legi oportere: alterum, aliud eſſe *bis* Latine, aliud *iterum*, vel *ſecundum*: alioſque bis Duumviros intelligi, quam qui Duumviri iterum ſolent appellari. Nempe qui Duumviri iterum dicuntur, hunc eo anno magiſtratum ſecundo gerunt: qui bis, abiere illi jam magiſtratu, quo per biennium fuere perfuncti. Sic Conſules ſecundum dicuntur, qui ſecundo munus illud obeunt: quemadmodum in hac inſcriptione apud Gruterum, pag. CCC. ut innumera alia prætermittam exempla. C. BRVTTIO. PRAESENTE. T. MESSIO. EXTRICATO. II. COS. P. R. C. AN. DCCCCLXX. hoc eſt, *ſecundum Coſſ. poſt Romam conditam anno* 970. Sicut in nummo Hadriani, in quo explicando hæſiſſe vidimus viros doctos, ANN. DCCCLXXIIII. NAT. VRB. P. CIRC. CON. S. C. hoc eſt, nam id obiter indicari haud erit abs re, *Natale Vrbis, poſt Circum conditum.*

Occurrunt & in vetuſtis lapidibus hi Duumviri Quinquennales bis: apud Gruterum, pag. CCCLIX. T. APPAEO. T. F.....DVOVIR. QVINQ. BIS. OB. MERITA. EIVS. Pag. CCCCXLIV, 8. L. OCTAVIO. BIS. DVVMVIRO. QVINQ. Hoc igitur in nummo inſculpta Duumvirûm nomina, qui jam bis eum honorem geſſiſſent, quod Auguſti ſtatuam militarem, quæ in eo nummo baſi impoſita cernitur, EX. D. D. *ex decreto Decurionum*, ut fert area nummi altera, poſt alterum magiſtratus annum exactum, poni curaverunt. Quid quod legendum in recto caſu videtur, ut in altero Corinthiorum nummo dicemus, *Q. Nævius Sura*, *Aulus Hippius Tullus Niger*, poni ſcilicet curavere? Feliciorem enim arbitror cælatorem tuum,

quam te, fuisse: qui NIGER in eo nummo sculpserit, ubi tu NICER. legisti. An aliquid ultra jam desideras aut exspectas?

CÆSAREAM Palæstinæ in nnmmo Titi, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. nec dictam esse liberam Flaviam, ut existimas, neque ita dici omnino potuisse.

VERUM hæc præ iis quæ sequuntur, ludicra & levia. Inter nummos quamplurimos Cæsareæ Palæstinæ conflatos, vetustate reliquos ac difficultate antecellit is, quem pag. 194. refers sub Tito, ita inscriptum, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. cum turrito capite. Sequitur hunc alter sub Titi fratre Domitiano, pag. 198. cum Serapidis effigie, COL. PRIMA. FL. AVG. CAESAR. hoc est, ut ex Plinio monueramus, *Colonia Prima Flavia Augusta Cæsarea* De utroque igitur nummo conjunctim quæri duo possunt: alterum, cur prima Flavia appellata hæc colonia sit: alterum, an & libera Flavia, ut tu has litteras interpretaris, LIB. ΦΛΑ. in priore. Nam quod Cæsaream a Plinio vocitatam esse Apolloniam dicis, pag. 195. plane negligimus, cum falsa non in nos, sed in accuratissimum scriptorem accusatio sit: quam abunde tum nostra editio Pliniana, tum nostræ in Plinium notæ, quas subinde laudas, refellunt. Nunc alterum igitur controversiæ caput dirimamus: de priore enim, opportuniore loco dicemus inferius.

25.

Titi ergo nummum, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. quod recte putas te interpretatum esse, *Colonia Cæsarea libera Flavia*, hic tibi nunc est eripiendus error. Nam quis te Cæsaream esse liberam docuit? Paulum JC. appellas libro 2. de censibus: *Divus Vespasianus*, inquit, *Cæsarienses colonos fecit, non adjecto ut & juris Italici essent, sed tributum his remisit capitis. Sed Divus Titus etiam solum immune factum interpretatus est.* Pergis tu deinde: *Unde Cæsarea beneficii memor, Flaviæ nomen accepit, & liberam se in nummis inscripsit.* Id quod denuo repetis, tomo posteriore, in Caracallæ num-

mis, pag. 73. Ain tu, quia immunis illa omni censu fuit, ideo liberam se inscripsit? Idemne esse tu putas, immune, ac liberum? Quantopere allucinaris? Fuere coloniæ multæ immunes, Cæsaraugusta colonia immunis, colonia immunis Illici: coloniæ immunes, Augusta Gemella, Virtus Julia, Genua Urbanorum, aliæque multæ, ita prudente Plinio: quod erant ab omni censu soli & capitis prorsus immunes. At nulla harum interim libera. Liberum enim quod censemus oppidum? quod suis legibus ac moribus vivere permittitur, nec Romana cogitur sequi instituta, uti passim in libro de nummis monuimus. At colonias quis ignorat Romanis vixisse legibus? *Coloniarum*, inquit Gellius, libro XVI. cap. XIII. *alia necessitudo est. Ex civitate quasi propagatæ sunt: & jura institutaque omnia populi Romani, NON SVI ARBITRII, habent. Quæ tamen conditio cum sit magis obnoxia, ET MINVS LIBERA, potior tamen & præstabilior existimatur, propter amplitudinem majestatemque populi Romani, cujus istæ coloniæ, quasi effigies parvæ simulacraque esse quædam videntur: & simul quia obscura obliterataque sunt municipiorum jura, quibus uti jam per ignorantiam non queunt.* Audin non esse colonias liberas, libera e diverso esse municipia? Antiochia Syriæ primis temporibus colonia non fuit: libera, teste Plinio fuit: & nummi probant, quos illustravimus: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. Eadem ubi colonia facta est, libera esse desiit, nec immunis fuit. *Divus Antoninus*, Caracalla scilicet, *Antiochenses colonos fecit, salvis tributis*, inquit Paulus J C. *Laodicia in Syria*, inquit idem, *& Berytos in Phœnice, juris Italici sunt, & solum earum*: ambæ quidem coloniæ, at neutra tamen libera, neutra immunis.

Quamobrem, ut idem Gellius refert, error est vulgi, *existimantis meliore conditione esse colonias, quam municipia.* Cujus de *opinionis erroribus Divus Hadrianus*, inquit, *in oratione, quam de Italicensibus, unde ipse ortus fuit, in Senatu habuit, peritissime disseruit: mirarique se ostendit, quod & ipsi Italicenses, & quædam item alia municipia antiqua, in quibus Vticenses nominat, cum SVIS MORIBVS LEGIBVSQVE VTI possent, in IVS COLONIARVM mutare gestiverint*: hoc est, cum libera essent municipia, coloniæ esse amissa libertate

maluerint. At alii cautiores libertatem ſuam eſſe ſalvam & integram maluere, municipii nomine ac jure vindicato, coloniæ titulo & onere depoſito. *Præneſtinos autem refert* idem Hadrianus, teſte Gellio, *maximo opere a Tiberio Imperatore petiſſe oraſſeque, ut EX COLONIA IN MVNICIPII STATVM redigerentur: idque illis Tiberium pro referenda gratia tribuiſſe.*

Eam ob rem cave credas viro illuſtri, tametſi ille inter eos qui hac ætate de nummis ſcripſere, eruditus habendus eſt: ſed tamen nunc ſemel ſecurus ab illius diſcede ſententia: dum pag. 785. Gordiani nummum refert, (Patinus Caracallæ tribuit, pag. 310.) ex cimelio Regio, ΚΟΛ. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡϹ. Romanamque & liberam coloniam Tarſum vocat: & ex eo nummo lucem accedere putat ei Actorum loco, ubi ſe civem Romanum Paulus profitetur, Act. XXII, 28. *Atqui Tarſus* (hic Grotii tibi in eum locum verba tranſcribo:) *non Colonia erat, ſed libera urbs, Plinio teſte. Conceſſam Tarſenſibus libertatem ab Antonio dicit Appianus Civilium quinto. Et Dion Chryſoſtomus priore oratione Tarſenſi multa privilegia recitat ab Auguſto tributa Tarſenſi civitati, non autem jus coloniæ aut municipii, qualibus jus civitatis Romanæ competebat. Et Vlpianus inter Ciliciæ colonias Tarſum non nominat. Reſtat ergo ut aliquis majorum Pauli bellis civilibus, quæ inter Cæſarem Auguſtum, & Brutum, Caſſiumque, aut etiam inter eundem Cæſarem & Antonium interceſſere, jus illud ſibi comparaverit. Vnde colligas ex opulenta familia fuiſſe Paulum.* Pro ΚΟΛ. igitur in eo nummo quid ſit legendum ut reſcias, Verſalias te confer quamprimum: nos enimvero lucem aulæ fugimus.

Vide jam interim qua tu libertate coloniam Cæſaream impertias: aut abde potius, ſi me audis, pulcherrimum illud libertatis munus tuum, quod eſſe coloniæ nec uſui nec ornamento poteſt: tibi, ſi pergis oſtentare, pudori futurum eſt ac dedecori. Neque enim nummus aliquis Latine inſcriptus hanc libertatis vocem ferre poteſt: cum vel in colonia cuſus, vel in municipio ſit: colonia autem eſſe libera non poſſit: municipium ſi dicatur aut intelligatur, cum coloniæ nomen abeſt, liberum ex eo abunde noſcatur.

CÆSAREAM Palæſtinæ in nummis Titi & Elagabali peculiarem Flaviorum æram, quod tu neſciſti, deſcripſiſſe : Antiochenorum æras viciſſim a te confictas, quæ nullæ fuere : ex alia eorumdem æra ſincera natalem Chriſti Domini te perperam conjeciſſe in annum poſt Romam conditam DCCXLIX.

ROGAS igitur, quemadmodum in Titi nummo, qui ſic inſcriptus legitur, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. legi & accipi has notas oporteat, ſi libera Flavia dici non poteſt. Græcæ ſunt, vir bone, eæ litteræ, quas tu Latinas eſſe putaſti : nunc vero Latinas eſſe non poſſe, ſi nos audiſti, fateris. Et ſunt eæ autem ſic interpungendæ : L. IB. ΦΛΑ. interpretandæque, λυκάβαντος ιβ'. Φλαβίων, hoc eſt, *anno* XII. *Flaviorum*. Cæſarea Palæſtinæ Flaviorum æram, ut olim Syriacæ civitates Seleucidarum, exhibet in nummis : ducitque illius initium, vel a Kalendis Juliis, quibus Veſpaſianus ſalutatus eſt Imperator, ut Tacitus monet, libro 2. hiſtor. Galba iterum & Vinio Coſſ. anno V. C. DCCCXXII. æræ vulgaris LXIX. vel ab expugnata anno ſequente, menſe Septembri, urbe Hieroſolymitana.

Neque vero in hoc ſolummodo numiſmate, quod nondum oculis uſurpare licuerat, ſed & in altero, quod alii Caracallæ, nos recte, ſic enim confiteris non ſemel & prædicas, Elagabalo aſſeruimus : quo in nummo cum Triſtanus legerit, COL. CAESAREA EIN ΦΛΑ. tu quemadmodum lecturus eſſes, cupidiſſime exſpectabamus, cum prius volumen lucubrationum tuarum legeremus : ſpondebas enim ænigma te ſtrenue diſſoluturum : ubi vidimus tomum alterum, pag. 41. carbones theſaurus erant. A nobis igitur diſce nunc primum legi oportere, COL. CAESAREA. L. PN. ΦΛΑ. quibus notis annus CL. æræ Flaviorum indicetur, qui V. C. DCCCCLXXIII. a menſe Septembri, Elagabali tertius fuit : ducto æræ hujus exordio ab Hieroſolymis

expugnatis : vel V. C. DCCCCLXXII. idemque Elagabali ſecundus, ſi Flavianæ æræ initium repetatur ab ipſis Veſpaſiani principatus auſpiciis, quod verius arbitramur. Tu cum LIB. ΦΛA. pro L. PN. ΦΛA. & in iſto legis, aut non optima fide, aut non acutiſſimis oculis eſſe te ¡fidem facis. Vide interim quantum tibi compendium operæ ultro præſtemus, emendatiorem alteram ſi velis parare tui operis editionem : & gratiam, ſi vis, habe.

Cave tamen credas Neapolim Samariæ, quoniam in eadem prima Palæſtina fuit, eandem obſervaſſe æram Flaviorum : tametſi Flaviæ ſimiliter nomen uſurparet. Nummum illius penes nos ipſi habemus, Fauſtinæ junioris nomine, cum nota anni ET. ΠΗ. hoc eſt, LXXXVIII. quanquam alias, quod eſt nummus paulo obſcurior, aliter legimus. Regia gaza ſimilem habet, cum anni nota ET. ΠΘ. hoc eſt, LXXXIX. ab urbis ſcilicet inſtauratione, Veſpaſiani juſſu & auſpiciis.

Has vero notas L. vel ET. ad annum ſignandum ſolitas adhiberi non ignoras, opinor : cum id abunde oſtenderimus in libro de Nummis, pag. 608. cui loco hanc Macrobii, ſi lubet, vocem adjice, e libro 1. Saturn. cap. XVII. *Annum vetuſtiſſimi Græcorum* λυκάβαντα *appellant*, &c. Et apud Homerum quidem in Odyſſea, vox ea ſemel iterumque occurrit.

Hanc igitur monetæ opifices littera L in nummis repræſentant. Fuit enim, ſi neſcis, apud Græcos vetuſtiores pingendi λάμβδα forma duplex : altera, quæ nunc eſt in uſu, Λ : altera, quam a Græcis Latini mutuo accepere, L, inferiore modo linea obliquo ductu leviter adſurgente. Communicavit nobiſcum nuper veterem inſcriptionem in Græcia delineatam, vir e Societate noſtra præter ceteras laudes incredibili omnium fere linguarum peritia celebratiſſimus P. PETRUS BESNIER. Virorum nominibus propriis, qualia iſta duo ſunt, ΚΑLLΙΑΣ & ΑΠΟLLΟΔΩΡΟΣ, in ea inſcriptione, litteræ λάμβδα ea forma inſertæ ſunt, quæ Latinæ prorſus conditionis eſſe videantur, aut certe Latinis affines maxime atque cognatæ. Neque id vero in uno tantum vel altero nomine animadvertimus, ſed pluſquam quinquagies. Quare nihil mirum, ſi in Ægyptiacis Ptolemæorum, & in Tyriorum nummis, ſub Demetrio Sotere, Demetrioque

Nicanore, aliisque, ea littera passim occurrat: jam tum adscito videlicet ad anni voculam signandam altero charactere, qui tum in usu foret: altero ad numerum annorum indicandum reservato. Præsertim cum unica littera signari hanc vocem *Anno* commodissimum foret: neque id fieri per E pro ἔτει posset: aut per alteram formam pingendi λάμβδα, Λ: quoniam utraque littera commisceri cum notis numeralibus a legentibus posset.

An & inversa aliquando hæc littera in nummis appareat, in hunc modum, Γ, rogas? Nusquam certe, quod quidem sciam. Nam in nummo Tarsensium, sub Caracalla, apud Tristanum, tom. 2. pag. 215. ΤΑΡCΟΥ. ΜΗΤΡΟΠ. Γ. Β. multo satius videtur interpretari, Γράμματι βασιλέως, *Imperatoris rescripto*: quod θεῖον γράμμα, in Concilio Ephesino, & in Calchedonensi appellatur: in Glossario Philoxeni, Γράμμα βασιλέως, *divini apices*: ab aliis θεῖαι σάκραι, *& sacræ litteræ*. Itaque, ut in aliis nummis superius vidimus, S. C. & PERMISSV. AVGVSTI, sic in isto nunc eodem significatu, Γ. Β. nisi quid habes rectius istis, accipe.

Non sunt eæ litteræ in nummo Herenniæ Etruscillæ, in quo istud tantum: ΤΑΡCΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. Α. Μ. Κ. Quarum litterarum sententia videtur esse, Ἀδελφοὶ Μεταλλεῖς Κιλικίας. Nam in alio Caracallæ, teste Holstenio in Stephanum, pag. 313. circa leonem, scribitur, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC. CΕΟΥ. ΑΔΡ. ΜΗΤ. ΤΑΡCΟΥ. *Antoninianæ Severianæ Hadrianæ Metropoleos Tarsi.* Et intus: Κ. ΑΔΕ. Μ. Κ. Quod nos interpretamur, Κοινὸν ἀδελφῶν μεταλλέων Κιλικίας. *Commune fratrum metallariorum Ciliciæ.* Metallarii sunt, qui metalla suppeditant monetæ cudendæ conflandæ. Vide, sodes, quæ pag. 379. de nummo diximus Musei nostri sic inscripto, METALLI. VLPIANI. PANN. cui metallo nomen ab Ulpio Trajano Aug. & a Pannonia, ubi metallum illud conflabatur in monetam. Non corpora modo, sive collegia, sed & civitates in Cilicia, fraternitatis titulum usurpasse docet nummus alter, de quo diximus olim, Η. ΤΑ. ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΗΜΩΝ.

Omnes autem hosce characteres, de quibus nunc agimus, Caracallæ tertius apud Holstenium nummus complectitur:

nam circum elephantem, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗϹ. ϹΕΟΥΡ. ΑΔΡΙΑ. & ſubtus, ΤΑΡϹΟΥ. Super tergum elephantis, Μ. Α. Κ. Super caput, Γ. Β. Μεταλλεῖς ἀδελφοὶ Κιλικίας, γράμματι βασιλέως. Alexandri Severi laudatus ab eodem nummus, ΑΔΡ. ϹΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡϹΟΥ. circum Apollinem : ad dextrum ejuſdem brachium, Α. Μ. Κ. ad lævum, ſub arcu, Γ. Β. In Gordiani nummo circum leonem, qui taurum diſcerpit, ΤΑΡϹΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ : & ſubtus, ΑΜΚΓΒ. Ἀδελφοὶ Μεταλλεῖς Κιλικίας, γράμματι βασιλέως : non, uti Holſtenio credidimus olim, *prima metropolis Ciliciæ*. Nam cum metropolis ſemel dicta ſit in epigraphe, hunc iterum repeti titulum nec uſus fert, nec ratio patitur. Denique in Maximi Clodii Pupieni nummo, apud Triſtanum, tom. 2. pag. 496. ΤΑΡϹΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΑΜΚΓΒ. eodem, quo ſæpe diximus intellectu : neque enim litteræ Γ. Β. pro L. Β. ut monuimus, accipi debent : hoc eſt, pro anno ſecundo : quippe cum ſecundum imperii annum Maximus Pupienus non viderit.

Ad eoſdem Tarſenſes ſpectare & hunc Alexandri Severi nummum ex eo intelliges, laudatum ab Holſtenio, loco citato : ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑΝΩΝ. ΑΔΡΙΑΝΩΝ. Intus, Α. Μ. Κ. Subtus, Γ. Β. Et iſtum a nobis relatum, pag. 28. operis noſtri de nummis, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑϹ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΕΤ. ΒΠϹ. *anno* CCLXXXII. qui incidit in annum Gordiani quartum, ab Urbe condita DCCCCLXXXXIV. ducto illius æræ initio, ab anno V. C. DCCXIII. quo anno conceſſam Tarſenſibus ab Antonio libertatem cum immunitate diſces ex Appiano, libro v. Civilium, pag. 675. Neque vero aut Alexandria Ægypti metropolis dicatur in nummis, haud certe magis quam Roma, Carthago, vel Conſtantinopolis : aut æra iſta poteſt Alexandriæ Ægyptiacæ convenire. Et eos autem qui hunc olim Caracallæ, & nos qui Elagabalo adſcripſimus, cælatura rudior, cujuſmodi eſt Græcorum nummorum, & fugientes poſtremæ litteræ, fefellerunt: nam ad M. Anton. Gordianum juniorem referri oportere admonet & annorum numerus, & Alexandrinæ cognomen, quod ei civitati nonniſi ab Alexandri Severi temporibus obtigit. A propoſito autem non tam facile divagarer, niſi gra-

tificandi tibi animus eo ſubinde impelleret, quo his adnotationibus locupletare poſſis illud, quod magno promittis hiatu, volumen de nummis Græcorum. Ad lineas igitur revertamur.

Habes aliquid quod Flaviorum æræ opponas, quam in Cæſarienſium nummis deprehendimus? Non is es, opinor, qui neſcias hoc adulationis genus invaluiſſe dudum in illo Orientis tractu. Nam ut Arabes omittantur, de quibus, cum eſſent a Trajani legatis perdomiti, ſcribit auctor chronici Paſchalis, ſive Alexandrini, anno Trajani VIII. æræ vulgaris CV. *Petræi & Boſtreni ab hoc anno ſuam æram inchoant:* Πετραῖοι καὶ Βοστρηνοὶ ἐντεῦθεν τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἀριθμοῦσι: quæ cauſa fuit altera quamobrem Nova Trajana Boſtra diceretur, præter eam quæ eſt a nobis ante allata: quaſi novum ſibi ſæculum exoriri incolæ teſtarentur: ut hos, inquam, omittam, quoniam in nummis annos minime ſignavere: Antiocheni, qui peculiarem ſibi æram conſtituerant, poſt ſtabilitam ſibi libertatem, ſive αὐτονομίαν, beneficio Julii Cæſaris, prima ipſius Dictatura, menſe Maïo anni ab V. C. DCCV. ut diximus, libro de Nummis, pag. 49. iidem ſub Auguſto, priore depoſita, alteram, ut Principi gratulationis ſuæ ſignificationem darent, conſignavere in nummis, quæ dici Auguſtæa vel Auguſtana poſſit, a pugna victoriaque Actiaca, quæ contigit IV. Nonas Septembris, anno V. C. DCCXXIII. Duravitque illa apud ipſos Auguſti Tiberiique ætatibus. Sed mox Claudii ſaltem principatu reditum eſt ad Julianam. Poſterioris certe, hoc eſt, Auguſtanæ, annos exhibent nummi ſubſequentes: nondum enim plures licuit oculis uſurpare.

1. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. ΔΚ. *Antiochenſium metropoleos liberæ, anno* XXIV. a pugna nempe Actiaca: Urbis conditæ, DCCXLVII. Auguſti XXXVIII. ante æram Chriſtianam vulgarem anno VII, ante menſem Septembrem.

2. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΚ. *Sub Varo* Syriæ Præſide, *Antiochenſium.* Anno XXV. ab eadem victoria: qui annus a Septembri menſe anni DCCXLVII. ad Septembrem anni DCCXLVIII. numerandus eſt. Nummus eſt ille cimelii Regii, ut eorum plerique, quos vidimus.

3. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ϛΚ. *Anno* XXVI.

4. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΖΚ. *Anno* XXVII. Eodem fortaſſis anno percuſſus & alter a nobis ſupra memoratus, e Muſeo noſtro, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΧΟΝ. ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. ΣΚ. Sic enim plane ſcriptum eſt, tam conſpicuis fere characteribus, quam lux eſt meridiani Solis. Sed nihilominus Σ pro Ζ vitio opificum ſculptum arbitramur: aut aliquid ibi latere myſterii, quod a te indicari nobis, ut vicem rependas officii, pro jure quodam noſtro poſtulamus.

5. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΓΜ. *Sub Silano* Præſide Syriæ. *Anno* XLIII.

6. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΔΜ. *Anno* XLIV. Sunt anni hi duo ab Urbe condita DCCLXVI. & DCCLXVII. uſque ad Septembrem: æræ vulgaris Chriſtianæ, XIII. & XIV. Auguſti Cæſaris anni poſtremi duo.

7. Α. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΜ. *Anno* XLV. Ex parte nummi antica, ΣΕΒΑΣΤΟΥ. ΚΑΙΣΑΡ. *Cæſar Auguſti F.* Tiberius ſcilicet, cujus & vultus in eo nummo impreſſus, & annus primus littera Α, quæ in poſticæ areæ epigraphe ſummum locum obtinet, deſignatur. Annus eſt V. C. DCCLXVIII. ante Septembrem, æræ Chriſtianæ XV.

8. Γ. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΖΜ. *Sub Silano, Seleucenſium: anno* XLVII. Nam Seleucenſes adjungi Antiochenis jus & ratio poſtulat: & quod eſt admodum vicina civitas, & quod eandem Auguſtanam in nummis conſignat æram. Littera Γ primo loco poſita, tertium Tiberii annum denotat, cujus vultum & nomen nummus repræſentat.

9. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Cæſar Auguſti F.* In averſa nummi area, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΔΝ. *Anno* LIV. Urbis conditæ DCCLXXVII. æræ Chriſtianæ XXIV. Tiberii decimo, uſque ad Septembrem.

10. ΕΠΙ. ΦΛΑΚΚΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Tiberii nummus, cujus & Patinus meminit, pag. 76. Sed anni notam non expreſſit, quæ eſt hujuſcemodi, ΒΞ. hoc eſt, LXII. Tiberii XVIII. Urbis DCCLXXXV. æræ vulgaris XXXII. Cave enim pro ΒΞ aliud quidpiam oculi tibi obtrudant, ut Pom-

peïanam nobis æram per vim inculces. Quid enim alienius a vero, quam sub eodem Augusto, eodemque Præside, in simili nummi fabrica, diversas cudi tamen æras? Pomponius autem Flaccus in hoc nummo signatur, quem Josephus laudat libro XVIII. Antiq. cap. VIII. Suetonius in Tiberio, cap. XLII. denique Tacitus, libro VI. Annal. cap. XXVII. Syriæ Proprætorem appellat, defunctum Servio Galba, Lucio Sulla Coss. hoc est, anno æræ vulgaris XXXIII. Tiberii XX.

Præter hos decem, nisi memoria fallit, ab eruditis olim inaudivi alium exstare nummum, ΕΠΙ. ΣΑΤΟΡΝΙΝΟΥ. ΕΤ. ΕΛ. *Sub* Cneïo Sentio *Saturnino*, ἔτει λέ. *anno* XXXV. post Actiacam similiter victoriam, sive Urbis conditæ DCCLVII. Augusti XLVIII. æræ vulgaris Christianæ IV. a Septembri.

Priorem autem æram, sive Julianam, quæ a Julio Dictatore anno DCCV. ab Urbe condita mense Maïo ducit initium, exhibent nummi qui sequuntur.

1. ΕΠΙ. ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Ϙ. *Sub Petronio*, *anno* XC. Claudium Imp. facies antica nummi repræsentat, cujus in annum primum plane incidit nonagesimus a prima Julii Cæsaris Dictatura. Est idem V. C. DCCLXXXXIV. æræ Christianæ XLI. ante mensem Maïum. Nummus hic est quoque, ut plerique alii, qui nunc laudantur a nobis, gazæ Regiæ.

2. ΕΠΙ. ΛΟΓΓΙΝΟΥ. ΕΤ. ΔϘ. *Anno* XCIV. cujus initium a mense Maïo anni V. C. DCCLXXXXVIII. æræ vulgaris XLV. Claudii Imp. IV. Sed nummum hunc ipsi non vidimus: de eo ad nos amici retulere. Cassius Longinus a Josepho appellatur, libro XX. Antiq. cap. I.

3. ΕΠΙ. ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. ΕΤ. ΕΡ. *Sub Quadrato*, *anno* CV. Neronis nummus est, anno ipsius altero cusus, V. C. DCCCIX. æræ Christianæ LVI.

4. ΝΕΡΩΝΟΣ. ΚΑΙΣΑΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In superficie altera, ΠΟΠΠΗΙΑΣ. ΣΕΒΑΣΤΗΣ. ΗΡ. *Anno* CVIII. Urbis conditæ DCCCXII. Neronis V. æræ vulgaris LIX.

5. ΕΠΙ. ΚΕΣΤΙΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. ΔΙΡ. *Sub Cestio*, *anno* CXIV. Neronis XI. æræ Christianæ LXV. Urbis conditæ DCCCXVIII.

6. ΕΠΙ. ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. ΖΙΡ. *Sub Muciano*, *anno* CXVII. Galbæ Imp. nomen ex altera parte nummus Latine præfert. Annum deſignat Urbis conditæ DCCCXXI. poſt Junium menſem, quo Galba rerum potitus eſt.

7. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. In averſa parte, ara: cum his vocibus, ΕΤΟC. ΚΡ. id eſt, annus CXX. qui V. C. DCCCXXIV. Chriſtianæ æræ LXX. Veſpaſiani ſecundus.

8. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΗΚΣ. *Anno* CCXXVIII. Nempe V. C. DCCCCXXXII. æræ Chriſtianæ CLXXIX. M. Aurelii Imp. XIX.

9. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗ. ΚΟΛΟ. ΔΟC. Ἀντιοχέων μητροπόλεως κολωνίας, σοδ'. *Anno* CCLXXIV. Urbis conditæ DCCCCLXXVIII. æræ Chriſtianæ CCXXV. Alexandri Severi quarto.

Sed quorſum ego hæc te doceo, inquies? Nempe ut intelligas multa tibi etiam in hoc genere dediſcenda. Sic enim de Antiochenorum æra pronuntias, in Alexandro Severo, pag. 162. *Antiochenſes ingenio leves & mutabiles, varias in nummis æras computarunt. Prima ab ipſis ſignata eſt ſub regibus ſuis a condita Antiochia. Secunda, cum epigraphe αὐτονόμου, principibus ſuis expulſis, & Syria in provinciam redacta, anno Vrbis conditæ 641. Tertia poſt interfectum Pompeium, anno V. C. 705. Quarta denique, ſub Auguſto, V. C. 723. Sed eam etiam mutarunt ſub Veſpaſiano, exſtinctis poſt Neronem Cæſaribus, Iuliana iterum recepta.*

Quot hic e divite pera tanquam æra ſpargis æras? At expunge, ſodes, uno calami ductu duas priores: fictitiæ enim ſunt: neque uſquam in nummis, aut in aliis monumentis apparent. Primam quidem ſi qui nummi præferunt ſub regibus Syriæ, ut aïs, cur hi a te prætermiſſi in opere de nummis regum Syriæ? Unum tu quidem profers ſub Romanis Impp. conflatum, pag. 268. in Philippo juniore: quo in nummo cenſes annos numerari a condita Antiochia: quo id autem argumento doces? plane nullo. Et vero ad annum M. Aurelii XIX. ut nos proxime fecimus, referri oportuit, ducto annorum initio a prima Cæſaris Dictatura. An ullam ducerent a Pompeii adventu æram Antiocheni, cum annus ille luctum

mœroremque potius, quam gaudium, attulisset: capta urbe, rege pulso, redempta pretio libertate, nec sine metu ejusdem brevi amittendæ? Quod contra Gazensibus Gadarensibusque evenit, quibus concessa a Pompeïo ultro libertas est, anno subsequente, hoc est, V. C. DCXCI. quo Palæstinam ille lustravit, unde horum æra cepit initium: ultra biennium hanc nequicquam prorogante chronici Alexandrini auctore, qui tempora rerum gestarum subinde conturbat.

Secundam pariter epocham tuam cur potius quam tertiam *αὐτονόμου* appellatio designet, haud sane intelligo. Nam *αὐτονομίαν* quidem, sive potestatem propriis vivendi legibus redemere pecunia a Pompeïo Antiocheni, teste Porphyrio in Scaligeri Eusebianis, pag. 227. At eadem a Julio Cæsare postea lege lata est stabilita, ut dudum monuimus ex chronico Alexandrino. Noli ergo æræ Pompeïanæ hunc nummum, ut ibidem facis, adscribere: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. ΔΚ. *Anno* XXIV. sed Augustanæ, ut fecimus. Nisi forte arbitraris, aut sub Julio Cæsare, aut sub Augusto consignari potuisse in nummis Antiochenorum æram Pompeïanam. Quam tu cum cœptam dicis anno 641. vel ut in indice aïs erratorum tuorum, anno 691. aberras adhuc a vero: nam annus DCXC. debuit adsignari: quem Pompeïus in Syria transegit. *Μητροπόλεως* quoque titulum ab Augusto demptum huic civitati dum conjicis, restitutumque a Trajano, conjectationem hanc tuam egregie refellit hic nummus, anno XXXVIII. Augusti percussus: itemque alter sub Tiberio, quem & nono loco superius commemoravimus, & apud Patinum in Thesauro, pag. 48. legere potuisti.

Vide igitur ut duas tantummodo Antiochenorum æras in tuo opere Græcorum numismatum agnoscas: alteram a Julio Dictatore, anno DCCV. alteram a pugna Actiaca, anno DCCXXIII. Neque hanc sub Vespasiano, ut aïs, exstinctam, sed multo antea, Claudii saltem principatu, scito: revocata nempe æra Juliana: non levitate animi, ut accusas: sed quod ab Imperatore, qui tunc rerum potiebatur, confirmatum fuisset diploma Julianum de Antiochenorum libertate:

ſtabilitâque jura ac privilegia eo diplomate comprehenſa.

Veniamus jam ad inſignem fructum, quem percipi dicis ex notis annorum, quæ ſunt in nummis inſculptæ. *Hic lectorem*, inquis, tom. 2. pag. 163. *per Antiochenſium æram in nummis ſub Syriæ præſidibus percuſſis ſignatam, D. N. Ieſum Chriſtum ſub Auguſto, Syriam regente Varo, anno V. C. 749. natum nos cognoviſſe monemus: de quo fuſius in diſſertatione particulari, aut in 2. de Syriæ præſidibus tomo, quem aliquando ſumus edituri.*

An arcanum aliquando tuum cuiquam impertiiſti, a quo deinde ad nos dimanarit? Dabo nunc operam ut intelligas nihil ad noſtros hauſtus e tuis fontibus derivatum. Vide enim quanto nobis notius iſtud, quam tibi, ſit. Natalem Dominicum contigiſſe anno Urbis conditæ DCCXLVII. annis ſex & menſibus tribus ante æram vulgarem, quæ a Kalendis Januariis anni DCCLIV. ducit initium, Antiochenorum nummi plane ſuadent: non anno DCCXLIX. ut affirmas: Syriam regente Caïo Sentio Saturnino: non Varo, ut arbitraris. Nam ſub Saturnino cenſus editus eſt, quem Lucas commemorat in Evangelio ſub Cyrino, ſeu Quirinio, actum. A Saturnino nempe, ut præſide Syriæ: a Quirinio, ut procuratore, peractum id munus eſt.

De Saturnino quidem teſtis eſt Tertullianus, libro IV. contra Marcionem, cap. XIX. ubi de Chriſti genere & carne diſputat: *Sed & cenſus conſtat actos ſub Auguſto tunc in Iudæa per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuiſſent.* De cenſu porro, qui ſub natalem Chriſti actus eſt, ſermonem ei eſſe, fidem facit alter ejuſdem locus hoc ipſo libro, cap. VII. ubi de Chriſto Domino: *Quomodo in ſynagogam potuit admitti tam repentinus, tam ignotus? cujus nemo adhuc certus de tribu, de populo, de domo, de cenſu denique Auguſti? quem teſtem fideliſſimum Dominicæ nativitatis Romana archiva cuſtodiunt.* Unde Rigaltii notam ad priorem Septimii locum non immerito ſpreveris.

De Quirinio vero Juſtinus martyr in apologia ad Antoninum, quæ vulgo ſecunda dicitur, pag. 59. ubi natum in Bethleem Chriſtum aït, *quemadmodum*, inquit, *& ex deſcriptionibus cenſus acti, quæ ſub Cyrenio, primo veſtro in Iudæa*

PROCVRATORE, *ſunt confectæ*, *intelligere poteſtis*: ὡς καὶ μαθεῖν δύνασθε ἐκ τῶν ἀπογραφῶν τῶν γενομένων ἐπὶ Κυρηνίου τοῦ ὑμετέρου ἐν Ἰουδαίᾳ πρώτου γενομένου ἐπιτρόπου. Primus procurator dicitur, quoniam primus cenſum egit. Nam procurator ante illum fuit reipſa Volumnius : ſed priore anno, ut apparet, quo Saturninus Syriæ præfuit, morte abreptus. Itaque quem agere ille cum Saturnino cenſum non potuit, egit Cyrinus, ſive Quirinius, in Volumnii locum ſuffectus, ut eſſet ἐπίτροπος, procurator, & ſecundum quendam modum eam ob rem cum Saturnino ἡγεμὼν, in provincia præſes.

Nam & Volumnius a Joſepho, libro XVI. Antiq. cap. XVI. ea communi cum Saturnino appellatione cohoneſtatur: Σατορνῖνον καὶ Οὐολόμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας: iterumque cap. XII. Et tamen libro I. belli Jud. cap. XVII. οἱ ἡγεμόνες dicuntur Σατορνῖνός τε, καὶ οἱ περὶ Πεδάνιον πρεσβεῖς, Saturninus & Pedanius legati, quorum ille provinciæ rector eſſet, τῆς Συρίας ἐπιμελητὴς, ut appellatur ab eodem Joſepho, libro XVII. Antiq. cap. I. iſte exercitus, ſive legionis: (nam ita poſtea ſub Nerone, teſte Tacito, libro XV. Annal. cap. XXV. *Syriæ exſecutio Cincio*, *copiæ militares Corbuloni permiſſæ*:) Sed cum Saturnino & Pedanio Volumnius procurator fuit, σὺν οἷς καὶ Οὐολόμνιος ὁ ἐπίτροπος, inquit Joſephus loco ante citato. Et a Luca in Evangelio Cyrinus ſimiliter ἡγεμονεύων appellatur, quem Juſtinus martyr, ut vidimus, ἐπίτροπον nuncupavit, & quidem πρῶτον: quoniam ab eo, ut Lucas teſtatur, deſcriptio prima facta eſt. Alteram egit idem, cum Syriæ præſes eſſet, adjecto ei comite Coponio præfecto equitum, anno æræ Chriſtianæ VII. Urbis conditæ DCCLX. Auguſti Imp. LI. ſive, ut Joſephus docet, libro XVIII. Antiq. cap. III. anno XXXVII. poſt pugnam Actiacam. Quo ex Joſephi loco ſuſpicari haud temere licet, tota Syria, atque adeo & Palæſtina receptam fuiſſe illo ævo æram, quæ in nummis Antiochenorum Auguſtana ſuperius nuncupata eſt.

Jam Caïo Sentio Saturnino Syriæ præſidi ſuffectus eſt Quintilius Varus, anno XXV. Antiochenorum, ut nummi docent antea allati: qui annus incipit ex a. d. IV. Nonas Septembres anni ab V. C. DCCXLVII. Igitur Saturnino Varus eſt ſubrogatus cum ſeriſſime, ut eo anno XXV. ſub ejus nomine

moneta

moneta cuderetur, insequente Maïo, censu jam peracto per Saturninum, dum haberet Cyrinum procuratorem. Nam Volumnium initio magistratus habuerat, ut monuimus: qui cum eo sententiam dixit in Herodis filios, ut Josephus refert, libro XVI. Antiq. cap. ult. anno eo ipso, ut arbitramur, V. C. DCXLVII. sub Pascha. Census ergo in Judæa, defuncto paulo post Volumnio, vel abdicato, peractus est mense Septembri: quæ tempestas itineribus eorum qui dare nomina debuere, erat opportunior. Quam forte ob causam natali Dominico adsignavere quidam Aprilem aut Maïum, apud Clementem Alex. libro I. Strom. pag. 340.

Anno, inquam, DCXLVII. Quid enim verius, aut certe propius vero, quam cum Romæ census ab Augusto peractus esset, lustrumque conditum, anno DCCXLVI. Censorino & Asinio Coss. ut ipse Augustus admonet in marmore Ancyrano, per provincias anno proxime subsequente *exiisse edictum ab* eodem *Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis?* Hoc ergo anno DCCXLVII. censemus descriptum orbem: nam post Romam quidem censitam: non igitur anno DCCXLVI. Sed necdum Varo præside Syriæ, qui magistratum iniit anno DCCXLVIII. Anno igitur intermedio, qui DCCXLVII.

In mensem vero Septembrem multo verius conveniunt *pastorum vigiliæ super gregem suum*, quas Lucas commemorat: sive, ut in Græco legitur, ἀγραυλίαι, campestris sub dio stabulatio, ut ante nos alii viderunt, quam in Decembrem. Shabb. fol. 45, 2. & Bezah, fol. 41, 1. *Hæc sunt pecora eremi, ea nempe quæ prodeunt pastum circa tempus paschatis, & pascuntur in campis, & domum redeunt ad pluviam primam.* Nedarim, fol. 63, 1. & Taanith, fol. 6, 1. *Quænam est pluvia prima? Incipit tertio mensis Marcheshuan.* Qui mensis partem habuit cum Octobri nostro ac Novembri.

Nam quod die XXV. Decembris apud nos natalis hic dies colitur, (qui mos ævo Chrysostomi, hoc est, sub annum CCCLXX. transiit etiam ad Orientales, sive Antiochenos, ipso teste, homilia XXXI. tomi IV. de natali Christi: cum ante hunc annum in ea diœcesi dies natalis Domini in obscuro fuisset:) id, inquam, suspicamur sapientissime institutum ab Ecclesia Romana jam a primis temporibus. Nempe eo

consilio, ut quoniam dies ille ab ethnicis natali Solis dedicabatur, ob reditum Solis a bruma, religione mutata, JESU Christi Domini ac veri Solis nostri natali, cujus alioqui verus dies natalis lateret, tribueretur. In Kalendario Romano, quod confectum est Constantini Magni temporibus, ipso anno Christi CCCXXV. quo synodus prima Nicæna celebrata est, VIII. *Kal. Ianuarias, N. Invicti. C. M.* XXIIII. Hoc est, *Natalis Invicti. Circensium missiones* XXIV. Id quod de Mithra Sole Invicto intelligendum est. Vidisti enim, opinor, nummos complures Gallieni, aliorumque, inscriptos, SOLI. INVICTO. Græce Ἥλιος Ἀνίκητος a Juliano Cæsare appellatur, orat. IV. pag. 292. ubi natalem Solis incidere aït in eos dies, quibus Sol primum ad septentriones ab austro regreditur. Hinc illud Ausonii, in Idyllio VIII. *Renovate veni Sol.* Inter Jovis epitheta locum & illud habet apud Augustinum, libro VII. de Civitate Dei, cap. XI. Deo ipsi Opt. Max. a Fulgentio Ruspensi tribuitur, epist. VII. cap. VI. *Bonitas INVICTI non vincitur.* In eum ergo diem natalis Christi Romæ primum translatus est: ut dum gentiles profano ritui vacarent, sacris suis Christiani libere operam darent.

De anno vero, nam id caput controversiæ est, nobis plurimi veteres suffragantur, quos citat R. Abraham, a Genebrardo editus, pag. 72. Nam illi ipso teste docent *natum esse* JESUM *anno* XXXVIII. *Augusti*: qui annus ipse est quem adsignavimus. Tempore certe natalis Dominici sic constituto, cum sacris evangelicæ historiæ scriptoribus Josephus, Dio, aliique, mire concordant: quibus alioqui penitus sit abroganda fides, si aliter statuatur. Quis autem tot testes, tam idoneos, ac locupletes, ubi nulla sit causa mentiendi, mendacii insimulet? Inde triennio post natalem Domini Herodem obiisse, ut ex Luca haud obscure colligitur: hoc est, Sabino & Rufino Coss. anno V. C. DCCL. ut Josephus & Dio scripsere, & ex Tranquillo conficitur: elapsis post eclipsim, quæ XIII. Martii eo anno contigit, aliquot mensibus, ut ex Josepho liquet: adeoque die XXV. Novembris, ut Judæorum libri habent, plane constabit. Baptizatum deinde a Joanne Christum, ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ut aït Lucas: post annos triginta, μετὰ τριάκοντα ἔτη, ut Chrysostomus: cum anno tantum uno tricesimum excederet, intelligemus: anno

Tiberii decimo quinto, ex quo provincias rexit Proconsule: VI. Id. Novembres, ut aït Epiphanius hær. LI. anno æræ vulgaris XXV. Præterea ab anno XVIII. Herodis post Hierosolyma expugnata, detrusumque regno Antigonum, sive ab anno V. C. DCCXXXIV. tertio mense, die jejunii, ut Josephus docet, libro XIV. cap. ult. adeoque die XXIII. Siwan, ut ex Kalendario Judaïco discimus: quo anno XVIII. circiter Julium mensem templum ab Herode instaurari cœptum est, ex Josepho, libro XV. cap. XIV. in diesque augeri usque ad Neronis tempora, ut idem prodit, libro XX. cap. VIII. sive XVII. Ab anno, inquam, isto, V. C. DCCXXXIV. annum XLVI. de quo sermo est Joannis capite secundo, incidere animadvertimus in annum V. C. DCCLXXX. usque ad Julium mensem, qui est æræ vulgaris XXVII. idemque usque ad Maïum primus prædicationis Christi, quo res ea a Joanne capite laudato narratur. Nam prædicationis officium Dominus capessivit anno superiore, Kalendis Maii, ut Martyrologium admonet, quod Hieronymi dicitur. Denique passum esse Dominum JESUM anno æræ vulgaris XXIX. ex eo intelligimus, tertio paschate post susceptum prædicandi munus, ut vetustissimi e Patribus unanimi consensione prodidere, duobus Geminis Coss. Horum an tu quidquam es subodoratus? aut tibi aliquis ante nos indicavit?

CÆSAREA Palæstinæ quo tempore metropolis facta sit falso te docuisse: cum id & alia monumenta, & ipsi nummi aperte doceant.

IN Alexandri Severi nummo, pag. 166. tomi posterioris, Cæsarea Palæstinæ metropolis inscribitur, C. P. F. A. FEL. CAES. METR. *Colonia prima Flavia Augusta Felix Cæsarea metropolis.* Sunt & sub Decio principe quatuor, cum epigraphe auctiore, pag. 279. 280. 281. & 282. COL. PR. FL. AVG. CAES. METR. P. S. P. Denique sub Volusiano alius, pag. 318. COL. P. F. CAES. MET. PR. S. P. *Colonia prima Flavia Cæsarea metropolis provinciæ Syriæ Palæstinæ.* Aïs autem ubique horum locorum, ab Alexandro Severo primum Cæsaream id beneficii consecutam,

ut metropoleos prærogativa & appellatione potiretur, quoniam id nomen in ejus Imperatoris nummis primum occurrit. Dic sodes, si vere Tacitus retulit, libro 2. histor. ipso te confitente, Judææ caput jam tum Vespasiani temporibus Cæsaream fuisse, aliudne censes caput esse provinciæ, aliud metropolim? aut Judææ caput esse potuisse, nec simul Palæstinæ esse? Certe cum Judæam Tacitus dixerit, ipse Taciti dictum de Palæstina, ut decuit, interpretaris, pag. 166. Fuit ergo jam tum totius Palæstinæ, quam Judææ nomine Tacitus designat, seu caput, seu metropolis. Totius, inquam, Palæstinæ, sive Syriæ Palæstinæ, quæ in tres postea, nempe sub Thodosio II. divisa est Palæstinas. Sed sub Vespasiano Syriæ Palæstinæ, quæ tres illas complectebatur, Cæsarea metropolis fuit: postea & sub Præside. Quo tempore, inquies? Hadriani Augusti principatu: quem auctorem divellendæ a Syria Antiochena Syriam Palæstinam, dato huic Præside, Victor in Epitome satis dilucide testatur, ut ex ejus oratione id eruditi colligant. *Officia sane publica*, inquit, *& palatica, necnon militiæ*, hoc est, dignitates tam civiles, quam militares, quæ in Notitia Imperii continentur, *in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis hodie perseverant.*

Quid quod id ipsum fere nummi docent? non deinde te pudet id nescisse? nec rubor pudorem, nec ruborem versæ repente lacrymæ nunc tandem consequuntur? Superi rursum ut tam gravem mihi solœcismum condonent, oro ac flagito: obortas sive fusas dicere lacrymas volui: sed hæsit animo vox illa, quam ubi apud te vidi pag. 358. sive ultima tomi secundi, risum tenere non potui. Sed qui nummi tandem Palæstinam avulsam a Syria indicant? Vidistin, aut meministin Antonino Pio principe, qui proxime Hadriano successit, percussum Neapoli Samariæ nummum ita inscriptum, Φ Λ. ΝΕΑC. ΠΟΛΕΩC. CΥΡΙΑC. ΠΑΛΑΙCΤΙΝΗC? Audis igitur ibi primum commemorari Syriam Palæstinam: tres eo nomine, quæ postea discretæ fuere, Palæstinas intellige: cum prima scilicet Syriæ Palæstinæ nomen habuit; altera, secundæ Palæstinæ: tertia, Palæstinæ salutaris.

Vis adhuc planius tempus nosse, quo divisæ fuere a Syria Palæstinæ? Nihil te celatum velim. Vide quam tecum agam

liberaliter. Annum rogas? Ex nummis indicabo. Hadriani X. æræ vulgaris CXXVII. Urbis conditæ DCCCLXXX. Eſt in Regio cimelio nummus inſcriptus, ΑΥ. ΚΑ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑΝΟC. In altera ſuperficie, ΓΑΖΑ. Γ. ΕΠΙ. ΒϤΡ. Scis quid hæ litteræ velint? *Anno tertio*, *cum anno*, vel *ſub anno*, vel *in anno* CXCII. Gazenſem æram diximus eo anno cœpiſſe, quo Palæſtinam Pompeïus luſtravit: eſt enim illud oppidum primæ Palæſtinæ. Luſtravit is autem tractum illum anno V. C. DCXCI. Annum igitur hic nummus deſignat DCCCLXXXII. æræ vulgaris CXXIX. Hadriani XII. At idem eſt annus tertius alterius æræ Gazenſium. Hæc igitur cœpta eſt anno DCCCLXXX. æræ vulgaris CXXVII. Hadriani X. quo anno ſejunctam ab Antiochena Syria ac Phœnicia Palæſtinam, ubi Gaza fuit, hic nummus fidem facit: Præſidemque Syriæ tunc datum. Idem anno ſequente, hoc eſt, imperii undecimo, cum Syriam luſtraret, id quod inter alia docet numiſma ΚΑΝΟΘ. L. ΙΑ. urbis Canathæ in Decapolitana, ut diximus olim, Syriæ regione, *Antiochenſes ita odio habuit*, inquit Spartianus, *ut Syriam a Phœnice ſeparare voluerit*, ut jam a Palæſtina ſejunxerat, *ne tot civitatum metropolis Antiochia diceretur.*

Rogas deinde, neque enim uno errore contentus es, an a Syria ſejuncta Cæſarea ſit. Hoc eſt quærere an Lutetia ſit divulſa a Galliis. Sed Palæſtinam, credo, pro Cæſarea dicere voluiſti. Rogas denuo, an Decapolim ſit complexa. Syria Palæſtina utique, Hadriani principatu: non item ſub Theodoſio juniore, Palæſtina: quo nomine Palæſtina prima intelligitur in Notitia Imperii. Fuit enim ſecundæ Palæſtinæ regio Decapolitana pars maxima. Vide quot a te admiſſa uno in nummo σφάλματα.

CALAGURIM non a Scipione, ut arbitraris, Naſſicam cognominatam eſſe.

NUMMUS Auguſti caput exhibet, cum epigraphe NASSICA, quam ibi non eſſe viri appellationem, uti ex Plinio indicaveramus, ipſe quoque agnoſcis: ſed oppidi ipſius cognomen potius, quod in averſa nummi area ap-

pellatur MV. CAL. IVLIA, hoc est, *Municipium Calaguris Iulia.* Plinius enim noster, libro III. sect. IV. *Calaguritani*, inquit, *qui Nassici cognominantur.* Et vetus inscriptio, teste Ambrosio Morale, MVN. CALAGVRIS. IVLIA. NASSICA. Tu quid præterea conjicis, pag. 36. a Scipione Nasica videri id ei nomen inditum, quoniam is prætor in Hispania citeriore fuerit? quasi vero Calaguritanis potius id nomen obtingere idcirco debuerit, quam aliis quibuslibet ex eadem provincia: aut prætorum sibi nomina civitates adsciscerent: aut Nassici geminata littera S a Nasica, cui verbo unica in Fastis inest, cognominari possint. Susceptæ me hic profecto jam operæ tædet, ac nisi tibi prodesse cuperem, indicando amice ac benevole saltem pauca quædam, in quibus offenderis, amico prorsus indignarer, qui me conviciis adegerit suis, ut tales nugas refellerem.

CARRHENORUM civitati dum ex duobus nummis secundæ metropoleos prærogativam adseris, ne litteras quidem Græcas te nosse.

MESOPOTAMIÆ metropoles duas exstitisse, Emesam & Carrhas, ex nummis probare tibi videris. De Emesa suo loco viderimus. Carrhis interim secundæ metropoleos jus ac dignitatem vindicas duplici nummo: altero Elagabali,
30. pag. 113. tomi secundi: KA. KOΛ. MH. ΠΟΛ. Δ. Ale-
31. xandri Severi altero, pag. 167. KAPPA. KOΛ. MH. MEC. Δ. Quos sic interpretaris: Κάῤῥα κολωνία μητρόπολις Μεσοποταμίας δευτέρα. Quis te Græce legere magister edocuit? quis Δ pro binario nummo usurpatum vidit? Digitis computa, A. B. Γ. Δ. Quot digiti sunt? quatuor. Non & quatuor hæ litteræ sunt? Quartam igitur metropolim hæc littera indicat: vel, quod eodem recidit, cum distributa in quatuor regiones esset ille tractus Mesopotamiæ, qui Romanæ ditioni suberat, ut Cappadocia in multo plures, quartæ Mesopotamiæ Carrhena civitas metropolis appellatur: sic enim legendum, Μεσοποταμίας τετάρτης. Rogas quæ ceteræ metropoles fuerint, suorum quæque conventuum, jurisdictionum-

que capita ? Amida principatum tenuit : quamobrem metropolis Meſopotamiæ primæ appellatur in nummis, ut poſtea videbimus. Edeſſa, & Niſibis deinde conſecutæ. Nam quod Niſibin metropolim a Philippo creatam narras, pag. 248. vel hic Carrhenorum nummus id falſi coarguit : qui quartum in cenſu metropoleon locum obtinuiſſe Carrhas docet, jam inde ab Alexandri Severi principatu. In Notitia Eccleſiaſtica, Edeſſa & Carrhæ adſcribuntur provinciæ Oſrhoënæ, quæ multis Meſopotamiæ conſtat oppidis.

At ut in una provincia duas interdum metropoles probes exſtitiſſe, quod nec quiſquam negat, & nos ſubinde docuimus, nummum affers pag. 113. Tomitanæ urbis, *cum hac epigraphe ſecundæ Ponti*, inquis, ΤΟΜΕΩC. ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. Δ. hoc eſt, ut interpretaris, Τόμεως μητροπόλεως Πόντου δευτέρας. Solerter, ut prius, & acute. Cujus ſolertiæ & illud eſt, quod tum pag. 348. in Gallieno, tum in Salonina, pag. 355. B. ΝΕ. βὶς νεωκόρος, pro δὶς interpretare. Lege, ſodes, Πόντου τετάρτου. Hæres, & obſtupeſcis ? Patere a nobis hunc tibi ſtuporem eripi. Pontus in Aſia triplex : Polemoniacus, Galaticus, Cappadocicus : ſic enim a Ptolemæo, ut nunc omittam ceteros, appellantur. Quartus in Europa Scythicus eſt, cujus unica metropolis Tomi, Ovidii, ut diximus, exſilio celebrata. Tuam ipſius ſortem diſſutis, ſi libet, malis nunc ride, qui Tomitarum nummum, in quo ſimilis littera Δ occurrit, ad hoc tantum produxiſſe videris, ut prava ejus interpretatione priorem inconſiderantiam tanquam in ære ſcriberes.

CARTHAGINI attributum a te nummum eſſe, qui Cartennitanæ coloniæ ſit.

AUGUSTI principatu cuſum nummum affers, pag. 2. 32.
cujus in antica parte Julii Dictatoris vultus exprimitur, cum his litteris C. I. C. XXXVI. in altera Auguſti, cum iſtis, EX D. D. hoc eſt, ut paſſim monuimus, *Ex decreto Decurionum.* Hic tu nobis dicam impingis, quod hunc nummum olim coloniæ Iol Cæſareæ dedimus, quam a Claudio Plinius deductam agnoſcit : perinde quaſi, quod tu de Car-

thagine, aliisque innumeris refers, non æque potuerit Cæsareæ obtingere, ut bis eo deducti coloni sint. Sed ista nunc omittimus: tu quid censes? legi scilicet oportere, *Colonia Julia Carthago*, annumque XXXVI. intelligi, ex quo primum eo deducta a Julio colonia sit. Dic, amabo, ecqua omnino colonia in occidente annos deductionis suæ signavit in nummis? In Oriente Sinopensis quidem hunc morem habuit: at eundem semper tenuit: nullus est Sinopensium nummus Latinus absque hac nota. An tu Carthaginis alicui alteri nummo inscriptam similiter æram vidisti? Quo ex uno argumento, hic nummus si Carthagini esset adserendus, ceteri quinque, de quibus mox dicturi sumus, quos eidem adscribis, cum ab his ea nota annorum absit, haud dubie essent eidem abjudicandi. At ubi in isto praeterea illa a nummis novæ Carthaginis discriminis nota? ubi illa littera A. qua tu in nummis C. I. C. A. Carthaginem Antiquam designari, quanquam falso, putas? cur ab isto uno abest? aut cur, cum absit, si addi mos fuit, non alio spectare hunc nummum statim agnoscis?

Quo tandem, inquies? Dicam aperte: nec pudet enim priorem revocare sententiam: nec licet tamen in tuam concedere. Lege securus, *Colonia Julia Cartenna*: & annum XXXVI. Jubæ regis intellige. Sic ipsius Cæsareæ, quæ nunc Algeriana civitas est, nummum laudavimus inscriptum, REX. IVBA. ex parte aversa, CAESAREA. R. XXXII. hoc est, *anno regni* XXXII. In Juliæ Babbæ nummo, similis atque in Cartennensi annorum numerus notatur, C. I. B. XXXVI. quod civitates eæ tres eidem regi parerent. Cartennæ, & Babbæ, etsi utraque fuit ab Augusto deducta, teste Plinio, ut & C. I. V. hoc est, Valentia, de qua dicemus suo loco, in honorem Juliæ gentis, Juliæ prænomen adjectum est. Denique Jubæ junioris pariter nummi exstant, cum epigraphe, REX. IVBA. & anno XXXX. in aliquibus XXXXII. & XXXXV. quos ipsi vidimus. Jamne intelligis hunc nummum, quem Carthagini adserebas, Jubæ ditionis fuisse, hoc est, alterutrius Mauretaniæ: nec Tingitaniæ tamen esse posse, in qua Julia Constantia fuit: quippe quæ ditioni regum exempta, & jura Bæticam petere jussa,

teste Plinio: nec alteri proinde civitati omnino posse tribui, præterquam Cartennæ? Quo de oppido Plinius, libro v. sect. 1. *Cartenna, colonia Augusti, legio secunda*, in Mauretania Cæsariensi. Cartennas coloniam vocat in Itinerario Antoninus. In Notitia Africæ, inter episcopos Mauretaniæ Cæsariensis, Lucidus Cartennitanus. Hodie *Aochora* dicitur.

CARTHAGINI Africæ adscriptos a te nummos decem esse, qui sint coloniæ Juliæ Corinthi.

NUNC scitum aliud ac festivum ingenii tui commentum refellendum est. Nummos decem Carthagini Africæ adseris, quos nemo, nisi cœcus, eidem tribui posse credat, nemo harum rerum peritus non Corintho vindicet. Ex his tomo priore quinque continentur. Primus est, Agrippinæ senioris, pag. 140. inscriptus, ut aïs, C. I. C. GENIVM. 33.
cum Fortunæ seu Genii Urbis effigie, quæ cornu copiæ gerat, ac temonem regat. Alter est Neronis, pag. 169. C. I. C. A. 34.
D. D. colono, ut quidem dicis, boves agente. Tertius, Antonini Pii, pag. 243. C. I. C. A. GENIO. P. R. cum For- 35.
tunæ, seu Genii effigie, ut in priore. Quartus, M. Aurelii, pag. 257. C. I. C. A. D. D. lupa gemellos lactante. Quintus & postremus, Commodi, pag. 302. C. I. C. A. D. D. in quo triremis picta cum remigibus.

Ac de primo quidem sic pronuntias, pag. 141. C. I. C. GENIVM. *Coloniæ Iuliæ Carthaginensis Genium. Has litteras initiales* C. I. C. *ad coloniam Iuliam Carthaginem in Iulii nummis pag. 2. revocavimus*, eo nempe nummo, quem ad Cartennam referendum esse proxime monuimus. *Carthaginenses*, inquis, *Agrippinam tanquam Deam colentes, urbem suam sub ejus genii tutela positam denotant, ipsam sub Fortunæ effigie Genium appellantes, ut ipsi Antoninum Pium pariter Genium populi Romani infra in nummis vocarunt.*

De altero, pag. 169. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua. In nummo Antiqua perhibetur, ad distinctionem Carthaginis Hispaniæ, quæ nova appellata est.*

De tertio, pag. 243. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua. Has notas*, C. I. C. *Colonia Iulia Carthago*,

K

interpretati sumus : additur in hoc nummo A, *id est*, *Antiqua*, *&* *non Augusta*, *ut in Treboniano Gallo videbimus.*

De quarto, pag. 257. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua.* Et pag. 258. *Litteram* A. *Antiquam potius quam Augustam interpretati sumus ob nummum Treboniani Galli*, *in*
36. *quo duo* AA *subsequenter scripta sunt.* C. I. C. A. A. P. *Colonia Iulia Carthago Antiqua Augusta Pia*, *quæ alio modo explicari posse non videntur.* De postremo nihil novi dicis : solam exhibes interpretationem earum litterarum, C. I. C. A. pro tuo more, *colonia Iulia Carthago antiqua.*

Quinque reliquos posterioris tomi frustra videar commemorare, cum iisdem sint symbolis insigniti. Loca tamen dumtaxat indicabo. Primus occurrit in Geta, pag. 77. cum Genii effigie, qui cornu copiæ gestet utraque manu. Alter in Elagabalo, pag. 114. Similisque prorsus in Philippo juniore, pag. 268. lupam cum Remo & Romulo exhibet : triremim quartus in eodem Philippo, pag. 269. ut & postremus in Treboniano, pag. 305. In duobus porro postremis nos acriter ac vehementer objurgas, qui nolimus sic eos legi, *Colonia Iulia Carthago Antiqua Augusta*, cum sint inscripti, C. I. C. A. A.

Negas autem, quæ gravior accusatio est, pag. 282. tomi prioris, negas, inquam, nobis fuisse ullum cum rei nummariæ studiosis sermonem aut commercium. Proh ! tu quot & quam insignia errata ex opere tuo expunxisses, si cum eruditis sæpiuscule iis de rebus sermonem contulisses ? Tu Carthaginem Africæ antiquam appellatam putas ? quo argumento ? quo teste ? Plane nullo. Quin potius Magna est appellata in nummis ? nam id nomen habet apud Plinium & Ptolemæum, ut Liberatum Diaconum Carthaginiensem, in breviario, cap. xx. & reliquos nunc omittam. Ille libro v. sect. III. *Colonia Carthago*, inquit, *Magnæ in vestigiis Carthaginis.* Et sect. I. commendat urbem majorem *Carthagine Magna.* Iste libro IV. Καρχηδόνα μέγα ἄστυ vocat. Antiquam nemo appellat : ac si quis e scriptoribus appellaret, non continuo in nummis id vocabulum signaretur, cum alia suppetant insignia aut cognomina, quibus secerni oppidum alterum ab altero possit ac soleat.

At *illa antiqua perhibetur*, inquis, *ad distinctionem Carthaginis Hispanicæ, quæ nova appellata est.* Erras iterum, mi Valens, vehementer, dum putas Carthaginem novam appellatam esse, ut ab Africana secerneretur: non ea causa fuit hujus appellationis. Fuit in ipsa Hispania, si nescis, Carthago gemina: altera Καρχηδὼν παλαιά, Carthago antiqua: hodie *Cantaveja*: altera, Καρχηδὼν νέα, Carthago nova, dicta Ptolemæo: nunc *Cartagena.* Egit de utraque etiam Plinius noster: quem si legisses paulo accuratius, famæ tuæ & existimationi, explosa e nummis Carthagine antiqua, consuluisses.

Quo referri igitur jubeam hæc numismata quinque si percontaris, exponam eadem illa facilitate, quam tu jam olim expertus: dicam id in aurem, semotisque arbitris, ne quis si exaudiat, te deinde de inhumanitate postulet. Meministin enim, cum per litteras nobiscum ageres, gratiamque subinde haberes de difficilibus nummorum ænigmatis solutis, Oedipumque me, assentatorie scilicet, appellares? Nunc igitur æque me facilem noris, nec mutatis moribus. Oedipum nunc pariter voces, an neges, parum laboro. Ac Cæsaraugustæ quidem, quod olim suspicabar, nihil hic esse loci, patior ac sino: non quia allata a te ratio sic suadet: quid enim dici levius, si te ipsum audimus, quid imbecillius potest? Nam si Julia Cæsaraugusta dicta non est, expungatur ea sane vox: quid si *Colonia Immunis Cæsaraugusta* dicatur? cum totidem verbis appelletur a Plinio, æque atque Illicitana, cui idcirco illud prænomen cum aliis adseris: quid erit tibi deinde reliquum quod opponas, ut Cæsaraugustæ nummum abjudices? Verum tricari adeo nolim, ut nec Latine liberam, quod antea monui, nec immunem dici civitatem ullam in nummis nunc æquo animo feram. Quare si nummus Uticensis occurrat nostro nitidior, non in eo legi putarim, IMMVNIS. VTICENS. quod suspicatus sum pridem pag. 519. Sed M. MVNIC. VTICENS. hoc est, *Municipes Municipii Vticensis.*

Verum ad nummos quinque tomi prioris, de quibus est præcipue controversia, revertamur: quos de colonia Julia Corintho, sive de colonia Julia Corintho Augusta, accipiendos

ſtatuimus. Nam Auguſtæ nomen ſub Nerone primum ap- paret: & in nummo Hadriani, ipſo te teſte, pag. 226. COL. IVL. AVG. COR. appellatur. Juliæ denique nomen, ne te hic quoque ſcrupulus angat, ab Auguſtæ appellatione interdum ſejungitur, ut in tuo Hipponenſium nummo, pag. 272. C. G. I. H. P. A. & in Illicitano, C. I. I. A. ut dicemus.

Quid fiet, inquis, Treboniani nummo, in quo A gemi-
36. natur? C. I. C. A. A. P. Leges, ſi me audis, *Colonia Iulia Corinthus Auguſta Antonina Pia*, ab Antonino Pio. Neque enim ante hujus tempora geminatam hanc litteram A in Corinthiorum nummis offendes, aut omnino poſtremam P. Ut Corinthus autem Julia & Auguſta & Antonina, vel Antoniniana: ſic apud Ligorium, COL. APROS. TITIA. AELIA. HADRIANA. ANTONINA. AVGVSTA vocatur: tametſi paulo aliter legi oportet, ut dicemus. Quare cum denuo, ſi caſu id aliquo fiat, opus tuum reddes incudi, editionemque alteram meditabere, vide ut palinodiam canere memineris, & quos Carthagini nummos adſcripſiſti, patriæ ſuæ, hoc eſt, Corintho, reſtituas.

Ac primus quidem nominatim, qui eſt Agrippinæ ſenioris,
33. inſcriptus C. I. C. GENIVM, quin ſit in eadem civitate conflatus, in quo & tertius Antonini, cujus epigraphe,
35. C. I. C. A. GENIO. P. R. nec ipſe dubitas, nec ſinit ambigere eadem Fortunæ ſeu Genii expreſſa in utroque imago. At huic quam ſimilis Fortunæ effigies ſit in Corinthiorum nummo, quem ſub Octaviæ nomine repræſentas,
37. pag. 182. facient oculi ipſi fidem.

Quod tamen adjicis de Agrippinæ cultu tanquam Deæ apud Carthaginienſes, aut Antoninum Pium populi Romani Genium eſſe appellatum, figmentum eſt. Genio ſeu Fortunæ populi Romani, cujus ſimilitudinem, qua pingi forma ſolet, nummus exhibet, res fortunaſque ſuas committere ſe Corinthii præ ſe ferunt: nihil ultra. Genium, Fortunamve populi Romani, vel Cæſaris, non ipſum populum, Cæſaremve, ſed τὸν δὲ τὸν δαίμονα ethnici appellavere, ſub cujus tutela populus Romanus, aut Cæſar, foret. Hinc Chriſtianis religio fuit, per Genium Fortunamve principis jurare, quod id eſſet

ὀμόσαι δαίμονα : itaque per ſalutem principis jurare maluere. *Sed & juramus*, inquit Tertullianus, in Apologetico, cap. XXXII. *ſicut non per Genios Cæſarum, ita per ſalutem eorum, quæ eſt auguſtior omnibus Geniis. Neſcitis Genios dæmonas dici, & inde diminutiva voce, dæmonia ?* Ethnici contra, ut idem aït, cap. XXXV. *ſub ipſa uſque impietatis eruptione & ſacra faciebant pro ſalute Imperatoris, & Genium ejus dejerabant*, nempe δαίμονα Cæſaris cuſtodem, non Cæſarem ipſum. Nam, ita prodente Origene, libro VIII. contra Celſum, pag. 421. τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως τὸν δαίμονα ὄμνυσιν οἱ τὴν ΤΥΧΗΝ αὐτοῦ ὀμνύοντες. *Per Romani principis dæmonem jurant, qui per ipſius Genium jurant.* Et rurſum ibidem : δαιμόνων ἐστὶν ἡ ὀνομαζομένη ΤΥΧΗ τοῦ βασιλέως. Quare Polycarpus Epheſinus antiſtes, apud Euſebium, libro IV. cap. XV. juſſus a Proconſule, Ὄμοσον τοῦ Καίσαρος τύχην : ſe religione prohiberi reſpondit. Ac poſtea Origenes eodem ſpectavit, cum in Exhortatione ad Martyrium, grande ſcelus eſſe diceret, ſi quis per Fortunam alicujus juraret : πηλίκον ἁμάρτημα εἶναι νομιστέον, τὸ, ὀμνύναι ΤΥΧΗΝ τινός ; Vide ergo quos auctores ſecutus habitum a Carthaginienſibus aliiſve pro Genio, hoc eſt, ὡς τὴν τύχην, vel ὡς τὸν δαίμονα, ſive Antoninum, ſive Agrippinam, affirmes : cum alium a principe genium principis gentiles ipſi agnoverint. Vereor autem ut priorem nummum habueris integrum, aut legeris : cum res ipſa poſcat legi C. I. C. A. GENIVM. P. R. ſubaudita voce, *ſalutat*, vel *veneratur*; ut ſæpe in nummis Græcis lapidibuſve monuimus ſubintelligi vocem ἐτίμησεν, vel ἐτίμησαν.

Secundus, qui Neronis, & quartus, qui M. Aurelii nomine inſignitur, nihil habet præter ſolitas coloniarum notas. In quinto, qui Commodo dicatus eſt, triremis inſculpta cum remigibus viſitur, indicium adventus Auguſti in urbem Corinthum, perinde atque Neronis in nummis tum Corinthiorum apud teipſum, pag. 175. tum Patrenſium ſimili 38.
plane forma, pag. 177. id quod ibi docet adjecta epigraphe, 39.
ADVENTVS AVGVSTI. Corinthum porro Commodus adveniſſe merito creditur, quando in Syriam & Ægyptum cum patre profectus eſt, jam Imperator appellatus decreto Senatus, ut Lampridius prodidit.

Quare ne multa deinceps jura miſceas, ſic habeto: ſecernendos diligenter eſſe nummos, quorum eſſe in epigraphe ſimilitudo aliqua videatur: inſcriptos exempli gratia, C. A. vel C. C. A. tum C. I. C. & C. I. C. A. vel C. I. C. A. D. D. Nam ubi C. A. in laurea, vel quomodocumque C. C. A. occurrit, Duumviris appellatis, Cæſarauguſta eſt. C. I. C. cum anni nota, Cartennam deſignat. Abſque ea nota, vel C. I. C. A. ſive ſolitarie, ſive adjectis litteris D. D. Corinthum ſignificat.

CARTHAGINI eidem a te duos alios adſcribi nummos, qui tametſi nullum aperte nomen præferunt, tamen Corinthiorum videntur eſſe: certe Carthaginienſium omnino non ſunt.

44. SUNT & duo alii, quos inter incertos rejicis: alter Auguſti, pag. 71. cum hiſce Duumvirum nominibus, C. LOLLI. M. DOM. IIVIR. ITER. Imperatoris ſtatua baſi impoſita cernitur, cui adjecta epigraphe, P. S. S. C. Alter Tiberii eſt, pag. 131. cum iiſdem Duumviris, ceteriſque inſignibus. Sic tu vero interpretaris, ſumpto a baſi ſtatuæ legendi initio, præpoſtere admodum ſcilicet: *Poſuere Suffetes Carthaginienſes, Caïo Lollio, Marco Domitio, Duumviris iterum.* Apage porro cum tuis Suffetibus. Quid enim egere Suffetes Carthagine, cum Duumviri ibi eſſent? non Suffetum loco, Conſulumve, ut ipſe poſt alios doces, pag. 34. Duumviri in coloniis fuere? Hæc te tirones edoceant, quos ad illam tuam interpretationem repente inclamaturos recte auguraris. Non inclamabunt eruditi ac veterani, ſed miros riſus edent. Abde tuum illud præclarum ſomnium de Suffetibus Carthaginienſibus, addicitoque tenebris, quas meretur, antequam id ſive tirones, ſive veterani, reſciant. Mecum lege, ſodes: *C. Lollius, M. Domitius, Duumviri iterum, poni*, vel *ponendum ſuo ſumptu curavere*, ſtatuam Auguſti, vel Tiberii ſcilicet, qualis in nummo repræſentatur. Quid planius? aut quid magis tritum ac ſolenne in baſi ſtatuarum? Sic apud Gruterum inter cetera exempla, pag. CCCXCV, 8.

S. P. P. C. *Sua pecunia ponendum curavit:* cui quam iſta tua ſimilis inſcriptio eſt? Hæc habet, S. P. P. C. Tua, P. S. S. C. utraque certe eodem intellectu. Ac ne de plurali verbi numero dubites, vide eundem Gruterum, pag. CLXVIII, 6. S. P. F. *ſua pecunia fecerunt.* Et pag. CLXXII, 3. S. C. F. C. *Senatusconſulto faciendum curavere.* Denique de duplici S. S. ne quis tibi ſcrupulus hæreat, eundem tibi rurſum librum indicabo, pag. CLXVII, 8. D. S. S. FACIVNDVM. COIRAVERE, *de ſuo ſumptu faciundum curavere.* Sic pag. XCIII, 1. D. S. I. P. C. *de ſua impenſa ponendum curavit.* Quod ſi quis autem legi malit, *Pecunia ſua ſtatuendum curavere*, nihil intereſt: neque nos, quoniam ſententia utraque eodem recidit, valde reluctabimur.

Quo jam docebis probabili argumento Carthagine cuſum utrumque nummum eſſe? At Corinthi eſſe non iſtum modo, ſed & complures ex his quos in incertis reponis, ſi diligenter inſpicias, intelliges, ſive ex fabrica, ſive ex Duumvirum nominibus: præter unum, cujus hanc inſcriptionem refers, pag.
79. SALVS. AVGVSTA. PERM. AVG. quem 40.
ſi cum Italicenſi conferas, pag. 75. ſi ſpecular admoveas,
obſervabis haud dubie vel formam Hiſpanicam, vel quod 41.
verius arbitror, Romanam, curante patrono coloniæ Itali- 42.
cenſis, ut Romæ cuderetur. Eodem certe utrumque loco 43.
conflatum mecum confitebere, quod neſciſti. Fuere ſcilicet in Urbe coloniæ cujuſque patroni, quorum opera cuſos eoſdem nummos fuiſſe in officina Romana, atque in ſua colonia, non ambigimus, eodem Senatuſconſulto ac permiſſu principis, quo apud ſuos conflabantur.

CARTHAGINI NOVÆ in Hiſpania ſex attributos a te nummos eſſe, qui ſunt coloniæ Norbæ Cæſarianæ.

AN non jam vereris ne pulſus ab antiqua Carthagine, a nova pariter cum dedecore dejiciare? merito ſane. Nam ubi in nummis uſquam novæ vel antiquæ urbis hoc ſenſu appellatio? præterquam in nummo Laudis Novæ, ſi

tamen Sponio fides, a quo uno nummum hunc laudari dixi-
mus, quem tu neglexiſti, tametſi colonia inſcribitur: aut cur
in Carthaginis antiquæ nummis ſemper, ſi tibi fides ſcilicet,
ea vox poſtponitur nomini, ſemper in nummis Carthaginis
novæ præponitur? Nam ſex quidem adfers nummos ejuſ-
45. cemodi. Primus eſt, M. Antonii, pag. 10. C. I. N. C.
EX. D. D. inſculpto M. Antonii capite, cum labyrintho. In
parte poſtica nummi, M. AIMILIO. T. FVFIO. IIVIR.
46. cum Auguſti vultu. Alter Auguſti, pag. 38. C. I. N. C. ex
parte autem averſa, C. PETRONIO. M. ANTONIO.
IIVIR. EX. D. D. cum labyrintho. Tertius, ejuſdem
47. principis, pag. 39. V. I. N. K. P. TVRVLB. IIVIR.
48. QVIN. In altera nummi area templum Auguſti, cujus in
ſuperno limine, AVGVSTO. In ambitu vero, V. I. N. K.
49. M. POSTV. ALBINVS. IIVIR. QVIN. ITER.
Hoc eſt, te interprete, *Victrix Iulia Nova Carthago, M.
Poſtumius Albinus Duumvir Quinquennalis iterum.* Quartus,
Auguſti ſimiliter, pag. 40. quem, tametſi oppidi nomen abeſt,
ex Duumviri nomine ad eandem colligis civitatem ſpectare.
M. POSTV. ALBIN. L. PORC. CAPIT. IIVIR. Q.
Quintus eſt Neronis & Druſi Cæſarum, pag. 143. NE-
RO. ET. DRVSVS. CAESARES. V. I. N. C. Ex
parte altera, Tiberii vultus & epigraphe, TI. CAESAR.
&c. Sextus denique ac poſtremus Caligulæ eſt, pag. 149.
cujus in averſa area, SAL. AVG. CN. ATEL. FLAC.
50. CN. POMP. FLAC. IIVIR. Q. V. I. N. C. cum
muliebri capite. *Saluti Auguſtæ. Cneïo Atellio Flacco, Cn.
Pompeïo Flacco, Duumviris Quinquennalibus, Victricis Iuliæ
Novæ Carthaginis*, ut tu quidem interpretaris. Vide autem
ne te amicorum aliquis impellat in fraudem, atque in de-
fenſionem erroris tui, vel Mediolanum apud Gruterum, pag.
CLXXVII, 4. *Novas Athenas* dici, vel pag. CCXXXVIII, 7.
Novam civitatem Aruccitanam, aliudve ſimile aliquid ſug-
gerat. Quam diſpari enim ibi ſignificatu ea vox *Nova* ac-
cipitur? cum in priore non proprium civitatis, ſed adſciti-
tium nomen comitetur: in altero reſtitutam ex collapſa &
jacente ſignificet. Quo ſenſu niſi Juſtinianæ novæ quinque
appellentur in Concilio V. Oecumenico, adſignandæ tibi
erunt

erunt Justinianæ antiquæ totidem, quæ novis ex adverso respondeant.

Dic jam, amabo, Caii ac Lucii Cæsarum nummus ille, quem refers pag. 87. cujus in postica area Augusti vultus ex- 51.
pressus, eaque inscriptio, AVGVSTVS. D. D. C. C. N. C. cujusnam oppidi est? Coloniæ Concordiæ Norbensis Cæsarianæ, inquis: & recte quidem: sic enim & nos ante monuimus, pag. 363. operis nostri de nummis. Jam in priore 52.
nummi parte, quæ Caii ac Lucii capita exhibent, quibus Duumviris nummus conflatus dicitur? M. PETRONIO. C. IVLIO. ANTONIO. IIVIR. Vide jam an non iidem appellentur in altero nummo ex his, quos novæ Carthagini adscribis: ac num vitio scalptorum, vel tuo, eorum prænomina sint temere permutata. Sic enim ibi leguntur: 47.
C. PETRONIO. M. ANTONIO. IIVIR. EX. D. D. Quam id simile porro veri est? Ut ut est autem, ejusdem plane ii familiæ sunt. Quare, nisi velis eosdem fuisse Norbæ Duumviros, & Carthagine, vide ne cuncteris, tum in isto, tum in reliquis Norbam Cæsarianam, pro Nova Carthagine, quæ locum in nummis habere non potest, agnoscere. Plinio, libro IV. sect. XXXV. *Colonia Norbensis Cæsariana cognomine*: hodie *Alcantara*: quondam Lusitaniæ, nunc Castellæ veteris oppidum. Huic & Concordiæ & Victricis Juliæ prænomina nummi adferunt: sed posterius cusi, qui coloniæ appellationem habent. Scribi autem Cæsaris nomen interdum per K, ut & Kæsonis, & Karthaginis, aliaque, tralatitium est. De Noba Cæsaris, oppido Numidiæ, unde Victorinus episcopus appellatur in Notitia Africæ, nummos accipi vetat, præter Duumvirum, quæ dixi nomina, aliaque argumenta, caput muliebre in postremo signatum, quale in nummis Hispaniæ pingitur, ut urbis Genium repræsentet: qua de re in Numantiæ restitutæ nummo dicturi sumus.

COELIENSI municipio in Thracica Cherroneso qui nummi tredecim debentur, hos Africano municipio a te sine causa adsignatos esse.

53. NUMMI omnino tredecim a te adferuntur inscripti, AEL. MVNICIP. COEL. ac tomo quidem priore tres, posteriore ceteri. In Antonino Pio, pag. 243. in Commodo, pag. 303. in Caracalla, pag. 41. in Macrino pag. 92. in Philippo juniore, pag. 269. cum prora navis & cornuco-
54. piæ. In Alexandro Severo, pag. 167. AEL. MVNICI. COIL. A. & in Philippo patre, pag. 229. cum simili symbolo.
55. In L. Vero, pag. 285. & in Treboniano, pag. 306. AEL. MVNICIP. COEL. cum lupa & Remo ac Romulo. In Caracalla, pag. 43. AEL. MVNICIPI. COIL. cum Dianæ venatricis effigie. Pag. 44. AEL. MVNICIP.
56. COIL. ANT. item in Elagabalo, pag. 114. & in Gordiano III. pag. 206. cum Sileno, ut tu quidem vis: nam quid revera sentiendum sit, mox dicemus.

Cui tu porro oppido hos nummos adscribis? Ei plane, cui nemo sanus putarit hic locum deberi. Cullitano videlicet Numidiæ municipio, quod Plinius Cullu, Itinerarium Antonini Chulli, Κȣλλȣ Ptolemæus appellat. Quo ex nomine nomen gentile *Cullitanus* deducitur. Unde Victor Cullitanus Catholicus, & Fidentius Donatista, in collatione Carthaginiensi, cap. CXXVI. & CCI. idemque denuo Victor Cullitanus in Concilio Milevitano II. anni CCCCXVI. Quantam, Deus immortalis, hoc loco εὐστοχίας, solertiæque tuæ jacturam passus es! An enim vel Græca omnino, vel Latina hujusce vocabuli scriptura tuæ interpretationi suffragatur? Quis ex Cullu Coëllitanum, vel Coëllutanum, nisi desipiat, finxerit? Cur cum genuina atque ordinaria sit appellatio Cullu, ne semel ea quidem in tot nummis occurrit? Ut dicam libere quod sentio, nihil fingi absurdius tali figmento potest: nec puto chimæram ipsam esse monstrificam magis. Vetustissimis temporibus dictum *Pœnicio bello* pro Punico, in inscriptione Gruteri, pag. XII. non nescii sumus: COIRAVERE item pro CVRAVERE, aliaque similia quædam: sed

& pauciſſima, & optimis jam reipublicæ temporibus obſoleta, neque ſub Auguſtis, in nominibus præſertim propriis, ſive hominum, ſive oppidorum, unquam uſurpata.

Quod ſi cui talis condonanda divinatio eſſet, cuivis alteri juſtior venia deberetur, quam tibi, qui egregius harum mercium & callidus negotiator haberi, multoque peritior dijudicandæ fabricæ arbiter & æſtimator videri cupis. Non eſt ea merx Africana, mi Valens: advecta e Thracica Cherſoneſo eſt. Vidiſti unquam in Africæ nummis Dianam venatricem? Silenus etiam ille tuus, quem in tribus municipii hujuſce nummis videre eſt, an alibi quam in Oriente, hoc eſt, apud Græcos occurrit? In Thracia nempe, Deulti, & in iſto, quod nunc commemoramus, municipio. In Syria, Beryti, Boſtræ, Damaſci, Laodiceæ ad Libanum, Neapoli Samariæ, Tyri. In Phrygia, Troade.

Redde ergo Græcis nummos ſuos, Thraciæ nempe Cherſoneſo, ubi Cœla oppidum fuit, Ammiano memoratum, libro XXII. pag. 212. Græce, τὰ Κοῖλα. Sic enim Nicetas Choniates libro V. de rebus Manuelis Comneni: Καταίγεται εἰς τὰ Κοῖλα, ταῦτα δὴ τὰ περὶ Σηστόν τε καὶ Ἄβυδον. Quare Ammianus de Ægeo mari, *Cœla præterlabitur, & Seſton.* Hinc & in actis concilii Epheſini, Cyrillus Cœlorum epiſcopus recenſetur, act. I. ex Mario Mercatore, quem vir Clariſſ. idemque nobis amicitia conjunctiſſimus Stephanus BALUZIUS edidit: ubi libri alii, pag. 541. male Πυλῶν & *Pylarum*, pro Κοίλων & *Cœlorum*, habent. Similiter actione IV. pag. 692. idem Cyrillus epiſcopus Cœliorum inſcribitur. In Concilio Nicæno II. act. VII. Λεωνίδης ἐπίσκοπος Κοίλων. Portus Cœlos a Plinio noſtro dicitur, libro IV. ſect. XVIII. ut & a Mela, libro 2 cap. 2. *Eſt & portus Cœlos, Athenienſibus & Lacedæmoniis navali acie decernentibus, Laconicæ claſſis ſignatus excidio.* Portum fuiſſe illis temporibus annonæ ubertate commendandum, cum nummi quinque admonent, in quibus prora depicta cum cornu copiæ: tum ipſa municipii prærogativa civibus conceſſa, quo magis eſſet Urbi obnoxia civitas. Idcirco & Ælium ab Hadriano appellatum municipium eſt, & a Caracalla Antoninianum. Latine autem inſcripti municipiorum nummi fuere, eo jure, quo & coloniarum. Ut deni-

que colonias multas ex solis nummis novimus, sic & municipia.

Apud Ptolemæum libro III. cap. XII. Κύλλα, Σηστὸς, in Hellesponto scribitur. In Chronico pariter, quod Alexandrinum vocant, inter urbes quinti climatis, numerantur Χερρόνησος, Κύλα, Σηστὸς. Utrobique Κοῖλα rescribe. In Notitiis duabus Ecclesiasticis Κύλα similiter perperam, in tertia Κοιλία scribitur, in provincia Europæ, sub Heraclea metropoli. At multo corruptius in epistola synodica provinciæ Europæ ad Leonem Imp. tomo IV. Conciliorum, pag. 906. *Theotecnus episcopus Cyclensis*, pro *Cœliensis.*

Jam, opinor, intelligis legi in nummis oportere, AELIVM MVNICIPIVM COELIENSE. Neque nos certe pudet profiteri, qui municipium Cœlium olim dicebamus, verissimam illam esse Pindari sententiam in Olympiacis:

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι.

Te miror, qui nummos inspexisti, nunc in eis COE L. nunc COIL. agnoscere: quod vitio potius oculorum tuorum, quam monetarii, imputo. Quanquam in oppido Græco nunc OE, nunc OI scribi non est fortassis quod miremur, cum posterior scriptura sit ipsa Græco nomini τῷ ΚΟΙΛΑ, propior atque affinior.

Sed quis risum contineat, cum te affirmantem audierit, tum tomo priore, pag. 244. tum posteriore, pag. 43. inscriptionem Gruteri, pag. CCCLXII. MVNICIPES. MVNICIPII. CIVILITANI. ad oppidum Numidiæ Cullu spectare? Egregium originationum artificem! Ex Cullu igitur fiet non modo Coëllitanum, & Coëllutanum, & Coïllutanum, sed & Civilitanum. Ducetur hac via ovum ab ove, & quodlibet demum ex quolibet. Nos in Plinianis notis, tomo I. pag. 496. quod ad Cibilitanos Lusitaniæ populos, quos Hadrianus municipes fecerit, eandem retulimus, reprehendis. Hoc illud est quod fert parœmia, cornicum oculos configere. Sed tuos ipse confodisti: dum putas nihil nos vidisse, effecisti ut nihil videres. An putas differre Cibilitanos a Civilitanis? aut has litteras in nummis, nominibusque propriis non permutari? Ut omittam cetera monumenta, documentaque, quæ sunt innumera, nummos vidisti, quos

cum vetere inſcriptione laudavimus pag. 134. ſic inſcriptos, DANVVIVS ? an tibi Danuvius alius a Danubio eſt ?

Et Civilitanum igitur oppidum municipii civium Romanorum prærogativa Ælius Hadrianus Imp. donavit, & ſuo nomine honeſtavit : nam prius, teſte Plinio noſtro, libro IV. ſect. XXXV. unicum in univerſa Luſitania municipium Oliſipo fuit : & in Thracica Cherroneſo Cœlienſe municipium pariter civium Romanorum eſſe voluit, ſuo ſimiliter nomine impertito.

Sed ad illum tuum Silenum veniamus, quem in Caracallæ, 56.
Elagabali, & Gordiani nummis pictum credi jubes : noſque, quod aliter ſentimus, ter quaterve pro more increpas. Conſueſti enim, ſi quid in nobis dignum virgula tua cenſoria judicas, id non ſemel, ſed paſſim ac ſæpiſſime inculcare : quo ſumma erratorum noſtrorum, quam in Indice repræſentas, major videatur. Sed de Sileno tuo nunc agamus. Tuam illam fidem, VALENS, obteſtor, quam præfers in nomine : tuos illos oculos, quibus in nummorum iconibus probe diſpiciendis tantopere gloriaris, hiccine Satyrus eſt ? Nam Sileni, ſi neſcis, e Satyris ſunt natu maximi. Τοὺς γὰρ ἡλικίᾳ τῶν σατύρων προήκοντας ὀνομάζουσι Σειληνοὺς, inquit Pauſanias in Atticis, pag. 21. Vir nudus, ſaccum humero geſtitans, dextra nunc ad templum, nunc in cælum ſublata, nunc eodem ſitu atque habitu in templo ſtans, ut in Damaſceno Otaciliæ nummo, hunc tu exiſtimas Satyrum aut Silenum eſſe ? Non colonus ille potius, municepſve cenſendus, Deos exorans, pro Principis incolumitate, a quo in maximis rerum difficultatibus beneficio ſe aliquo recreatum agnoſcit ? Aſtutius aliquid ſubtiliuſve cogitando, mihi crede, facies nihil ut recti cogites.

CORINTHIORUM nummis impreſſa ſymbola a te infeliciter explicata fuiſſe.

JAM in Corinthiorum numiſmatis, pag. 262. & 263. cur Hercules ſit depictus, non dicis : tametſi pro more plurima de Hercule prorſus otioſa, hoc eſt, περίεργα & πάρεργα dicis. Cauſam ab Antonino Liberali, cap. v. Metamorph.

accipe. Corinthios omnes ſcilicet genus ab Hercule ducere. Κορίνθιοι ἢ πάντες εἰσὶν ἀφ' Ἡρακλέους.

Nec vero Corinthii ſolum illius numinis tutela ſunt ac patrocinio gloriati. Ut ceteras prætermittam civitates, in eodem fere tractu poſita Ambracia, tali patrono ut potiretur, fabulam finxit, quam recitat, ut diximus, pag. 37. operis noſtri de nummis, Antoninus idem Liberalis, libro Metamorph. cap. IV. certaſſe Apollinem & Dianam cum Hercule de tutela oppidi: Crangaleum vero Dryopis filium civitatem Herculi adjudicaſſe, atque ob eam rem mutatum illum ab Apolline in ſaxum fuiſſe. Hic ille judex porro eſt, de quo Ovidius, libro XIII. Metamorph.

Regnum fallacis Ulyſſi
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt.

Quo loco vel ſilent interpretes, vel quis cujuſve certaminis judex ille fuerit, neſcire ſe fatentur. Sed illud de Herculis patrocinio obiter: quod idcirco eſt commemoratum a nobis, ut cum ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΩΝ nummos tractabis, in eo opere quod aïs te moliri, tunc ſaltem aliquid a nobis didiciſſe te profiteare.

Pag. 201. Neptunus ſcopulo inſidet, delphinum utroque pede premit: offert commendatque puerum Melicerten, ſive Palæmonem, Ino mater Neptuno. Nota ex Pauſania ſive hiſtoria, ſive fabula eſt: quam nos recitavimus in libro de nummis antiquis, pag. 124. Tu horum loco Amphitriten obtrudis, quæ puerulum, inquis, ulnis gerat: quem porro? neſcis: ac deinde de nuptiis Amphitrites multa hoc loco aliena effundis, & ut leviſſime dicam, inutilia. Sed te tamen poſtea intelligo in indice tomi ſecundi palinodiam ceciniſſe: lectis forte paullo attentius iis, quæ nos citato proxime loco edidimus.

Mitto de altero Domitiani nummo dicere: quem cum, ut decuit, Corinthiis adjudicas, in eo tamen legis, pag. 200.
57. PERM. IMP. GERM. *Permiſſu Imperatoris Germanici.* Quæ locutio cum videatur eruditis, tum a bono ſenſu, tum ab uſu vetere & a conſuetudine Latini ſermonis prorſus

abhorrere, tamen hic oculorum judicio ſtandum confitemur. Attentius igitur inſpice, ac vide num legi neceſſe ſit, PERM. IMP. CORIN. *Permiſſu Imperatoris. Corinthi.* Ut in anteriore nummo, eadem pagina, ſolo vocum ordine immutato, COR. PERM. IMP. *Corinthi. Permiſſu Imperatoris.* Fallor, aut ex CORIN. feciſti GERM. proclivi errore.

Adi ergo theſaurum regium: nullibi enim in toto orbe major copia numiſmatum eſt. Habes autem illius gazæ cuſtodem & eruditione & comitate ſingulari præditum, omnium conſenſu digniſſimum ea præfectura, V. Cl. D. Rainssantium, in quo gratificandi omnibus liberalis voluntas ineſt. Nam hac celebritate famæ, tum eruditorum cœtui, tum nobis etiam, quibus nondum licuit ſuaviſſimo viri conſpectu aut ſermone frui, eſt ille notiſſimus. Tibi peramanter ac perofficioſe ſpatium dabit, ut ſingula diſpicias. Quod poſtquam feceris, nobis quin aſſentiare, teque lapſum errore agnoſcas, plane non ambigimus.

D

Damascenorum nummos duos multo felicius a nobis, quos immerito reprehendis, quam a te fuiſſe explanatos.

Sub Treboniano cuſum numiſma refers pag. 308. tomi poſterioris, ac ſimile prorſus alterum, pag. 320. ſub 58.
Voluſiano, ſic inſcriptum, COL. ΔAMA. MET. Vexillum exhibet uterque nummus cum epigraphe, LEG. III. GAL. Infimam nummi aream ex utroque vexilli latere aquilæ duæ obtinent, quibus imperatores binos deſignari diximus, pag. 133. operis noſtri de nummis, Gallum nempe Trebonianum: &, quem in imperii conſortium adſciverat, Voluſianum filium. Hic tu nugari nos exclamas: aquilaſque duas veteranorum ex duplici legione in coloniam deductorum argumentum eſſe. Dic, amabo, cur ergo unica legio tertia in labaro, aut vexillo potius, nominatur? Quid quod ipſe deinde admones, tomo priore, pag. 255. duos in nummo 59.

60. uno imperatores, M. Aurelium, & L. Verum, *aquilæ superimponi* (utor oratione tua, tametsi haud latina est: appositam enim utrique imperatori in ima nummi area aquilam dicere voluisti:) *ut ambo imperii Romani participes: aquila enim*, inquis, *imperii Romani symbolum est?* Recte omnino, atque apposite. Id enim a nobis didiceras scilicet, qui sic obiter monueramus loco citato, cum hos ipsos explanaremus Treboniani ac Volusiani nummos, his verbis: *Similes aquilas in nummis M. Aurelii ac L Veri vidimus.* At repente oblitus quod a nobis didiceras, ut aliquid reprehenderes, negasti id esse verum in nummis Treboniani & Volusiani, quod de nummis M. Aurelii & L. Veri a nobis vere pronuntiari imitando confessus fueras. Vide ne tam cœca reprehendendi prurigine tales deinceps ludos de te præbeas, qui tecum tam fœde ipse pugnes.

Nescis aquilas, cum pingi dicuntur, nunc ipsas volucres, nunc militaria signa intelligi. Quæ porro signa sunt? argenteæ aquilæ, contis impositæ, in volantum speciem, alies etiam sublime erectis, ac plaudentum fere similitudine. Cum vero aquilæ sive stant complicatis alis, sive modice expansis humi gradiuntur, sive easdem, dum considunt humi, subrigunt, volucres tunc ipsæ censentur, imperii Romani symbolum: & quidem cum duobus principibus communicati, si vel geminæ sint, ut in nummis proxime laudatis: vel uni & eidem aquilæ impositi principes duo, ut in nummo Tyriorum, quem ipse affers, pag. 312. Trebonianus idem & Volusianus. Uno verbo, ubi non sunt pilis aut hastilibus impositæ aquilæ, signa esse militaria quî tandem esse possunt, cum signum esse sine hastili non possit? Quod si signa non sunt, quomodo legionum esse signa possunt? aut quid aliud nisi Romanum imperium indicant? Quare cum in aliis plerisque, tum in nummo Germenorum, tomo priore, pag. 308. aquila cippo insidens ipsum imperium Romanum designat: non, ut tu existimasti, *veteranos cujusdam legionis, cujus nomen ignoratur, ab Augusto in eam* urbem *transmissos.*

Vide quot reprehendenda tibi exciderint, ubi nos reprehendendos falso putasti. Nam quod aïs editum a Mediobarbo nummum, cum hac epigraphe, COL. A. A. HAMET.

nos

nos frustra conatos ad Hadrumetinam metropolim referre, cum ad Damascum pertineat, sitque ille ipse, quem sub Treboniano cusum proxime diximus: quid me hoc loco increpas, qui & penes Mediobarbum fidem esse nummi illius monuerim, nec Damascenum prætermiserim suo loco, sed integrum explanarim?

DERTOSÆ in Hispania attributum a te nummum esse, quem Dertonæ Italicæ recte adseruimus.

AUGUSTI ac Tiberii vultum exhibet nummus a te allatus, pag. 48. inscribiturque, C. I. A. D. hoc est, te interprete, *Colonia Iulia Augusta Dertosa.* Et mox, *P. Harduinus*, inquis, *ad Dertonam Italiæ in Liguria nummum revocat: sed ille fabricæ Hispanicæ est: & frequentes sunt ejus provinciæ sub Augusto & Tiberio nummi: nulli vero ex tam multis Italiæ coloniis cum Imperatorum effigie observantur, quod ipsis cudendæ monetæ facultas haud concessa videatur.* Si nulli in coloniis Italiæ nummi, an extra Italiam Casilinum & Beneventum? quorum nummi teruntur manibus antiquariorum, COL. CASILIN. COL. BENEVEN. ille Cæsare Dictatore, iste sub Nerone, ni fallor, inscriptus: quibus adde, si lubet, nummum coloniæ Laudis Juliæ Novæ, sub Claudio, quem ex Sponio retulimus, pag. 288. Tu formæ seu fabricæ Hispanicæ idoneus æstimator & arbiter? Cur ergo pag. 6. incertus dubiusque hæres, an nummum COPIA Valentiæ Hispanicæ, an Foro Julii in Narbonensi parte, quæ Italiam contingit, adjudices? Quin pag. 63. ut nummum COL. RVS. Ruscinoni adsereres, formam Hispanicam venditabas? est enim urbs ea in ipso Hispaniæ confinio posita. 62. 63.

Jam apud Gruterum Juliæ Dertonæ nomen offendes, ut & in nummis: Juliæ Dertosæ, nusquam. Inscriptio vetus, pag. CCCCLXXXVII, 7. ORIVNDO. EX. ITAL. IVL. DERTONA. Dertosæ ordo simpliciter vetustis temporibus dictus occurret, non Ordo coloniæ. Pag. CCCCLXXVIII, 8. P. VALERIO. DIONYSIO. VI. VIR. AVG. CVI. ORD. DERTOS. OB. MERITA. EIVS. AED. HONORES. DECREVIT.

Hoc eſt, ne forte hæreas, *P. Valerio Dionyſio Sexviro Auguſtali, cui Ordo Dertoſæ ob merita ejus ædilitios honores decrevit.*

Deinde vero in nummo Tiberii, quem adfers ipſe pag. 111.
61. & nos protulimus, pag. 137. M. HI. ILERGAVONIA. DERT. *Municipium Hibera Ilergavonia Dertoſa* inſcribitur: & ex theſauro Goltzii laudavimus alterum MVN. DERTOSA. A Plinio deinde noſtro multo poſtea municipiis civium Romanorum adſcribitur: tu nihilominus coloniam facis? An ſub eodem principe municipium ſimul & colonia unum idemque oppidum fuit? Dum nos certe in Ælia Capitolina reprehendis, negas aperte id fieri poſſe, pag. 2. tomi poſterioris, in Severo. Quocumque igitur nunc te vertas, tuo te gladio jugulari, tuo ipſius indicio, ut ſoricem, perire ſentis.

At ibi Dertuſanorum Ilergavoniam legis idcirco, ut ex his ambagibus elabare: & urbem Ilergavoniam Dertuſanorum a Dertoſa diverſam in eodem Iberi amnis littore collocas: atque adeo geminam fuiſſe ſtatuis, alteram quæ municipium, alteram quæ colonia foret. Quo auctore? quo teſte? Siccine in Hiſpania non jam caſtella, ut fert vulgaris parœmia, ſed integra municipia, coloniaſque, quæ neque unquam exſtiterint, neque ſint exſtituræ, exſtruis? Neſcis ipſam Dertoſam in Ilergavonenſium agro poſitam, qui flumen Iberum attingunt, gentiſque caput fuiſſe? Ecquis autem hujus Ilergavoniæ Dertuſanorum commeminit, niſi Dertoſam intellexit? At tu hunc eundem Tiberii nummum, quo Dertoſæ municipio Juliæ nomen vindices, ſic præpoſtere interpungis: M. H. I. ILERGAVONIA. DERT. *Municipium Hibera Iulia* &c. Quot denuo in unum errata? Aut ſi errata non ſunt, quin hæc olim indicaſti bonæ memoriæ Viro Illuſtriſſimo hujus regiæ urbis antiſtiti PETRO DE MARCA? non apud immemorem profecto beneficium collocaſſes. At erravit ille vir ſcilicet, qui tuis monitis conſiliiſque uſus non ſit. Nam libro ſecundo Marcæ Hiſpanicæ, quam nuperrime juris publici fecit Vir Clariſſ. Stephanus BALUZIUS, unicam agnovit *Dertoſam, Ilercaoniam appellatam, municipium civium Romanorum, caput Ilercaonum.*

At Strabo coloniam appellat, libro III. pag. 159. Ἐπ᾽ αὐτῇ δὲ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος Δέρτωσα κατοικία. Esto: aït Strabo, negant Dertusani, ut nummi perhibent. Utri verius est auctoritatem ac fidem adjungi: homini Græco, an toti ipsi civitati? An Strabonem nescis, cum de occidentali tractu scriberet, latinos consuluisse fontes? eumque in his, sive coloniam offenderet, sive municipium civium Romanorum, aut nihil interesse arbitratum esse, aut discriminis ignarum, voce κατοικίας abusum fuisse, quæ utrumque ex æquo significet? Sic ille de Panhormo, libro VI. pag. 272. id quod tu non intellexisti, pag. 57. Πάνορμος δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἔχει κατοικίαν. Coloniam certe nemo Panhormum esse dixit: municipium civium Romanorum fuit. Nec Dertusanos cum Plinius commemorat, colonos facit, quamvis in enumerandis Hispaniæ præsertim coloniis diligens & accuratus. Quocirca vide ne temere deinceps quenquam incuses, nec Strabonem nisi intelligas, testem alleges. Denique nummum hunc quoque patriæ suæ Dertonæ, patriam nummo redde.

E

EDESSENÆ coloniæ nomina male a te fuisse, & contra regulam artis expressa.

IN Caracallæ nummis tres sunt Edesseni, quos adfers pag. 48. & 49. Prior inscribitur, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. 64.
ΕΔΕССΑ. Alii duo, ΚΟΛΩ. ΜΑΡ. ΕΔΕССΑ. In Elagabalo item, pag. 116. ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΚΟΛ. ΕΔΕССΑ. 65.
Ac primum quidem in hunc modum interpretaris: Μαρκία Αὐρηλία Ἀντωνινιάνα Ἔδεσσα. Duos subsequentes, Κολωνία Μαρκία Ἔδεσσα. Postremum denique, Μαρκία Αὐρηλία κολωνία Ἔδεσσα. Nos vero quod in duobus intermediis pro ΜΑΡ. ΕΔΕССΑ. legi mallemus, Μ. ΑΥΡ. ΕΔΕССΑ. quanquam solito lenius, reprehendis tamen. Dic, amabo, a prænominibus adjectiva nomina ducere quo doctore didicisti? quo auctore tam infame propudium in Grammaticam intrusisti? A Marco si Marcia ducitur, dic & ab Aulo Auliam: a Caïo deinde, a Cneïo quid dices? Nam Ligorii nummus,

quem antea laudavimus, legi debuit, *Colonia Apros Titi Ælii Hadriani Antonini Aug.* non a Tito Titia, cum ſcriptum in nummo haud dubie fuerit, COL. APROS. T. AEL. HADR. ANTON. AVG. Qua forma nunc quoque dicendum Μάρκȣ Ἀυρηλίȣ Ἀντωνίνου Ἔδεσσα, & Μάρκου Αὐρηλίου κολωνία Ἔδεσσα. Vel quod nobis haud minus arriſerit, Μαρκο-Αὐρηλία, unico e duobus conflato vocabulo legi oportuit. Sic, inquam, dici legique ars ſinit, ac forte hoc loco poſtulat, ſive MAP. dumtaxat nummi exhibeant, ſive M. AYP. ſive demum MAP. AYP. Neque enim diviſæ hæ ſyllabæ duas magis voces denotant, quam vox μητροπόλεως in Carrhenorum nummo, ut vidimus, duabus prioribus ſyllabis earum vocum, ex quibus illa componitur & conflatur, expreſſa: KA. KO. MH. ΠΟΛ. Poſcebat autem hic locus, cum de nummis Edeſſenis ageres, ut te injuria a nobis reprehenſum doceres, ſiquidem ita ſentires: quoniam nummum Antiochi IV. inſcriptum, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ, ad Edeſſam ſpectare docuimus, pag. 146. quem tu ad Antiochiam neſcio quam, juxta Callirhoën in Palæſtina fontem a te uno ædificatam retuleras. Nunc quianam, niſi victus, ſiles?

EMISENIS dum nummum adſcribis, qui debetur Amidenis, ſitus regionum penitus ignarum ipſum te prodere.

PALMARIS hæc autem eſt, ceteraſque eruditione vincit, tua de Alexandri Severi numiſmate obſervatio, quod cum Amidæ percuſſum pronuntiavimus, pag. 37. libri
66. de nummis, tu Emiſæ cuſum aſſeveras, pag. 173. tomi ſecundi. Sic autem inſcriptum eſt: ... MI. KO. MH. MECCOΠ. priore littera, ut monuimus, detrita corroſaque. Nos cum nummum hunc in Regia gaza ante quinquennium tractaremus, ſtatim AMI. ſine dubitatione legendum cenſuimus, totiuſque epigraphes hanc eſſe ſententiam, Ἀμιδῆς κολωνίας μητροπόλεως Μεσοποταμίας, id quod *ingenioſe* a nobis inventum confiteris. Eſt ea civitas Tigri amni adpoſita, ut ex Procopio

diximus, ac vetuftum etiamnum retinet nomen, *Amed.* Amidam opulentiffimam civitatem Marcellinus Comes in chronico refert, Probo & Avieno Coff. hoc eft, anno DII. a Quade rege Perfarum captam. In Concilio CP. I. fubfcribit *Mareas Amidenfis provinciæ Mefopotamiæ.* In Notitia ecclefiaftica Hieroclis, *Provinciæ Mefopotamiæ fuperioris, five Armeniæ quartæ, Amida metropolis.* Ἐπαρχία Μεσοποταμίας τῆς ἄνω, ἤτοι τετάρτης Ἀρμενίας, Ἀμιδα μητρόπολις. Tot teftimoniis tamen, noftroque judicio ftare recufas. EMI. fubftituendum effe pertendis, & ad Emifam civitatem nummum fpectare. Id quod rurfum pag. 118. affeveras, aliifque paffim in locis. Itaque quod Spanhemio viro clariffimo, cujus eruditionem conjunctam eximia humanitate plurimum diligimus, in notis ad Juliani Cæfares merito difplicuit, tu avide excipis & amplexaris.

Dic, obfecro, noftin Emifa ubi terrarum fit? Monueramus a Mefopotamiæ finibus longo locorum intervallo diffidere: Apamenæ regioni a Ptolemæo adfcribi, a Plinio Cyrrhefticæ, Phœniciæ ac Libano monti ab Ammiano, Ulpiano, Stephano: hoc eft, leucis fere octoginta ab Euphrate amne. Jam Mefopotamia quæ dicitur? aut unde illud huic regioni nomen? Nempe quod eft inter duos amnes pofita: quod & Trajani nummo quodam infigni doceri oftendimus, pag. 71. Quo igitur mentis errore Emifam fuis fedibus commovifti, & in Mefopotamia collocafti? Novimus fæpe provinciarum terminos finefque confufos: an ulla autem unquam ætas fuit, qua Emifa tranfcenfis centum fexaginta millibus paffuum, ipfoque Euphrate, in Mefopotamiam demigrarit? O divinum finium regundorum magiftrum!

Amidæ ad Tigrim pofitæ negas in nummis effe mentionem. Non hoc in nummo perfpicua eft? Non in nummis Conftantini junioris, AMID. legifti? Vidit ac legit vir clariffimus Du-Cangius, curavitque delineari in Conftantinopoli Chriftiana, pag. 21. D. N. CONSTANTINVS. P. F. AVG. In alterius areæ ambitu, VICTORIA. AVGGGG. Infra, AMID. Quo in nummo, fcalptoris vitio, littera una G redundat ac fupereft: & vero abeft a nummo, quem ipfi vidimus: ut vice verfa in nummo altero, qui hunc proxime

ibi antecedit, AVGG. ſcalptor exhibuit, cum ſcribi AVGGG. oportuerit, ut tres Auguſti notarentur. Tres enim Conſtantini M. liberi deſignantur, qui fuere Auguſti ſimul appellati poſt obitum patris, v. Idus Septembres, ut refert Idatius, anno CCCXXXVII. Debet igitur hic nummus Conſtantino juniori adſcribi: quicum in hoc Amidenſi nummo victoria communicatur, a Conſtantio fratre de Perſis relata anno ſequente. Nam tametſi ditiones ſuas eſſent inter ſe partiti: cum tamen Romanum imperium Auguſti quotquot eſſent, pro indiviſo conjunctèque regerent ac tutarentur: tum in titulis legum perſcribi nomina omnium Auguſtorum: tum in nummis adſcribi omnibus Auguſtis victoriam, quæ eſſet ab uno relata, mos fuit. Eo fere modo Chriſtianum orbem regere conjunctim ac pro indiviſo cum Romano Epiſcopo Epiſcopus CP. voluiſſe videtur, immani auſu: cum ſe œcumenicum Patriarcham perinde atque Romanum Pontificem dici & haberi vellet, quoniam novæ Romæ præeſſet, ut iſte veteri: ſalvis nihilominus Patriarcharum in ſua cujuſque ditione juribus: quemadmodum, ut dictum eſt, Orientis & Occidentis Imperatores pari poteſtate, communibuſque decretis orbem Romanum, τὴν οἰκουμένην, adminiſtrarent. Id quod Theodoretus, cap. de Neſtoriana hæreſi haud obſcure indicat, ut Avitum Viennenſem, epiſt. III. & VII. alioſque prætermittam.

Ad Amidenſem vero nummum ut redeamus, unde divertimus: cimelia tametſi multa luſtraſſe te ſubinde gloriaris, ſentis nonnulla tamen diligentiam tuam præteriiſſe. Non eidem Tigri amni adpoſita Singara eſt? cujus tamen nummi duo ex cimelio Regio, Gordiani & Tranquillinæ inſcripti nominibus, laudati a nobis, a te etiam tertius ſub Alexandro Severo eſt. Non ab eadem Meſopotamia advecti nummi Carrhenorum, Edeſſenorum, Niſibenſium, Rheſænenſiumque? Quos tu quidem cum Rheſainesios appellas, pag. 175. quoniam Græce ſcriptum ſit, PHCAINHCIΩN, fœdam barbariem in Grammaticam invehis. Sunt enim Ῥησαινήσιοι Rheſænenſes, a Rheſæna, non Rheſaineſii: ut Βεδουνήσιοι apud Ptolemæum, libro 2. cap. VI. ſunt Vedunenſes, aliique ſimilis formæ: quanquam interpres Ptolemæi latinus in

eundem ſæpe tecum impingit errorem. Niſi forte Φιλιππήσιοι, ad quos Pauli Apoſtoli exſtat inſcripta epiſtola, Philippeſii rectius dici tibi videntur, quam Philippenſes : aut apud Evagrium, libro v. cap. vi. Φοινίκη Λιβανησία, tibi Libaneſia eſt, non Libani, vel Libanenſis. Sed ut ad nummos tractus illius revertamur, rariores Amideni quidem, atque eo nomine cariores : non tamen nulli, ſed veri maxime.

Rides deinde, quod Amidam Meſopotamiæ metropolim eſſe, Conciliorum ſubſcriptionibus, notitiaque eccleſiaſtica confirmemus: *quaſi in imperio idem eſſet*, inquis, *qui poſtmodum in Eccleſia fuit ordo.* In imperio, ſeu potius in partitione provinciarum imperii eundem ordinem fuiſſe, qui poſtmodum in Eccleſia fuerit, nunquam ſane dixerim : tamen eccleſiaſticas provincias & adminiſtrationes ad civilium formam in Oriente ſemper conſtitutas, ſi negas, apparet te penſi nihil habere quid ſcribas. Non eccleſiaſticum jus civilis adminiſtratio, ſed civile jus eccleſiaſtica ibi adminiſtratio imitata & conſecuta eſt.

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

Tene eccleſiaſtica tractare auſum ? neque in nummaria arte una acquieſcere ? Et vero dignus tam audaci conatu exitus fuit : qualis & nuper neſcio cui contigit, qui noſtram de Baptiſmo concertationem auſus eſt vellicare. Theologum agere velle viſus eſt, cum ſit prorſus ἀμύητος. Itaque rudem ſe omnino ejus ſcientiæ prodidit : & inſcitiæ addidit argumentum alterum, vel audaciæ potius, [a] ubi librum de Excidio Urbis temere a nobis Auguſtino adſcriptum eſſe dixit, ſummoque conſenſu repudiatum ab eruditis tanquam adulterinum : cum ſit illud & a Beda laudatum, & idem tam genuinus ac certus Auguſtini partus, quam qui maxime : nec demum a quoquam homine, quod quidem ſciam, falſi ſuſpectus. Nunc illud prætermittimus quod de Arianorum baptiſmo [b] alibi refert, & probare videtur. Cenſuram hujus rei aliarumque multarum, faciant ii, quorum intereſt. Illum interim, teque, rurſum moneo parœmia vetere, ne ultra pedem calceus.

Emiſam tu porro cum in nummo legis, vide quos te in

[a] *Journal des Sçavans*, 1. *Decembre* 1687. [b] 11. *Octob.* 1688.

laqueos induas. Primum, ut dixi, urbem non modicam ſuis locis ac ſedibus ſubmoves. Deinde, Meſopotamiæ *duas metropoles conſtitutas eſſe* doceri hoc nummo dicis, *unam cis Euphratem, alteram trans fluvium* : & illam quidem primariam, id quod littera A deſignet in medio inſculpta nummo : iſtam inferioris ordinis ac cenſus, Carrhas nimirum. De Carrhis jam diximus. Emiſam interim tot paſſuum millibus ab Euphrate diſſitam, caput eſſe regionis, quæ tota inter Euphraten & Tigrim poſita ſit, cui tandem niſi amenti ac ſtulto probabis ? aut ei fortaſſis, qui Durocortorum Remorum metropolim alteram eſſe poſſe cenſuerit Galliæ Narbonenſis ? Lubet igitur exclamare vitio creatam hanc Meſopotamiæ metropolim eſſe. Metropolim ſane fuiſſe confitemur, ſed Phœniciæ ſecundæ Libani, ut in Notitia imperii appellatur : Meſopotamiæ, ſi ſapis, dictum a te pœnitebit.

At erant, inquis, pag. 118. duæ in Phœnicia metropoles, Tyrus ac Sidon : *ergo Phœniciæ metropolis Emiſa non videtur fuiſſe.* Neſcis, o Valens, Phœniciam geminam fuiſſe : alteram maritimam, ſub Conſulari : ſub Præſide alteram, quæ Libani, ut diximus, nuncupatur : hujus caput Emiſam exſtitiſſe dicimus. Quid ergo littera A in nummo deſignetur, niſi prior Meſopotamiæ metropolis, rogas ? Dic primæ Meſopotamiæ metropolim : nam hæc illius epigraphes ſententia eſt : Ἀμιδῶς κολωνίας μητροπόλεως Μεσοποταμίας πρώτης, ut cum de Carrhis diceremus, liquido demonſtravimus. Non eſt igitur nummus hic Emiſenus, ſed Amidenus.

EMISENORUM æram ſincere a nobis expoſitam & recte explicatam : a te fruſtra ſolicitatam vexatamque eſſe.

AT & in Emiſeno erraſſe nos alibi mones, pag. 52. tomi ſecundi. Nam cum ſic inſcribatur, ΕΜΙΣΩΝ. ΚΟΛΩΝΙΑΣ. ΚΦ. notis poſtremis annum ſignari DXX. æræ Seleucidarum diximus : id quod tu conſtare cum ratione temporum negas poſſe : quoniam a Caracalla, cujus hic nummus effigiem præfert, colonia Emeſa facta ſit, atque adeo

adeo poſt Severi patris obitum, qui poſt annum illum DXX. contigit. Itaque deprehendiſſe te lynceis oculis gloriaris geminam his litteris ΚΦ. lineam ſuperpoſitam, vel litteram potius, inquis, alphabeti tertiam, jacentis in morem, non continua, ut mos eſt, ſerie cum reliquis. Itaque annum DXXIII. deſignari doces. Doce prius, oro te, quo more, quo exemplo, numerales notæ in notis non conjunctim, perpetuaque ſerie, & eodem omnes ſitu, poni poſſe arbitreris. Supercubantes lineolæ, ſi neſcis, eo conſilio appoſitæ ſunt, ut a reliquo inſcriptionis corpore numerales litteræ ſecernantur, pateatque non alias eſſe numerales. A Caracalla equidem jam Imperatore factam eſſe coloniam Emeſam ex Ulpiano diximus, pag. 150. Sed præpoſtera feſtinatio, ac cœcus reprehendendi ardor offudit caliginem oculis, ne animadverteres, quod proxime deinde ſubjecimus, annis tredecim ante patris obitum Imperatorem illum fuiſſe ſalutatum. Non potuit ergo vivo adhuc patre a Caracalla jam Imperatore jus coloniæ Emiſenæ civitati dari? Non potuit factum ab eo jure dici, quod & interventu ſuo a patre impetrarit, & edicto, cui nomen fuerit utriuſque præfixum de more, ratum habuerit? Ubi nos ergo ſolertiæ jacturam paſſos arbitrabare, an te nunc ibi toto naufragii καταποντισμῷ demerſum denique intelligis?

F

FLAVIA PRIMA cur Cæſarea Palæſtinæ nuncupata ſit, cum ſcire velis videri, plane te neſciſſe.

NEGAS ſatis accurate dictum a nobis in notis ad Plinium, cur Cæſarea Palæſtina prima Flavia appellata ſit. Primam aïs dictam videri, quod illa metropolis ſeu caput Palæſtinæ ſit, pag. 198. id quod iterum repetis pag. 257. & rurſum tomo ſecundo, pag. 96. Quantum autem conjectando aberres a ſimilitudine veri, intellige. Nam & Carthago, ſi ita eſt, dici prima debuit, quia caput Africæ, ut ab Auguſtino appellatur: & aliæ ſimiles multæ: nam cur Cæſarea una ex omnibus? Sed tædet conjecturis uti: certam in-

tegramque nunc tibi demum appellationis hujus caufam fuggerimus perlubenter. Dicta prima Flavia eft, quod ante reliquas nomen id ei obtigit. Nam & in eodem tractu terrarum, Neapolis Samariæ Flavia quoque cognominata eft, ut nummi teftantur plurimi, quos illuftravimus. Fuit & Flavia Samofate, quam Euphrates alluit, ut nummi docent a nobis laudati. Fuit & Flavia dicta Corinthus, Deulton, aliæque multæ. In quibus vide ne te Gruterus impellat in fraudem: qui pag. CCCCXXIX. id Barcinonenfi quoque coloniæ nomen adfcribit: COL. FLAV. P. BARC. Legendum enim iftic ex altero marmore, quod Gruterus ibidem defcribit, COL. F. I. A. P. BARC. *Colonia Faventia Iulia Augusta Pia Barcino.* Fuere ergo Flaviæ multæ. Sed fingularis Cæfareæ prærogativa fuit, quod ante reliquas hanc nomenclationem obtinuit, quam ceteræ poftea vel adfcivere fibi, vel obtinuere. Hinc dicta prima Flavia eft. Quemadmodum in Notitia Imperii, fect. XXXVIII. legio prima Flavia nuncupatur, quæ ceteras aut vetuftate, aut ordine, aut utroque antecelleret.

Enimvero fimilem ob caufam, ut hoc te quoque doceam, Achrida in Bulgaria multo poftea Juftiniana prima vocitata eft, quod natale folum id erat Juftiniani Imperatoris: cum altera interim effet apud Dardanos Ulpiana civitas, fecunda Juftiniana dicta: ut poftmodum & Calchedon Juftiniana tertia: præter Carthaginem & Hadrumetum, quæ funt pariter Juftinianæ nuncupatæ. Sed inter illas Achrida prima Juftiniana, ut inter Flavias Cæfarea prima Flavia fuit.

Rogas autem quamobrem illa prima fuerit, ceterifque coloniis ejufdem tractus prælata? A Juftiniano accipe: quod ibi Vefpafianus Imperator eft falutatus, eamque ob rem & Cæfarienfes ftatim colonos fecit, & gentis fuæ nomen iifdem impertiit. *Venit autem nobis in mentem*, inquit, Novella CIII. in præfat. *& metropolis Cæfarea, quæ in prima Palæftina principatum tenet, quam præ ceteris majore etiam honore perfrui oportebat: propterea quod & quondam Proconful ipfam tenuit, & præfectus talis magiftratus fuit, licet poftea ab ampliore dignitate ad minorem tranfierit. Nimirum cum una prius tota Palæftina effet, ea deinde in tres divifa partes, & neque proconfulatum*

retinente, sed ad magistratum hunc, ut appellant, ordinarium delata. Quanquam sane & vetusta urbs sit, & semper ampli nominis fuerit, tam cum Strato eam in formam urbis redegit, qui mutatis sedibus excedens Græcia hujus conditor exstitit: quam cum divæ memoriæ Vespasianus, celebratissimus ille Imperator, qui piæ memoriæ Titi pater fuit, quod illi ad summam gloriam vel solum potuit sufficere, ipsorum Cæsarum appellatione eam nominavit, cum antea Stratonis turris vocaretur, hoc illi honore impenso, eo quod in ea post Iudaïcas victorias inter Imperatores adscriptus esset. Nisi vero Cæsarum appellatione Flaviorum nomen intelligit, errat: quando Cæsareæ nomen inditum ei ab Herode constat, ex Plinio. Tunc & metropolis autem eadem constituta, ut diximus: quo quidem in honore Hierosolymitanæ civitati, postquam est diruta a Tito, successit.

G

GERMENORUM nummos non uni & eidem omnes oppido tribuendos esse, quod primum a nobis animadversum ultro agnoscis, idem de pluribus aliis debuisse te profiteri.

COMMODI principis nummus sic inscribitur, COL. AVG. F. GERMENO. hoc est, *Colonia Augusta Felix Germenorum.* Quem tu illustrare sic conaris, pag. 307. *Spanhemius & Holstenius illum revocant ad Germen Hellesponti urbem, quam coloniam ex Ptolemæo memorant, cum Geographus ille Germen coloniam in Galatia describat, ut jam vidit eruditus P. Harduinus, pag.* 184. *Germe quidem urbs gemina, una Hellesponti, teste Stephano. Altera, urbs Galatiæ prope Pesinuntem, apud Ptolemæum, libro* v. *cap.* IV. Γέρμα κολωνία. *Vtriusque urbis gentile nomen* GERMENVS: *unde nummi obvii cum epigraphe* ΓΕΡΜΗΝΩΝ *ad Germen Hellesponti urbem spectant. Qui vero Latina epigraphe* COL. GERMENO. *gaudent, ad Germen Galatiæ coloniam pertinent, cujus meminisse videtur notitia Græc. Episcop. in hac provincia, sub voce* Γερμοκολωνίας.

Adde, ſi vacat aliquando tua iterum emendatiora & auctiora edere : tametſi multo ſunt plura, quæ detrahi ac reſecari oporteat : adde, inquam, appellari hanc Galaticam civitatem plurali numero τὰ Γέρμα in diatypoſi Leonis Sapientis, probatiſſimiſque Notitiis. Eandem & Γερμοκολωνίαν vocari in nonnullis : in Itinerario, quod Antonini dicitur, Germam nuncupari. Sed & aliud ſibi nomen adſciviſſe Μυριαγγέλων, teſte Theophane, anno XXXVII. Juſtiniani. Οἱ Μυριάγγελοι, inquit, ἤγουν τὰ Γέρμα. Ex quo Paulus diaconus emendandus, apud quem libro XVI. cum Theophanem exſcribere videatur, legere eſt, ſed vitioſe, *Mirangulos, id eſt, Germanicias urbem Galatiæ.* Utraque autem civitas, tum Γέρμη Helleſpontiaca, tum Galatica Γέρμα, archiepiſcopatus titulo inſignis eſt, ſive αὐτοκεφαλίας, in Leonis diatypoſi, aliiſque Notitiis : iſta, quarto loco : illa, octavo ac viceſimo.

Næ tu, ſi quoties ex nobis profeceris, ingenue profeſſus eſſes, ut nunc facis, minorem forte ſcientiæ, candoris certe majorem eſſes laudem conſecutus. At ſatis habes in præfatione generatim dicere, *ex omnibus te profeciſſe*, ne cui nominatim gratiam haberes. Non exprobrabo quid a nobis acceperis : quorſum enim, cum ipſe recorderis ? Exſpecto modo, dum publici juris facias, quod de Græcis urbibus tanto faſtu polliceris. Juvabit tum videre, num admonitu noſtro factus cautior gratiorque, inventi cujuſque laudem auctori ſuo retuleris.

H

HELIOPOLITANÆ coloniæ in Syria nummum a te tributum eſſe, qui nec ullius privatim coloniæ ſit, & ſit Romæ conflatus, ante annos fere LXX. quam eſſet Heliopolim deducta colonia.

67. HADRIANI ſequitur nummus inſignis, pag. 228. LEG. H. COL. H. Duo Genii, ſeu Fortunæ duæ in eo ſtant, implicitis inter ſe brachiis : altera manu temonem

ſuum quæque tenet. Tu ſic interpretaris, permutato vocum ordine, *Colonia Heliopolis. Legio Heliopolis*, & ad Heliopolim Cœles Syriæ revocas.

Dic, quæſo, quæ iſta primum Legio Heliopolis eſt? aut cui omnino commemorata? aut quis aliquando ita locutus? Deinde quemadmodum appellari colonia Heliopolis ſub Hadriano potuit, quæ nonniſi a Severo principe colonia facta ſit, Ulpiano teſte, cujus verba retulimus, pag. 191. operis noſtri de nummis? *Sciendum eſt eſſe quaſdam colonias juris Italici: ut eſt in Syria Phœnice ſplendidiſſima Tyriorum colonia, unde mihi origo eſt..... Sed & Berytenſis colonia in eadem provincia.... Eſt & Heliopolitana, quæ a Divo Severo per belli civilis occaſionem Italicæ coloniæ rempublicam accepit. Eſt & Laodicena colonia in Syria Cœle, cui Divus Severus jus Italicum conceſſit.* Expedi te hoc laqueo, ſi potes. Nulli certe Heliopolitanæ coloniæ nomine inſcripti nummi ante Severum occurrunt. Quin aut Hadrumetinam, aut Hipponenſem in Africa coloniam cogitabas? cur potius Heliopolim? nulla enim prorſus indicia in eo nummo ſunt, quibus adduci quiſquam poſſit, ut huic citius quam alteri adjudicet.

Atqui ſic habeto, non in colonia aliqua una nummum hunc, aut in municipio, ſed Romæ cuſum: id quod peritum fabricæ æſtimatorem & arbitrum, qualis haberi cupis ac geſtis, præterire non debuit: typi enim elegantia Romanum eum civem eſſe debuit admonere. Legendum ergo, *Legio Hadriana, Colonia Hadriana.* Multiplex fuit colonia ſive Ælia, ſive Hadriana, ab Ælio Hadriano Auguſto deducta & cognominata. Habuere coloniæ autem jus legionis, de quo dicturi ſumus inferius: ut in legione ſcilicet coloni tanquam cives, non ut in auxiliis tanquam ſocii ſtipendia facerent. Itaque ex omnibus coloniis Hadrianis conſcripti milites legionem unam confecere: cujus nomine conflatus hic nummus eſt, quo ſe Legio Hadriana collectam gloriatur non ex alia colonia quam ex Hadriana. Itaque coloniæ Hadrianæ ac legionis Hadrianæ comites fore conjunctaſque Fortunas: argumentoque illo in eo nummo brachiis inter ſe implexis pinguntur.

Suum unicuique coloniæ, ſuum cuique legioni Genium

fuiſſe adtributum forte non ignoras. Quid enim frequentius in nummis occurrit, quam Genius coloniæ? Sic GENIVS. COL. COR. & GEN. COL. NER. PAT. in Neronis nummis, ut omittam ceteros. Et Tertullianus meminit, libro de Idololatria, cap. XXI. *Si cui dedero eleemoſynam,* inquit, *& ille mihi Deos ſuos, vel COLONIÆ GENIVM, propitios imprecetur.* Et fuiſſe ſolennem in unaquaque civitate Genii illius natalem colligere licet ex eo, quod Euſebius narrat, libro de Martyribus Palæſtinæ, cap. XI. Genii Cæſarienſium publici natalem peragi ſolitum a. d. III. Nonas Martias, περὶ τριῶν νόννων Μαρτίων, γενεθλίων τῆς κατὰ Καισαρέων νομιζομένης ΤΥΧΗΣ ἡμέρᾳ.

Genios autem legionum nemo, opinor, fuiſſe ambigat, qui exercituum genios in nummis legerit: ut in Decianis occurrit GENIVS. EXERCITVS. ILLYRICIANI, ubi cornu copiæ pariter gerit: in Carini nummo, GENIVS. EXERCITI. cum eodem ſymbolo. In iſto igitur Hadriani, conjunctum utrumque, legionis coloniæque, genium ne dubites.

Vidiſtin aliquando in nummo Antiatium, apud Patinum, de numiſmatis familiarum Romanarum, pag. 244. Fortunas duas, cum hac epigraphe, FORTVNAE. ANTIAT. Eſt & vetus inſcriptio apud Gruterum, pag. LXXII, 8. FORTVNIS. ANTIATIBVS. Quibus adde Tacitum, & Macrobium: illum, libro XV. Annalium: iſtum, libro I. Saturn. cap. XXIII. quæ obiter indicaſſe, nunc abunde dixiſſe eſt. Fortunam igitur geminam cur hic nummus exhibeat, intelligis: nec illum uni certæ dumtaxat coloniæ convenire, ſed legioni, quæ fuit ex omni colonia Hadriana conſcripta.

HELIOPOLITANÆ coloniæ ſeptem a te nummos eſſe adtributos, qui ſunt Berytenſis.

GRAVIORE haud paulo lapſu ſeptem nummos Heliopolitanæ coloniæ adjudicas tomo ſecundo, primum in
68. Macrino, pag. 95. quatuor deinde in Philippo, pag. 238. 239.
69. & 240. ſextum in Otacilia, pag. 261. poſtremum denique

in Gallieno, pag. 346. quorum omnium epigraphe, ut quidem refers, eſt hujuſmodi: COL. IVL. AVG. FEL. HEL. 84.
præterquam unius, ſub Philippo, pag. 238. COL. HEL. 70.
Mitto te pro more calumniari poſtremo loco, cum Triſtanum alioſque reprehenderem in libro de nummis, quod coloniæ Helviæ hos nummos adſcriberent, id me feciſſe edoctum ab aliis: quoniam in Plinianis notis de Heliopolitanæ coloniæ nummis verbum nullum fecerim. Perinde quaſi aut non labore ac ſtudio id potuerim poſtea condiſcere, quod prius latuiſſet:

Ἄγει γὰρ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

Nam veritatem tempus in lucem eruit.

aut, cum id jam tum probe callerem, neceſſe fuerit in notis Plinianis qui cuilibet oppido nummi competerent, commemorare: quæ res fuiſſet plena faſtidii: nec ſatius fuerit pleroſque, quod feci, ſingulari operi reſervare. Sed eſto ſane, ut vis, tametſi eſt falſiſſimum: videamus porro, quid demum ab aliis ſim edoctus. Mene putas didiciſſe ab iis, ad Heliopolitanam coloniam hos nummos revocari oportere? Revocas tu quidem: ſed tantam a me allucinationem ſuperi averruncent. Monui eo loco, quem notas, hoc eſt, pag. 191. & 192. non eſſe quidem ad Helviam nummos quoſdam referendos, qui ad Heliopolim pertinerent. Hos vero ſex, quos nunc Heliopoli adſignas, conceptis idem ipſe verbis admonui pag. 90. ad Berytum ſpectare. Audi iterum: COL. IVL. BER. *Apud Patinum, in numiſmatis Triumvirorum, pag.* 18. *& pag.* 19. *Auguſti ipſius*, COL. IVL. AVG. FEL. BER. *cui ſimile alterum Valeriani, pag.* 406. *Ex quibus nummum Gallieni, qui Valeriani filius fuit, refingere ipſe potuit: in quo perperam legit*, COL. IVL. AVG. FEL. HEL. *& ad coloniam Helviam refert, ad Heliopolim alii:* quod tu nunc facis: *cum* FEL. BER. *ſit in iis quatuor nummis ſcriptum perſpicue: quod nos in Cimelio Regio vidimus..... Neque vero Iuliæ Auguſtæ cognomen coloniæ Heliopolitanæ ulla monumenta adſerunt. Sed errorem Patinus a Triſtano hauſit.* Tu propinatum a Patino pleno ore bibiſti. Sed quo fato contigit, ut oculos tuos noſtra hæc obſervatio invidiamque fugerit? quam ſi vidiſſes, aut ſecutus eſſes haud dubie: aut maligno, ut alia multa,

dente carpsisses : cur ergo nunc siles? Inspice rursus, si licet, regium thesaurum : quem tam sæpe, tamque confidenter negas a nobis esse lustratum : intelliges vel ex hisce, quos diligentius quam reris inspeximus, & falsum te accusatorem esse : & futurum fuisse, ut in his nummis tam fœde non impingeres, si vel oculis nostris fidem habuisses: asseverantibus nobis jure merito legi oportere, COL. IVL. AVG. FEL. BER. *Iulia Augusta Felix Berytus.* Nam quæ alia in Syria, præter Berytum, colonia Julia Felix Augusta cognominata est? Ruit ergo conciditque illa tua egregia conjectatio, deductam a Julio coloniam in Heliopolitanum oppidum, auctam eandem ab Augusto : id quod falso narras,
69. tomo 1. pag. 228. tomo 2. pag. 15. 81. aliisque locis. Et cantharus quidem, Bacchi symbolum, ante aram templumque adpositus, in nummo Philippi, pag. 240. cultum ejus numinis familiarem fuisse Berytensibus denotat, quod & nos comprobavimus, pag. 91.

HIPPONENSIS colonia cur Gemella, cur Pia, appellata sit, falsam a te causam afferri.

NUMMUM M. Aurelii exhibes, pag. 271. in quo Ceres gradiens faces accensas gerit : similemque Commodi alterum, pag. 308. Utriusque inscriptio eadem : C. G. I. H. P. A. hoc est, *colonia Gemella Iulia Hipponensis Pia Augusta.* Sunt & similes tomo posteriore, sub Caracalla, Gordiano, Philippo patre, & Gallieno. Nobis vero dicam scribis, quod cum Patino & Mediobarbo C pro G legimus, aliterque has litteras interpretati sumus. Tædet jam litium atque rixarum : quanquam si Himeræ Siciliæ coloniæ tribuendos esse hos nummos pertendero, qui refelles? Verum sint illi sane coloniæ Hipponensis : quam lepidus es in conjicienda causa geminæ illius appellationis, Gemellæ nimirum, ac Piæ? Nam cur Gemella dicta est? Quoniam *urbs illa*, inquis, *gemina Straboni, altera Hippo Regius, altera Hippo Diarrhytos: unde in nummo Gemella perhibetur.* Et pag. 309. *Ideo Gemella nuncupata, quoniam alia urbs sit hujus nominis.* Id quod iterum repetis tomo secundo, pag. 54. & 347. Quot in orbe, ea si causa

causa probabilis est, Gemellas civitates appellari oportuit? Carthaginem in primis, cui Gemellæ appellatio quam apte congrueret, cum essent duæ ejus nominis coloniæ? Cur hæc una sic est vocitata ex omnibus, cum sit communis causa omnium? Quin Accitanæ coloniæ meministi: quæ, cum sit unica omnino Acci in orbe, tamen Gemellæ pariter sortita appellationem est? cujus rei causam aliam attulisti, vendibiliorem aliquanto quidem, nec tamen veram, pag. 13. Quanto forte verius Gemellæ dictæ coloniæ sunt, quarum civibus in ipsa coloniæ deductione concessum, ut in duabus legionibus stipendia facere, tanquam cives Romani, possent? Quo fere modo gemellæ vites appellatæ, *quibus*, ut Plinius noster aït, libro XIV. sect. IV. *hoc nomen uvæ semper geminæ dedere.*

Piæ vero cognomen ab Antonino Pio si deductum foret, Antoninianæ præterea, ut Corintho, ut Oeæ, aliisque, nomen isti haud dubie adjiceretur. Ante hæc tempora certe coloniam eo deductam esse Plinius junior in primis docet, libro IX. epist. XXXIII. quem locum subnotari a te in priore statim volumine oportuit, ut ostenderes ante M. Aurelii ætatem deductos eo colonos: non unum Itinerarii auctorem appellare, quem tu falso ductus errore subinde Antoninum Pium vocas: cum vixisse hunc dudum post Constantini M. tempora, eruditi consentiant.

I

ILLICITANÆ coloniæ adscriptum a te nummum esse, qui Norbæ Cæsarianæ est.

AUGUSTI nummus a te profertur, pag. 54. in quo signa militaria sunt, quibus hæc imminent Duumvirum nomina, C. MANLIO. T. PETRONIO. Iisdem signis insertæ & interjectæ litteræ, ut tu quidem dicis, C. C. IL. A. ut vero Sponius, cum Mediobarbo, C. C. N. A. Atque ad Illicitanam coloniam tu revocas: *Colonia*, inquis, *Cæsarea Illice Augusta.* Ille ad Carthaginem novam Augustam: hoc est, ille semel, perperam interpretando: tu etiam præ- 71.

postere legendo, bis peccas, aut sæpius. Diceres enim primo saltem *Cæsariana*, non *Cæsarea*: quod istud non coloniæ ullius cognomen, sed ipsum nomen est. Deinde, quo auctore Cæsarianæ cognomen Illicitanæ coloniæ tribuis, cum sit solenne *Juliæ*, vel, ut tu vis, *Immunis*? Petronii postea nomen cum hic occurrat inter Duumviros idem, quod & in nummis novæ Carthaginis, ut tu dicis, vel Norbæ Cæsarianæ, ut nos demonstravimus: cur a Sponio discedis, hunc quoque nummum novæ Carthagini vindicante? Legit, inquies, C. C. N. pro C. C. IL. Vis ergo oculis tuis credamus, detractumque fateamur in hoc uno nummo Juliæ prænomen Illicitanæ coloniæ, adjectum Cæsareæ, vel Cæsarianæ, sine teste? ejusdemque familiæ Petronios, fratresque, ut apparet, alterum Illicitanorum, alterum alterius civitatis longissime dissitæ nummis inscribi? Quam pronus est oculorum lapsus in his litteris? A Q V I N O legit in suo alio nummo Mediobarbus, pro A Q V I L I O, arguente te, pag. 71. hoc est, N. pro I L. Tu nunc vicissim I L. pro N. mihi crede, vidisti: ac si non credis, specular iterum dioptramque admove: leges C. C. N. A. *Colonia Cæsariana*, vel *Colonia Concordia Norbensis Augusta*. Confer denique hujus nummi fabricam cum Illicitano altero, de quo mox dicemus: in quo Duumvirum nomina nummi ambitum occupant: cum in Norbensi militaribus signis imposita emineant: intelliges profecto, si sapere cum harum rerum peritis volueris, non ejusdem loci aut officinæ utramque conflaturam esse.

ILLICITANAM coloniam dici Juliam, non immunem, oportere.

UNICUS, sed idem insignis, Illicitanæ coloniæ nummus a te commemoratur, sub Tiberio, pag. 111. in
72. quo Duumviri appellantur, M. AEMILIVS. SEVERVS. T. COELIVS. PROCVLVS. IIVIR. atque inter militaria signa, litteræ C. I. IL. A. hoc est, ut interpretaris, alios secutus, quod nihil astutius soleas cogitare, *Colonia immunis Illice Augusta*. Qua vero auctoritate littera I. immunem coloniam putas indicari? Plinii forte: nam eum

nos quoque testem allegavimus. *Colonia immunis*, inquit, *Illici, unde Illicitanus sinus.* Hic porro theta nigrum a te præfigi oportuit, non aliis animadversionibus nostris, quas censoria virgula decuit esse prorsus immunes. Nihil enim hic Plinii auctoritas juvat: quando & ipsa pariter *Cæsaraugusta colonia immunis* ab eodem appellatur: & in Bætica *coloniæ immunes*, *Augusta Gemella*, *Virtus Iulia*, *Claritas Iulia*, *Genua Vrbanorum*: & apud Paulum J C. libro secundo de censibus, *Barcinonenses quoque immunes sunt*, & alii plures: nec ea vox apta cognomini, nedum in nummis. Nam quæ alia civitas eam ibi præfert vel ostentat, cum pari tamen immunitatis jure plurimæ perfruantur? aut ex lapidibus marmoribusque apud Gruterum quo alio scribi compendio vocem hanc edocemur, nisi tribus prioribus litteris IMM? Legendum igitur, *Colonia Iulia Illice Augusta*: ut superius, C. I. C. A. *Colonia Iulia Corinthus Augusta*.

L

LAODICEAM Syriæ primæ, coloniam ac metropolim a te appellatam esse, quæ nec colonia unquam fuerit, nec metropoleos prærogativam obtinuerit, nisi post annos amplius CCCXX. quam putasti: utramque deinde dotem Laodiceæ ad Libanum a te injuste esse ademptam, cui nos adserueramus.

NUMMOS Laodicensium sic partiti sumus, in opere nostro de nummis, ut inscriptos quidem ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, aliosque, præsertim vero eos, in quibus coloniæ & metropoleos adjecta nomina forent, COL. LAOD. METROPOLEOS, Laodicenæ ad Libanum sitæ, sive Cœles Syriæ, invictis adscriberemus 73. argumentis: Laodiceæ vero alteri, sive ad mare positæ, inscriptos simpliciter ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, vel LAODICEON. Tu, ut diffidere a nobis qua jure qua injuria decrevisti, in

contrariam prorſus partem abis, permutaſque, ſive perturbas potius oppidorum jura. Quo argumento? nullo. Nam Ulpianus quidem, quem laudavimus, pag. 285. conceptis verbis, *Eſt & Laodicena colonia*, inquit, *in SYRIA COELE, cui Divus Severus jus Italicum ob belli civilis merita conceſſit.* Potuitne planius Laodicenæ coloniæ ſitus, tempuſve quo deducta eſt, commonſtrari? Expungatur vox ea, Cœle, inquis, in Caracalla, pag. 55. Præclare! Annon hoc illud eſt, quod jam dixi, te judicii alieni ſecurum, quam ridiculum lectori te præbeas, penſi nihil habere: cum ea quæ in libris recta ſunt, quoniam cauſæ tuæ officiunt, inducere ac delere nihil verearis? Sed cur tandem ea vox expungenda? Quoniam Paulus, inquis, libro ſecundo de cenſibus, ſic habet: *Laodicea in Syria, & Berytus in Phœnice, juris ſunt Italici.* Idcircone, amabo, adverſari Paulum Ulpiano cenſes? Scilicet, ſi Syria Cœle Syria non eſt.

Jam metropolim exſtitiſſe in adminiſtratione eccleſiaſtica ſæculo quarto, atque adeo & civili jure, cujus formam in oriente ſecutas eſſe Eccleſias diximus, ſi quid in his rebus vides, intelliges ex ea perſona quam gerebat ejus urbis antiſtes Georgius, apud Epiphanium, hær. LXXIII. num. 1. ubi Λαοδίκεια appellatur, ἡ πρὸς Ἀντιόχειαν Δάφνης, ἤγουν Κοίλης Συρίας, *Laodicea quæ prope Antiochiam Epidaphnes, ſive quæ Cœleſyriæ eſt*, id quod latuiſſe viro ſummo videtur. Ex eo autem intelliges de hac Laodicea & illud accipiendum quod Herodianus refert, tametſi aliter accipis, Severum Imp. Antiochenſibus infenſum privilegia ademiſſe, quæ Laodicenſibus dedit, proximis ſcilicet, in Cœle Syria poſitis, Ἀντιόχεια Λαοδικεῦσιν. Metropolis denique in nummis quæ deſignatur, hanc ipſam eſſe & Scaliger agnoſcit ad annum ſecundum Probi: ipſiuſque æram illam eſſe, quæ in Laodicenorum nummis ſignatur, ut nos quoque monuimus. At hic non nobis dumtaxat, ſed & Scaligero bellum indicis: qua in pugna quis adjunget tibi ſe comitem?

De æra tamen Laodicenorum iſtorum cave fidem adjungas auctori chronici Alexandrini, ſive Paſchalis, quo nemo fallacior in rerum geſtarum temporibus conſignandis, præſertim uſque ad Diocletiani ætatem, ac ſubinde etiam poſtea.

Nam ille quidem Laodicenæ æræ initium ducit ab altero Cæſaris Dictatoris anno, ſive poſt V. C. DCCVI. At Hieronymus in Chronico, non quale quidem libri editi repræſentant, ſed ex optimæ notæ codice MS. bibliothecæ noſtræ, ad annum ſecundum Probi ſic habet: *Secundo anno Probi juxta Antiochenos* CCCXXV. *annus fuit : juxta Tyrios* CCCCII. *juxta Laodicenos* CCCXIIII. *juxta Edeſſenos* DLXXXVIII. *juxta Aſcalonitas* CCCLXXX. Initium igitur æræ Laodicenæ ab anno Urbis DCCXVII. repetendum eſt, Auguſti VIII. ante Chriſtum XXXVII. Sic annus CCCXIV. incidet in annum alterum Probi, qui Urbis Romæ MXXX.

Altera vero Laodicea ad mare a Plinio libera cognominatur, hoc eſt, ſuis vivens legibus: nec proinde colonia, quæ Romanis ſemper vivit inſtitutis. Ex illo tempore, qui coloniam appellarit, vel unum, ſi potes, teſtem appella. Metropolis autem quo tempore creata ſit ſi percontaris, accipe. Sub Juſtiniano Imp. hoc eſt, annis CCCXX. & eo amplius, ſerius quam putaſti. Avulſæ tunc a Syria prima urbes quatuor, ex quibus provincia conſtituta, quæ Theodoriados nomen habuit, a Theodora Juſtiniani conjuge. Tribus reliquis metropoleos nomine ac prærogativa Laodicea præpoſita eſt. Teſtes ſunt, præter ſubſcriptiones conciliorum, Notitiæ eccleſiaſticæ: ipſumque provinciæ nomen præfert ætatem. Decem igitur nummos, quos Laodiceæ ad Libanum ademiſti, pag. 55. 82. 119. 120. 242. 243. 244. & 309. tomi poſterioris, patriæ ſuæ poſtliminio redde.

M

MUNICIPIORUM & coloniarum nummis quæ maxime vulgaria ſymbola ſunt inſculpta, quid ſibi velint, te perperam explicuiſſe.

MUNICIPIORUM coloniarumque nummis impreſſas imagines quam præpoſtere interpreteris, non vacat in præſenti omnes excutere: duas modo, quæ ſunt tritæ ac vulgares ſeligimus: ſigna videlicet legionum, & bovis effigiem: ſive ſit ille unicus, ſive gemellos agat, ut aïs, colonus. Ordiamur a priore ſymbolo ac potiore, ſignis videlicet legionum. De quibus primo quid ſtatuamus, accipe: facilius pernoſces ex eo, quid tibi ſit emendandum.

Impreſſa nummis ſigna militaria, non deductos in coloniam milites ſignificant: quod tu ſexcenties doces: ſed recordationem beneficii a legionibus accepti, quæ præſidium in eo tractu, in eaque provincia agitarent. Deducti in coloniam quidem milites fuere, quis neſcit? at ex quo deducti aliquo fuere, jam non ibi milites, ſed cives deinde togatique ſunt: neque ægre obliviſcuntur ſeſe olim meruiſſe ſtipendia. Cum ergo in nummis illi ſigna militaria imprimunt, alio ſpectant: nempe ut ſignificent debere ſeſe legionibus ſuam pacem, ſuumque otium, negotiatorumque ſuorum ac viatorum ſecuritatem: nunc quidem equitum alæ turmæve, cum vexillum equeſtre ſolummodo, quam flammulam Vegetius vocat, nummi exhibent: ut in Cæſarauguſtanæ coloniæ nummis,
74. pag. 28. & 29. id enim equitum inſigne eſt, non manipuli peditum, ut exiſtimaſti, pag. 92. & aliis locis: nunc peditum manipulis aut cohortibus, cum ſigna militaria, orbiculis clypeoliſve diſtincta repræſentant, ut paſſim: nunc etiam utriſque, cum utraque in eodem nummo ſymbola inſculpun-
71. tur: ut in Norbenſi nummo, pag. 54. quem tu Illicitanum vocas, in quo aquila cernitur, cum vexillo, & ſignis manipulorum.

Quot porro legiones, inquis, intelligi neceſſe eſt? Tot

præcise, quot in nummis appellantur. Ternæ, exempli gratia, in Cæsaraugustano, pag. 22. sub Augusto, & sub Tiberio, 75.
pag. 100. LEG. IV. VI. X. Quanquam hos iterum, mihi crede, nummos inspice: vide num IV. pro III. legeris: & proclivis enim error est: nec quaternarium numerum aliter putem pingi solitum illis temporibus, quam quatuor ductis in hunc modum lineis, IIII. Binæ deinde, in coloniæ Patriciæ numismate, pag. 62. sub Augusto, V. & X. Una de- 76.
nique, si vel signa pura sint, sine nomine ullius speciatim legionis, ut sæpe: vel unica legio appelletur, ut in Acci- 77.
tano: in quo nunc LEG. VI. pag. 12. & 13. Augusti prin- 78.
cipatu: nunc LEG. III. pag. 91. principe Tiberio occurrit. Nam cum citerior Hispania, quæ mari interno propior 79.
est, legionum duarum præsidium haberet: nunc uni earum, nunc alteri, debere se suam securitatem oppida præ se tulere, atque adeo alterutram appellavere in nummis: quoniam mos fuit, ut cum a duabus beneficium acciperent, nunc singulas earum seorsim, nunc conjunctim omnes in nummis appellarent: tametsi quod utraque ad tutelam civium totiusque provinciæ operam suam conferret, ambas nihilominus ingeniose pingerent. Nunc enim idcirco aquilæ binæ sculpuntur in nummis, ut in Accitano, cum nomine unius solummodo legionis, LEG. III. pag. 91. sub Tiberio: vel nullo, 79.
pag. 145. sub Caligula: itemque in Ruscinonis nummo, pag. 63. Augusti principatu: ubi ob aquilas duas, epigraphen 80.
LEG. VI. *legiones sextas* perperam interpretaris: cum sententia sit, e legionibus duabus, quæ viciniorem mari tractum Hispaniæ citerioris tutarentur, gratiam se legioni sextæ nunc referre: ut modo tertiæ referunt Accitani, modo sextæ. Nunc aquila etiam unica signatur in nummo: sed vel duplici perticæ insidens, quo artificio gemina legio designatur: tametsi aut nulla nominatim appellatur, ut pag. 92. sub Ti- 81.
berio: aut appellatur unica, nempe VI. cui e duabus gratiam se Accitani habere testantur, pag. 12. sub Augusto: quemadmodum in altero nummo ante allato, tertiæ: vel aquila stat inter vexilla duplicata, mixtis clypeolis sive parmulis, ut pag. 13. quo insigni duæ legiones designantur, quæ 78.
simul impositæ præsidio sint: tametsi in uno nummo appel-

latur unica, altera in altero similiter appellanda.

Occurrit & in Italicensis municipii nummis aquila similiter cum vexillo, duplici imposita perticæ sive hastæ, inter signa manipulorum, cum Drusi effigie, pag. 133. cum Ger-
82. manici, pag. 137. Quid illa porro indicat? quod nescisti: tutelam, præsidiumque equitum ac peditum geminæ legionis, V. videlicet & X. quæ Bæticam tutaretur, ut nummus
76. coloniæ Patriciæ indicat, pag. 62. hoc est, Cordubæ, quæ Italicensi proxima municipio est.

In Hispania scilicet variæ subinde præsidii gratia fuere legiones. Ex antedictis quidem quatuor fuisse intelligis, III. V. VI. & X. ac forte IV. nisi legendo deceptus es, quod verius arbitror. Quatuor ibi fuisse Augusti principatu, testis est Appianus, libro III. belli civilis: & sub Nerone, Tranquillus in Galba: quem *principem sextæ legionis auctoritate factum* Tacitus refert, libro V. Annalium. Evocatum autem ex Hispania ad imperium nosti, opinor. Sub Tiberio, ita prodente eodem Tacito, libro quarto, *Hispaniæ recens perdomitæ tribus habebantur*, quod & Strabo narrat, libro III. pag. 166. Subinde autem immutata hæc fuisse, aliasque aliis temporibus legiones ibi fuisse, si quis ambigit, næ ille tum in vetere historia, tum in politia rudis ac peregrinus.

Jam extra Hispaniam pariter in earum civitatum agro tot legionum fuisse præsidium collocatum, quot vel aquilæ cernuntur in nummis insculptæ, vel legionum nomina, extra controversiam est. His itaque suam securitatem debere se cives subinde agnoscunt. Berytenses, exempli gratia, quintæ & octavæ, quas ibi in præsidio collocatas ab Agrippa Strabo narrat. Horum nummi sunt præcipui, pag. 15. sub Augusto,
83. & pag. 155. sub Tiberio, ubi aquilæ duæ orbiculis insident,
70. cum nominibus legionum, V. VIII. tum pag. 238. tomi alterius, sub Philippo, cum iisdem nominibus viri duo cum clypeis & vexillis, quæ legionem integram, hoc est, equites peditesque repræsentant. Eo spectat & alter eorumdem
84. nummus, pag. 239. ubi Mercurius cum crumena plena pictus ingreditur: quo symbolo viatorum mercatorumque securitas per Berytensium agrum iter habentium, beneficio legionum, indicatur.

indicatur. Legendum enim, uti monuimus, COL. IVL. AVG. FEL. BER. non ut tu perperam, FEL. HEL.

Cremna pariter colonia, pag. 115. sub Elagabalo, aquilam 85.
exhibet inter duo signa militaria, mixtis vexillis equestribus: quo argumento toti legioni acceptam refert securitatem suam. Similiter Antiochia Pisidiæ, aquilam cum vexillo habet inter signa militaria, sub eodem principe, pag. 108. sub Phi- 86.
lippo, pag. 229. sub Decio, pag. 276. Sic & apud Geographos, cum alicui oppido legionis nomen adjicitur, hanc ibi esse in præsidio locatam argumento est. Quare apud Plinium, libro v. sect. 1. *Cartenna colonia Augusti, legio secunda* appellatur. In Numidia apud Ptolemæum, libro v. cap. III. Λάμβαισα *legio Augusta tertia*: in Arabia, Βόστρα λεγίων.

Nec tamen ubique legio integra præsidio imposita est: nunc enim soli pedites, nunc equites soli huic muneri destinati. In colonia Patrensi, X. & XII. vel, si ita vis, sola XXII. legio appellatur, pag. 159. sub Claudio: pag. 177. 87.
sub Nerone: pag. 185. sub Galba: pag. 203. sub Domitiano: aquilaque unica ubique pingitur inter signa peditum. Item colonia Paria, sub M. Aurelio, pag. 272. mulierem exhibet, 88.
quæ signum manipulorum duntaxat manu tenet, altera cornu copiæ: ut annonæ ubertatem tutelæ militum debere se profiteatur: id quod & Berytensis fatetur, Genio urbis cum simili cornu copiæ ac temone inter vexilla equitum posito, pag. 238. sub Philippo: quem tu nummum adhuc Heliopoli adscripsisti.

At in colonia Ptolemaïde, vexilla sive quinque, ut pag. 89.
161. sub Claudio, & pag. 181. sub Nerone: sive quatuor, ut pag. 231. sub Hadriano, & tomi posterioris pag. 83. sub Geta, totidem equitum turmas, nostro nunc quidem judicio, repræsentant. In colonia Troade equitatum significat vexillum unum, turrito capiti adjectum, coloniæ scilicet, quam equites legionis Romanæ cujuslibet tutarentur, pag. 216. sub Trajano, & pag. 233. sub Hadriano: item tomi tui 90.
secundi pag. 65. sub Caracalla, pag. 132. sub Elagabalo, pag. 182. sub Alexandro Severo, & pag. 189. sub Julia Mamæa. Lupa similiter cum vexillo, in eadem colonia, pag. 146. in 91.

Aquilia Severa: quæ effigies & in Damasceno nummo idem significat, cum adjecto nomine legionis, in qua mererent
92. stipendia equites, sive LEG. VI. F. pag. 258. sub Otaci-
58. lia: sive LEG. III. GAL. pag. 308. & 320. sub Gallo & Volusiano.

Provincia Dacia in nummis habet nunc vexilla duo, in
93. quibus legionum scripta nomina, V. & XIII. pag. 230. tomi posterioris, sub Philippo patre: pag. 270. Philippi junioris principatu: pag. 281. sub Decio: pag. 297. sub Herennio: pag. 301. sub Hostiliano: pag. 326. sub Æmiliano: pag. 344. sub Gallieno. Nunc vexillum unicum exhibet,
94. pag. 230. sub Philippo patre, pag. 256. sub Otacilia, pag. 283. sub Decio: quod equitatum præcise denotat, sine numero legionum: sed adjectæ in eo vexillo litteræ, D. F. Daciam Felicem significant: Romano scilicet equitatu geminæ legionis, ut alii nummi docent, provinciam tutante ab hostium incursionibus.

95. Colonia Deulton, pag. 224. sub Philippo, vexilla duo habet, non cum aquilis quidem, ut tu existimas, sed cum aviculis, quæ fuerint illis temporibus turmæ cujusque, vel etiam decuriæ equitum, insignia. In media nummi area aquila est Romani imperii symbolum: ex quo intelligere est coloniam ibi profiteri, turmis decuriisve equitum Romani imperii acceptam se referre incolumitatem suam.

Quin etiam progressæ ulterius coloniæ in gratia referenda. Nam & rem sacram fecere, ipso Duumviro, seu Magistratu coloniæ vel municipii sacrificante, in hujus beneficii memoriam, hoc est, ob tutelam legionum. Declarant hoc nummi innumeri, in quibus Duumvir cum bobus incedit: sive depictis retro signis militaribus, ut in colonia Berytensi, quam
68. tu Heliopolim falso vocas, pag. 95. in Macrino: & in Antiochia Pisidiæ, pag. 35. in Caracalla, & pag. 200. in Gordiano. Sive vexilllo tantum insculpto, quod equitatus, ut diximus, insigne est: ut in Tyria, cum epigraphe, LEG. III. GAL. pag. 22. sub Severo: pag. 32. sub Julia Domna:
96. pag. 87. sub Geta: pag. 97. sub Macrino: pag. 314. sub Treboniano. In Sidonia cum legionis Parthicæ nomine, LEG. III. PAR. pag. 127. sub Elagabalo, & pag. 150.

ſub Annia Fauſtina. In Rheſænenſi, pag. 175. ſub Alexan- 97.
dro Severo. Cujus coloniæ nummus alter, pag. ſeq. genium 98.
urbis cum aquila exhibet, & in ambitu epigraphen, LEG. III. GAL. Quo ſignificatu? nempe ut incolumitatem ac ſecuritatem ſuam debere ſe profiteantur imperio Romano, cujus in limite poſiti Rheſænenſes, & beneficio quidem equitatus legionis tertiæ Gallicæ. Hoc & vexillum declarat, cum aquila junctum, in altero ejuſdem oppidi nummo, pag.
287. ſub Decio: in quo nummo annus PIH. hoc eſt, CXVIII. 99.
æræ Rheſænenſium adſcriptus eſt: & pag. rurſum 297. ſub 100.
Herennio nummus alter, in quo urbis Genius, & Genius legionis dextras jungunt ante aram.

In Sidonienſi nummo, pag. 128. ſub Elagabalo, aquila 101.
proræ navis impoſita, ſignum legionis claſſicæ, inſculpta cernitur: & coram ea Genius Sidonienſis coloniæ rem ſacram facit. Quorſum autem? nempe ob recordationem beneficii a legione claſſica, præſidioque ipſius, accepti.

Denique memoris ſimiliter animi ſignificatio eſt in num-
mo Neapolitanorum e Samaria, pag. 321. ſub Voluſiano: ubi 106.
non Serapis, ut arbitraris, ſed Duumvir: nec aquila, ut putas, ſed minor avis, manipuli ſignum inſculptum eſt. Aries præterea cum ſpicis, ut mox dicemus, aream nummi infimam obtinet, ſummam ædes ſacra. Quo hæc univerſa conſilio? Nempe ut ubertatis agri ſui cauſam poſt Deos refundere ſe in tutelam præſidiumque Romanæ militiæ Neapolitani ſignificent.

Vide jam quot tibi ſint ex opere tuo placita eradenda: quantæque tibi ſit laudi futurum, cum eos, a quibus hæc didiciſti, a nobis monitus, dedocebis.

I. Primum enim, falſum eſt, ſigna militaria ob id inſculpta in nummis eſſe, ut argumento ſint colonias ex veteranis legionum deductas eſſe: id quod tu locis ſexcentis doces. Neque enim illa deductos milites in coloniam, ſed in ejus coloniæ agro poſitos præſidio, indicant. Qua enimvero auctoritate confirmas, in municipium Italicenſe veteranos ab Auguſto fuiſſe tranſmiſſos, uti aſſeveras, tum in Druſo Cæſare,
pag. 133. tum in Germanico, pag. 137. cur, inquam, ita 82.
ſtatuis? An quoniam impreſſa illius municipii nummis ſigna

ſunt, perinde atque coloniarum? Municipium igitur a colonia nihil diſtat: quo quid dici poteſt a vero alienius?

II. Nec minus abhorret a ſimilitudine veri, ad indicandam coloniæ vetuſtatem, aut nummis Patrenſibus adjectum nomen eſſe legionis XXII. ut narras in Claudio, pag. 160.
87. in Nerone, pag. 177. in Galba, pag. 186. in Domitiano, pag. 204. in M. Aurelio, pag. 277. in L. Vero, pag. 297. in Commodo, pag. 314. aut aliis nummis ſigna præciſe militaria eſſe inſculpta, ſine nomine legionis, ut de Heliopolitanis prædicas ſub Julia Domna cuſis, pag. 29. de aliis alibi paſſim. Doce enim, ſi quid didiciſti, id quod nobis plane latere confitemur, qui poteſt ſignum militare, quæſo, vetuſtatem coloniæ potius, quam novitatem, indicare?

III. Ejuſdem farinæ eſt, quod aïs in Elagabalo, pag. 109. ſignis militaribus immunitatem coloniæ ſignificari: cum plurimæ ſint coloniæ non immunes, ut Accitana, Patrenſis, aliæque: quarum nihilominus impreſſa nummis ſigna militaria ſint.

IV. Figmentum quoque ingenii eſt haud ſatis in conjiciendo felicis, a nobis dilucide confutatum, quod in Tiberio doces, pag. 112. aquilam in coloniarum nummis depictam, veteranos eo deductos ſignificare, totidem e legionibus, quot ſunt in nummo aquilæ: imo & e duabus legionibus, vel ſi unica aquila ſit inter ſigna duo militaria. Alio has picturas ſpectare nunc, opinor, in aperto eſt.

V. Doces præterea Accitanæ coloniæ nummum ſub Auguſto percuſſum, cum ſignis militaribus, nomen habere le-
78. gionis ſextæ, pag. 13. ſub Tiberio autem, tertiæ, pag. 91.
79. eo quod ii, qui Auguſti principatu magiſtratus honore in ea colonia fungerentur, ex legionis ſextæ veteranis originem traherent: qui ſub Tiberio, ex legione tertia. Quaſi plurimum interſit, aut omnino quidquam juvet, aut denique Duumviris honori & ornamento ſit, commemorare, & in ære ſignare, qua in legione ante annos ducentos meruerint ſtipendia majores ſui.

VI. Unius deinde ejuſdemque coloniæ ſæpe refers nummos alios bove ſignari, vel colono, ut vocas, boves agente: alios ſignis militaribus: idque argumento eſſe partim ex plebe,

partim ex veteranis coloniam esse deductam: sive partim plebeïam esse, partim militarem: id quod de Cæsaraugustanæ coloniæ nummis prodidisti, pag. 22. Augusti principatu conflatis: de Ptolemaïde, in Claudio, pag. 161. in Nerone, pag. 181. in Hadriano, pag. 231. in Geta, pag. 83. De Patrensi colonia in Domitiano, pag. 203. in Commodo, pag. 318. De Ælia Capitolina in Hadriano, pag. 222. De Antiochia Pisidiæ, in Caracalla, pag. 35. De Rhesænensi in Alexandro Severo, 97.
pag. 175. Cui placito, vel, ut ego arbitror, commento potius, & illud simile est, quod de Troade colonia pronuntias, in Aquilia Severa, pag. 146. lupam in nummo insculptam 91.
cum gemellis, togatorum civium insigne esse: vexillum autem simul adjunctum, veteranorum. Cum ii, qui res Romanas vel leviter attigere, norint, ante Syllam quidem deductas fuisse colonias civiles complures, hoc est, e civibus: militarem, sive e militibus, nullam memorari: post Syllam autem nullam civilem, militares quamplurimas exstitisse. Quæ porro a te describuntur numismata Imperatorum in coloniis percussa, num Syllana tempora antecedunt? De bove autem nummis impresso, vel colono, ut aïs, boves agente, mox tecum agemus.

VII. Cum in eadem colonia cusi nummi nunc colonum, ut aïs, exhibent, nunc signa militaria, (nulla autem fere colonia est, quæ non habeat utriusque illius generis nummos:) id documento esse dicis, alterum Duumvirorum a civibus in coloniam deductis, alterum a militibus originem ducere. Sic enim conjectas in Augusto, pag. 59. in Tiberio pag. 99. in Caligula, pag. 148. in Trajano, pag. 213. Utrum ergo e Duumviris in nummo uno colonus ille tuus, utrum in altero signa militaria designant? nam si eo consilio symbola mutantur, id certe nosse aliquatenus interest. At utriusque nomen ex æquo, atque eodem situ & ordine, in utroque nummo appellatur, & in eo qui colonum, pag. 147. 102.
& in eo qui signa exhibet, pag. 148. LICINIANO. 103.
ET. GERMANO. IIVIR.

VIII. Provinciæ Daciæ nummis legionum V. & XIII. 93.
nomina, in Philippo patre, pag. 231. in filio, pag. 270. in Decio, pag. 283. aliisque, eo consilio insculpta similiter

asseveras, ut id documento sit eas legiones in colonias provinciæ esse transmissas. Dic ergo primum, quæ Daciæ coloniæ fuerint, præter unam, quæ Dacica ex eo dicta est, eademque Ulpia Trajana, nunc *Varhel* in Transylvania, ut diximus in libro de nummis. Deinde vel si plures essent, sic mecum statuito, ad provinciæ solummodo custodiam, non ad constituendam, instaurandamve coloniam aliquam, legiones in oppidis castrisque esse collocatas.

IX. Berytenses, dum signa militaria nummis suis sub Julia Domna imprimerent, allusisse fortassis ad titulum Matris Castrorum, quo donata illa a Senatu est, pari felicitate auguraris, pag. 25. tomi secundi. Quæ conjectatio, præterquam quod falsa est, ut diximus: quam incertæ, quam parum firmæ tuo ipsius judicio sint aliæ tuæ priores de iisdem signis suspiciones, palam facit.

X. Strabonem aïs pag. 238. in Philippo seniore, ex nummis maxime illustrari: quod cum is Beryti collocatas dicat ab Agrippa legiones duas, nummi docent non ad hiberna, sed ad coloniam eo traductas. Dignus profecto locus, in quo rursum exclames, ut facis subinde, tum tomo priore, pag. 62. cum de hac ipsa transductione legionum in colonias verba facis: *Quanta igitur ex rei nummariæ monumentis historiæ lux, quæ sine eorum ope multa caligine involuta permaneret?* tum tomo secundo, pag. 176. *Quanta igitur historiæ lux e nummis?* Quo loco videlicet ex iisdem perperam intellectis id colligis, quod proxime antea num. VI. falsum esse evicimus. Hoccine est, amabo, Strabonem illustrare, si longe aliud quam quod dicit, tu explicatis præpostere nummis adstruas? Ille in præsidium locatos ibi milites tradit, libro XVI. pag. 756. δύο τάγματα ἵδρυσεν Ἀγρίππας ἐνταῦθα. Tu deductos in coloniam prædicas. An sunt hæc duo hujusmodi, ut ex altero alteri lux accedat?

Denique, ut ne in hoc uno loco moram trahamus longiorem: dignum notatu narras esse, pag. 29. in Augusto, quod vexillum solummodo in minimæ formæ nummis Cæsaraugustanorum appareat: non etiam cum bobus colonus. Quasi vero mirabile sit, aliud nihil in exiguæ molis nummo describi, quam quod loci angustiæ ferant. Sed de signis militari-

bus ſatis : ad alterum nunc ſymbolum veniamus.

Bovem municipiorum coloniarumque ſymbolum appellas ſexcenties : ad indicandam originem deductæ primis imperii temporibus coloniæ, colonum boves agentem, ducentemque aratrum, in nummis ſignari : ſic enim ais in Nerone, pag. 169. & in Trajano, pag. 212. Sed quem colonum putas, ſi caput viri velatum, veſtem denique ipſam totam attentius contemplere, in Cæſareæ nummo præſertim, quem ſub Macrino exhibes, pag. 91. (ex hoc autem uno diſce omnes :) 104.
præſertim ſi quem Patinus vulgavit, pag. 322. ejuſdem oppidi nomine, ejuſdemque Auguſti effigie, huic adjungas : 105.
in quo bos unicus, non ut alibi jugatus depingitur : neque is, quem colonum appellas, bovem agit, ſed dexteram in cælum tollit : nam cur bos in agricolatione unicus ? Sed ſi boves pariter in pleriſque nummis inſculptos probe inſpexeris : intelliges non colonum, ſed magiſtratum ipſum Flaminis habitu : non aratrum, ſed ſcipionem, cui innititur, ibi ſculptum eſſe : lituum etiam, clariſſimum inſigne auguratus, altera illum manu geſtare, tum alibi paſſim, tum apud Anton. Auguſtinum, Tab. XVI. num. 13. apertiſſime : ex quo eandem eſſe ceterorum numiſmatum formam intelliges : boves denique ipſos vittatos, & ut appellas, mitratos infulatoſque eſſe, hoc eſt, ſacrificio deſtinatos, pro incolumitate principis, cujus legiones coloniæ vel municipii ſecuritati militarent. Quod cum a nobis jam dictum eſſet, pag. 118. tu exſufflas & rides, pag. 103. an jure merito, eruditorum judicium erit. Quin tu ipſe etiam, ſi tibi conſtare cupis, nobis ſuffragabere : qui vittatum bovem tum in Cæſarauguſtano nummo agnoſcis ſub Tiberio, pag. 96. ſacrificii cauſa pro principis ſalute : & in Graccuritano, ſub eodem, pag. 110. & caput bovis ſacrificiorum inſigne appellas, ſic enim loqueris pag. 102. & tomo denique 2. pag. 18. ſacrificatum velato capite, quale eſt Flaminum in hiſce nummis, *ex Ænea* dicis. Ab Æneæ facto ortam hanc eſſe conſuetudinem dicere voluiſti : de qua locus inſignis eſt apud Cyprianum, quem tibi indicabo, libro de lapſis : *Ab impio*, inquit, *ſceleratoque velamine, quo illic velabantur ſacrificantium capita captiva, caput veſtrum liberum manſit.* Si veritati igitur, ut virum pro-

bum ac frugi decet, aliquando cesseris: si ea resecueris, quæ de utroque symbolo a te perperam, & creberrime tamen, usque ad fastidium & tædium inculcantur: dimidio saltem operi tuo inducendam esse spongiam confitebere: pars altera deinde reliqua constabit solum ex his, quæ nos hoc libello reprehendimus. Quam dignus sit parente fetus, exinde intelliges.

N

NEAPOLITANI in Samaria nummi symbolum a te perperam explicatum esse.

VOLUSIANO principe cusus Neapoli in Samaria num-
106. mus inter cetera arietem & spicas exhibet, pag. 321. tomi posterioris. Tu ariete aïs vernum tempus *designari, quo annum sub hoc signo Neapolitani inchoare solerent, quemadmodum Antiocheni & Damasceni, qui pariter arietem in suis nummis eam ob causam exhibent.* De Antiochenorum certe duplici æra si paulo attentius ea legas quæ diximus, intelliges saltem illam, quæ Augustana dicta est a nobis, duxitque initium ab Actiaca victoria, non a verna tempestate, sed ab autumnali, cœptam esse. Damasceni si Seleucidarum æram secuti sunt, ut simile veri est, ab Hyperberetæo, sive Octobri Juliano, anni sui duxere exordium. Verum ut ut est de ceteris, quin igitur in isto Neapolitanorum nummo verticem obtinet aries, quo signum cæleste dignoscatur esse? cur humi graditur? Quod si ariete ver designatur, an etiam spicis grano onustis? Sed tricas nugasque mittamus. Nihil profecto hic verno sideri loci. Illud nimirum est: ut spicæ fertilem uberrima fruge campum, sic aries pascuis lætum, & felicem alendo pecori significat. Nihil amplius.

NORBENSIS

Norbensis nummi interpretationem nostram a te frustra vellicari : quam te ipsum imitari alibi decuit.

Laudatus antea nummus Norbensis coloniæ, sub Caïo & Lucio Cæsaribus, caput Augusti ex parte aversa exhibet, cum hac epigraphe, AVGVSTVS. D. D. 51.
C. C. N. C. hoc est, interprete te, ac litterarum ordinem pro arbitratu invertente, *Augustus. Colonia Concordia Norbensis Cæsariana. Decreto Decurionum. Non autem*, sic pergis dicere, *Decuriones Coloniæ Concordiæ Norbensis Cæsariana, ut tradit P. Harduinus, pag.* 362.

Quid? si jusserint Decuriones, non perinde est ac si dicatur, decreto Decurionum? Non ipsi, quæ sint decreta decurionum, exposuimus, pag. 124? Non pag. 108. atque alibi passim, has notas D. D. legi posse monuimus, *Decuriones*, vel *Decreto Decurionum*? Non hoc potissimum loco contextus ac series litterarum jubet *Decuriones coloniæ* legi? Quæ prurigo hæc reprehendendi est, ubi nihil sit, quod vituperes? Ignosce: monui semel iram nunc a me simulari, cum nulla sit. Sacro liceat interim uti adagio: Medice, ipse te ut cures, oro. In nummo Uticensium, pag. 124. quid legis? M. MVN. IVL. VTICEN. D. D. P. P. Quomodo porro interpretaris? *Municipes municipii Iulii Vticensis. Decuriones posuere.* Atqui quod nunc consilii das, id accipi istic a te in rem tuam oportuit: reddique in hunc modum has litteras, *Municipes municipii Iulii Vticensis, decreto Decurionum posuere.* Sic certe tum ratio, tum contextus orationis postulat: neque enim soli decuriones: sed decreto decurionum, & quasi Senatusconsulto, quoniam curia in coloniis municipiisve Senatus instar Romani fuit, municipes civesque posuere.

NUM. REST. nummum ideo prætermiſſum a te, quod non intellexeris.

IAM quoniam ordo litterarum ita fert ac patitur, ut de nummo inſigni Galbæ in tranſcurſu agam, qui REST. NVM. inſcribitur, vulgatuſque eſt a Seguino, dic, amabo, quamobrem hunc omiſeris. Nos enim olim interpretabamur, *Reſtituta Numantia*. An quod ea dumtaxat numiſmata Imperatorum aggreſſus es, ut fert titulus operi tuo inſcriptus, quæ *in coloniis, municipiis, & urbibus jure Latio donatis ſint percuſſa*: quo jure Numantia forte caruit? At unde jure Latio, (cogis me perpetuo tecum barbare loqui: nemo enim idoneus Latinitatis auctor jure Latio dixit, pro jure Latii:) unde ergo jure Latii donata hæc oppida didiciſti, quorum nummos profers in medium, Abderam, Juliam Traductam, Læliam, Segobrigam? Hanc certe poſtremam in primis ſtipendiariam fuiſſe Plinius noſter aït, Latii veteris jure donatam negat. Cur igitur non fuit inter iſtas & Numantiæ locus?

An tu fortaſſis *Numidiam reſtitutam* mavis? ideoque prætermiſiſti, quod non ad colonias vel municipia pertinere tibi videretur? Atqui de Numantia reſtituta accipi oportere certis documentis evicimus: quæ urbs, ut Plinius admonuit, in Clunienſi conventu fuit: Cluniæ autem cuſus ille pariter vulgatiſſimus ejuſdem Galbæ nummus, HISPANIA. CLVNIA. SVLP. An verebare, ne iſtud a nobis accepiſſe videreris, quoniam nemo præïviſſet? Quot alia perbona mutuatus a nobis fuiſti, quæ tu aſtute diſſimulaſti? qui ſatis habueris, ut jam diximus, in præfatione generatim ac verbulo uno obiter confiteri, te per alios profeciſſe: ut hæc confeſſio videlicet omnem de furto accuſationem eluderet.

Eſſe autem aliquos, qui tibi præïverint, qui poſtquam priores noſtros conatus de Nummis veterum publici juris fecimus, Numantiæque hunc ibi nummum adſeruimus, pro Numidia nihilominus ſententiam dixerint, Numantia ablegata, vix arbitror: quanquam ſcio a te nihil afferri propemodum, niſi de aliena promptum officina. Quin eruditorum

autem ea de re consilium prius exquisiisti? Quin virorum illorum in primis Senatum adiisti, qui nuper in Illustrissimi Ducis AUMONTII, nunc in Illustrissimi Præsidis BIGNONII ædes, hebdomadis singulis de veteribus numismatis disputaturi confluunt? quos quidem esse tum eruditione, tum sagacitate præstantes, tum ab humanitate omnibus caros, fama est omnium sermone celebrata. Horum nemo tibi non esse oraculi vice debet: nemo hunc animo tuo errorem insidere passus esset. Habes in his, ut nunc ceteros sileam, Virum clarissimum, ejus cœtus præsidem, seu Directorem, ut vocant, D. DE LA CHAPELLE, dignum ea loci atque honoris prærogativa, dignum illo eruditorum virorum, qui primum ei locum concessere, judicio: quippe cujus ingenio futura sit exteris gentibus, posterisque, LUDOVICI MAGNI virtus ac fama celebratior. Nam res ab eo gestas in nummis descripsit, quos cum admiratione ac voluptate vidimus, censuimusque & elegantia & acumine cum numismatis antiquis certare.

Quod si tantis viris neglectis, ad alios quospiam obscuros homines te transtulisti, qui tecum Numantiæ novum bellum indicendum esse decreverint: dic, sodes, quamobrem ita censuere? Forte quod exstincto Clodio Macro, qui res novas in Africa moliebatur, provincia est legitimo principi Galbæ restituta. Quid? Cum Hadrianus Augustus dicitur tot provinciarum restitutor, eone sensu restituisse dicitur? O viros plane dignos, qui ubi de latinitate lis erit, inter judices audiantur: qui restitutam provinciam, principi restitutam seu redditam interpretentur.

Nam quid restitutum dici merito potest aut debet? sane quod spretum, quod ante dejectum ac profligatum, quod afflictum, perditum, collapsumque sit. Quæ potest autem Numidiæ vexatio intelligi, eo quod per primum forte imperii Galbæ mensem ad summum, Clodius Macer cum legatus pro Prætore Africæ esset, id quod ejus nummi testantur, CLODIVS. MACER. PRO. PRAE. AFRIC. legionem, ut Tacitus narrat libro secundo, cohortesque delegit ex officio suo? Si Galbæ imperium excutere secretis consiliis molitus est, num idcirco afflicta Numidia est? num-

hæc causa justa & æqua fuit nummi cudendi, vel ænigmatis potius? nam quis exstinctum tyrannum, consilia rerum novarum meditantem, si restitutam Numidiam audiat, intelligat? Dicerent nummi, LIBERTAS. RESTITVTA, qualis eodem principe nummus occurrit apud Occonem & Mediobarbum. Verum haud magnam præ se tulisse lætitiam Afros ob Macri necem, sed hanc moderate accepisse, ea Taciti verba testantur: *Africa, ac legio in ea, interfecto Clodio Macro, contentæ qualicumque principe, post experimentum domini minoris.* Gavisos ea nece Numidas magis quam Afros, hoc est, quam provinciæ Proconsularis incolas, aut gratulatos Galbæ fuisse ob eam rem cum majore significatione lætitiæ, quo quis probet auctore vel teste?

Si bellis attrita provincia, vel fame, foret, ac beneficio deinde principis eadem recreata, merito ab eo RESTITVTA diceretur. At bellum in Africa Clodii Macri causa nullum fuit, nullus tumultus: aut si fuit, unius horæ Carthagine fuit: in Numidia certe omnino non fuit. Statim Macrum oppressum, facto in illum ab equitibus impetu, ut postea in Pisonem Proconsulem, a Macri successore Valerio Festo, narrant Tacitus ac Suetonius.

At idem Tranquillus Galbam narrat, inquies, *Africam proconsule biennio obtinuisse, extra sortem electum, ad ordinandam provinciam, & intestina dissensione, & barbarorum tumultu inquietam: ordinasseque magna severitatis ac justitiæ cura, etiam in parvulis rebus.* Nec diffitemur utique: an vero in nummo putas, qui Galba imperatore conflatus sit, ea commemorari, quæ multis ante annis pro consule egerit? Non & per annos octo Hispaniam citeriorem rexit, ubi Numantia fuit, inde proxime ad imperium evocatus? Cur ergo ob res ante imperium gestas Numidiam hoc loco quisquam potius quam Numantiam legat?

Sed piget tamdiu altercari, cum verbo confici res uno possit. Nego nummum Numidiæ nomine ullum exstare: nego ullum eo nomine inscriptum illis temporibus, ut res erant, cudi potuisse. Quid ita? Quoniam tametsi Africa & Numidia provinciæ olim duæ inter se discretæ forent: nihilominus tum Galbanis temporibus, tum subsecutis saltem

uſque ad ultima Hadriani tempora, civilis una, cum Proconſulari, & Byzacio, Tripolitanoque tractu, provincia fuit, ſub uno Africæ nomine, ſub uno Proconſule, ſub uno legato ſeu proprætore, qui legionem Proconſuli dudum ablatam, ut Tacitus libro IV. refert, in Africa regeret. Aliam, ſi potes, cauſam affer, quamobrem cum ſub Hadriano principe, a quo tamen Vicarii Africæ, aliique ſunt inſtituti, atque adeo & Conſulares Numidiæ, Byzaciique: cum illius, inquam, principatu nummi occurrant inſcripti, AFRICA, & ADVENTVI. AVG. AFRICAE, & RESTITVTORI. AFRICAE: item MAVRETANIA, & ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE, & RESTITVTORI. MAVRETANIAE: nulli tamen ſimiles de Numidia, Byzacio, Tripoli, viſi uſquam fuerint. Annon ab Africa in Mauretaniam per Numidiæ campos iter eſt? cur ergo nulli ibi ſimiliter Hadriani nomine nummi percuſſi: niſi quod Africæ nomine Numidia tunc contineretur? ut ſub Mauretaniæ appellatione triplex Mauretania, Sitifenſis, Cæſarienſis, Tingitana. Diceret ergo nummi artifex & auctor, non NVMIDIA, ſed AFRICA RESTITVTA.

Quod ſi adhuc nihilominus ab eodemne magiſtratu, Proconſule ſcilicet Africæ, illis præſertim, quæ dixi, temporibus, utraque regio adminiſtrata fuerit, ambigis: perlege Taciti de Galba, Othone, & Veſpaſiano hiſtorias, quæ Africam, Mauretaniaſque commemorant, de Numidia ſilent.

At iis adhuc haud dubie faves, qui reſtitutam Numidiam malunt. Idcirco enim *Babbenſes Numidiæ Tingitanæ* pag. 184. & 185. Neronis excuſſo jugo Galbæ partes ſecutos eſſe dicis, atque in ejus nummis Victoriam inſculpſiſſe, quæ dextra coronam gerat, ob Clodium Macrum ſcilicet in Africa interemptum. Dic ſodes, unde Numidiam Tingitanam hauſiſti? Mauretaniam dicere, opinor, voluiſti. Sed quid Mauretania, ſive Tingitana, in qua Babba fuit, ſive Cæſarienſis, Galbæ gratularetur ob Macrum interemptum, a quo neutram ſtetiſſe Tacitus admonet? cur de Macro potius, quam de hoſtibus univerſim devictis novo principi

gratularetur ex more ? Sed ad nummum, de quo lis eſt, revertamur.

Te vero egregium fabricæ Hiſpanicæ in nummis dijudicandæ, atque adeo ab Africana diſcriminandæ arbitrum. Ubinam cum muliebri capite, quod averſam nummi aream obtinet, aliquod ex iis quæ ejuſmodi capitibus in Africanis nummis adjungi ſolent, inſigne Africæ ? qualia ſunt a nobis olim commemorata: ſive ſpicæ, quibus illius tractus fertilitas deſignatur, ſive elephantinæ exuviæ, ſive ſcorpius, ſive leo. Atqui adjice iterum oculos cum dioptra & ſpeculari: agnoſce vultum in eo nummo deſcribi femineum, plane ſi-
108. milem ei, quem in Obulconis nummo, qui Regii cimelii eſt, multi nobiſcum viderunt: eſt autem Obulco Hiſpaniæ oppidum, quod Pontificenſe cognominari Plinius aït: quem ipſe vultum in Turiaſonis nummo ſemel iterumque exhibes, pag.
109. 70. & 77. Turiaſo autem ab urbe Numantia paucis admodum diſtat leucis. At tu, optime vultuum ac perſonarum judex, priore loco Agrippinæ ſenioris vultum, tametſi *fabricæ rudis* agnoſcis: poſteriore, Juliæ Auguſtæ. Quid aïs ? vigilanſne, an dormiens hæc ſcribebas ? cum ſint inter ſe ſimillimi vultus duo, nec habeat Livia quidquam certe Agrippinæ ſimile: & ipſam Turiaſonem, ſeu Turiaſonis Genium, femineo vultu, ut plerumque fit, repræſentari, titulus ipſe TVRIASO utrique vultui appoſitus edoceat: tamen alterum Liviæ, Agrippinæ alterum pro arbitratu adſcribis ?

Plane horum ſimile caput muliebre in nummo Caligulæ,
50. pag. 149. Norbam Cæſarianam indicat, ejuſdem fere tractus civitatem: eadem certe fabrica, idem capitis tenor. Sed multo ſimilius in eo nummo Galliæ Narbonenſis, quem re-
110. fert Patinus, in gente Æmilia, nos primi explicuimus pag. 107. C O L. ex parte una exhibet: ex altera, C A B E. hoc eſt, *colonia Cabellio*: quo in nummo Genius pariter civitatis exprimitur, capite muliebri, quale in Numantiæ nummo viſitur: non, ut alibi, turritum illud quidem, ſed nudum, cirris crinium inter ſe decuſſatim implicitis, uſque ad occipitium: ubi geminam tergeminamve in caudam diviſi in humeros defluunt. Horum ergo cum ſimillimum ſit ac plane geminum illud, quod in eo nummo cernitur, de quo contro-

versia est, quid cessas in eo pariter, non provinciam, sed urbem agnoscere? Numantiam videlicet, quam *Soria* nunc incolæ vocant, e Numantiæ veteris ruinis, ac juxta eam proxime Galbæ auspiciis excitatam. An plura enim argumenta desiderare quisquam possit, quæ hunc Numidiæ abjudicent, Numantiæ adserant?

O

OEENSEM coloniam, non Æliam, ut existimas, sed Antoninam esse appellatam.

EST Antonini Pii nummus, pag. 247. ita inscriptus, C. A. O. A. F. hoc est, si te quidem audimus inter- III.
pretem, *Colonia Ælia Oea Augusta Felix*: atque hanc interpretationem nobiscum aïs olim a te communicatam. Nec mea voluntas profecto, nec consuetudo, nec natura fert, ut convitiis libenter utar: nec nisi ægre admodum parœmiam veterem suggero, quam Græce dicam, quo minus tibi molesta sit: Χρὴ ψεύστην εἶναι μνήμονα. Negas pag. 281. fuisse nobis cum studiosis rei nummariæ sermonem aut commercium: dicis hoc loco fuisse tecum. Ubi, quandove vis tibi credi? Nescis deinde Logicæ tirones quid illaturi sint ex utroque illo antecedente? nempe, non esse te igitur rei nummariæ studiosum. Vel structa aliter argumentatione: Tu rei nummariæ studiosus: non habuit is, quem lacessis, cum rei nummariæ studiosis commercium: non habuit ergo tecum. Quandonam igitur id arcanum cum illo communicasti?

Me negas ibidem varia cimelia explorasse: cujus incuriæ crimen ridicule conjicitur in eum, qui saltem Regium diligenter lustrarit: quod fecisse nos, cum esset in hac civitate, tum ex iis discere potuisti, quorum illud fidei ante annos quinque commissum erat: tum ex iis quæ in Amidensi nummo, pag. 27. aliisque scripsimus. Sed ecquid erat isto labore opus ad hunc nummum illustrandum, quem in cimelio nostro adservari monui, tum in libro de nummis, tum in priore Plinii volumine, quod multo antea fuit typis excusum? Atqui non excutiam hoc loco, ne animo esse videar tibi subirato, num

is ſis qui poſſis quemquam docere : qua de re judicium ex tuo opere facient eruditi. An tu vero cimelium San-Genoveſanum luſtraſti, ut Antiquarium bene peritum decet ? qui dicas tomo 1. ſelect. numiſm. pag. 51. ibi nummum exſtare Trajani, ſic inſcriptum : TR. POT. VIII. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. P. P. Nam eſt nummus ille adulteratus ab aliquo impoſtore : cujus fraudis exſtant etiamnum veſtigia. Cum enim prius ſcriptum in eo nummo eſſet, S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. adhuc ſuperſunt conſpicuæ litteræ poſtremæ duæ, PI, quas doli architectus non eraſit..

Quod vero interim me a te de Oeenſi colonia accepiſſe criminaris, conſidera, ſi me amas, teque, quid loquare. Sic enim habeto, id me ipſum quod dixi, nunc indictum cupere & velle. Neque enim, ut cenſes, COL. AELIA. legi decuit, ſed COL. ANTONINA, vel ANTONINIANA OEENSIS AVGVSTA FELIX. Tum quod A pro AE, quemadmodum diximus, ut Ælii nomen indicetur, ſive in nummis, ſive in marmoribus, prorſus reperire non eſt, & eſt contra regulas artis : tum quod ab Antonino id nomen accepit, cujus ſub nomine cuſus hic nummus eſt, teſtante Holſtenio in adnotationibus ad Ortelium, pag. 134. viſum a ſe nummum ita inſcriptum, COL. AELIA. ANTONINA. OEA. AVGVSTA. Qui Holſtenii liber quoties a me laudetur in Plinianis notis qui obſervavere, exinde me potius nummi hujus interpretationem furatum dixerint, quam a te fuiſſe mutuatum. At Antonino Ælii quidem nomen fuit, ſed cognomen Antonini peculiare. Quare ſi alterum dumtaxat e duobus inſculpi nummo neceſſe ſit, ob areæ anguſtias, Antonini cognomen intelligi ſignarique neceſſe ſit : ne ſi Æliæ nomen ponatur, ad Hadrianum potius quam ad Antoninum id cognomentum referatur. Habeſne jam quod glorieris nobiſcum te quidquam boni communicaſſe : cum de hac ſolum re toto opere, hoc eſt, de errore communicato glorieris ? Cujus cauſa profecto non tibi apud Oeenſes, ut olim Apuleïo, quemodmodum narrat Auguſtinus epiſtola quinta, ſtatua locabitur : ſed eruditorum ſenatui riſus dabis.

OLBIÆ

OLBIÆ ut nummos duos adſcriberes, qui ſunt Olbabenorum, neque qui Olbabeni eſſent, te noſſe: & ex duobus oppidis unum conflaſſe.

GEMINUM eadem una pag. 210. tomi ſecundi nummum affers: alter Gordiani junioris Auguſti, alter Juliæ *Mæſæ* nomine inſignitur. In averſa area Bacchum alter, alter Deum Lunum equo vectum exhibet. Epigraphe prioris eſt, COL. OLBA.... reliquis exeſis detritiſve litteris. 112.
Poſterioris, COL. IVL. AVG. OLBABEN. Cui tu 113.
porro oppido utrumque adjudicas? Olbiæ Pamphyliæ civitati: quam negas Olbiam recte appellari, cum Olbam nummi vocent. Atqui non Olbam, ſed Olbabam vocant. Pamphyliæ vero oppidum, quod nunc deſignari putas, a Strabone, quem laudas, & a Ptolemæo libro v. cap. v. concordiſſime Ὀλβία, a Plinio noſtro, libro v. ſect. XXVI. Olbia nuncupatur.

At Stephanus Olbam aït, non Olbiam appellari. Sane: ſed non illam intelligit, quam tu arbitraris. Fruſtra hunc igitur in partes trahis, & ſuffragium exprimis ab invito. Olbia Plinii, Strabonis, ac Ptolemæi, appoſita litori eſt, in Lyciæ Pamphyliæque confinio. Quam Olbam Stephanus commemorat, in mediterraneo Pamphyliæ fuit. Ipſum audi, plures ubi refert ejus nominis civitates. Τετάρτη, inquit, Παμφυλίας, ὡς Φιλόξενος. Οὐκ ἔστι δὲ Παμφυλίας, ἀλλὰ τῆς τῶν Σολύμων γῆς. Καὶ οὐδὲ Ὀλβία, ἀλλὰ Ὄλβα καλεῖται. Καὶ οἱ πολῖται Ὀλβαῖοι.... Λέγεται καὶ Ὀλβηνός. *Quarta, Pamphyliæ, ut Philoxenus. Non eſt Pamphyliæ, ſed Solymorum terræ. Neque Olbia, ſed Olba vocatur. Cives, Olbæi..... Dicitur etiam Olbenus.* Negat Stephanus eſſe Pamphyliæ civitatem, quam commendat: tu aſſeveras: an igitur Stephanus tecum facit? Arcanum accipe.

Pamphylia gemina ſaltem fuit: altera ad mare inferior, ſuperior altera ad Taurum montem. Hic Solymi coluere, ſive Piſidæ: eſt enim Piſidia Pamphyliæ pars a mari remotior. Plinium noſtrum audi, libro v. ſect. XXIV. *Inſident verticem* montium *Piſidæ, quondam Solymi appellati: quorum coloniæ*

Cæsarea, eadem Antiochia. Vides ergo situ magis locorum, quam ipso nomine, Olbiam ab Olba distare. Jam si Ptolemæum Stephanumque cum Plinio contuleris: & illum quidem Ὄλβασα commemorantem tribus locis: primum in Pisidia, libro v. cap. v. cum Cremna colonia: rursum cap. vi. in Antiochiana præfectura: denique cap. viii. in mediterraneis oppidis Cetidis, quæ regiuncula Ciliciæ est, Antiochianæ præfecturæ contermina: quatuor tu mecum, quæ sunt perspicua, colliges.

Primum est, Stephanum, ut parœmia vulgari utamur, rogatum de cæpis, de alliis respondisse: quod cum apud Philoxenum legeret Olbiam Pamphyliæ civitatem, litoralem scilicet, Straboni pariter, Plinioque, ac Ptolemæo memoratam: ipse hac prætermissa de Olba Solymorum, sive Pisidarum, sermonem fecit.

Alterum est, Olbam Stephani, quam Solymorum esse dicit, in Antiochiana præfectura positam videri: ubi, teste Plinio, colonia Antiochia in Solymis præcipua exstitit.

Tertium est, id quod Ptolemæo subinde familiare esse alias monuimus, nunc quoque eidem contigisse: ut ex uno eodemque oppido tria diversa struxerit: quem tu e diverso æmulatus, ex duobus unum conflasti.

Quartum denique ac postremum est, unius ejusdemque oppidi tria nomina exstitisse: Ὄλβα enim Stephano, & Concilio VI. Oecumenico, Ὀλβασα Ptolemæo, neque illi solum, sed & in Notitia episcopatuum Græca, ubi Pamphyliæ secundæ adscribitur, cujus Perga metropolis est: denique in nummo, nisi legendo deceptus es, Olbaba nuncupatur. Sed ne crede nimium oculis, oro, tuis: adscititios adhibe: admove conspicillum: & cave, ne cum ter apud Ptolemæum, ac denuo in Notitia, quam dixi, Ὄλβασα scribatur, unus tu tot testibus temere mendacium exprobres.

Jam in eo nummo cur Deus Lunus depictus sit, frustra rogaveris, ea si relegas, quæ in Antiochiæ Pisidiæ nummis a nobis sunt prodita. Adjuvat de Olbabæ situ conjecturam Cremna colonia, a Ptolemæo in eodem Pisidiæ tractu laudata, quæ pariter atque Olbaba Juliæ Augustæ nomen præfert, in nummo quem affers pag. 115. in Elagabalo. Ita cassam

& futilem, quocumque te vertas, ac ſecum ipſam pugnantem, animadverſionem iſtam tuam, cui ex Stephano patrocinium quærebas, de Olbia, quam & Olbam vocas, fateare neceſſe eſt.

P

PATRENSI nummo quid deſit, te non vidiſſe.

EST Agrippinæ nummus pag 166. cujus hæc inſcriptio,
COL. A. A. P. GENIVM. hoc eſt, ut nos ſæpe 114.
indicavimus, *Colonia Auguſta Aroë Patrenſis.* Sed nummum haud dubie exeſum vidiſti: integrum ſi offendiſſes, legeres profecto, GENIVM. P. R. ut in Corinthiorum nummo admonuimus: quartumque caſum, ſi ſcires, ſæpe in nummis occurrere diceres, verbo ſubaudito, ſalutat, colit, ſimilive alio. Sic præter exempla quæ plurima attulimus in eam rem, nummus Erythræorum in quem nuper incidimus, habet, ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΝ. ΤΡΑΙΑΝΟΝ. Sic & in epiſtolarum inſcriptionibus haud raro: *Ennodius Armenio conſolatoriam*, mittit ſcilicet. Et *Zoſimus Epiſcopus commonitorium presbyteris & diaconibus, qui Ravennæ ſunt.* Inſcriptio edita a Viro Clariſſ. & eruditione ſingulari prædito, D. Mabillonio, in Italico Itinere, pag. 33. ΛΑΜΠΑΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ. ΜΑΡΚΟΝ. ΑΥΡΗΛΙΟΝ. ΚΛΗΣΙΠΠΟΝ. ΤΕΙΜΗΣ. ΚΑΙ. ΜΝΗΜΗΣ. ΧΑΡ. *Λαμπαίων ἡ πόλις Μάρκον Αὐρήλιον Κλήσιππον τιμῆς καὶ μνήμης χάριν. Lampæorum civitas M. Aurelium Cleſippum* colit, *honoris & memoriæ cauſa.*

PATRENSIS coloniæ nummum alterum a te inter incertos rejectum : qui & cusus est annis octo serius, quam censuisti : in altero explicando tibi aquam hæsisse.

TIBERII nummo, pag. 132. quem tu inter incertos reponis, adjecta hæc in parte aversa inscriptio est,
115. PERMISSV. DOLABELLAE. PROCOS. C. P..... Tu punctis additis mutilum esse nummum adesumque admones. Quin conjectabas supplendum fuisse, C. PATR. ac si vel eæ solum litteræ duæ forent, C. P. ut pag. 177.
116. & 178. coloniam Patrensem oportuisse intelligi ? ac Dolabellam demum in Achaïa tunc pro consule fuisse ?

At in Africa, inquis, Dolabella Proconsul fuit eo anno. Quo ? Ab Urbe condita, sic enim mones, DCCLXXVI. Quis auctor ? Tacitus, libro IV. Annalium. At ille eo loci, cum res gestas describit, Corn. Cethego, Visellio Varrone Coss. *ejus anni Proconsulem Dolabellam* fuisse docet. Anno igitur DCCLXXVII. Sed sit annus ille, quem designas : non fuit igitur Dolabella in Africa Proconsul, quo anno cusus hic nummus est, quo de agitur. Nam quæ ejus nummi inscriptio est, ipso referente te ? TI. CAE. DIVI. AVG. F. AVGVST. COS. IIII. Atqui Tiberius quartum Consulatum iniit anno solum DCCLXXXIV. æræ Christianæ vulgaris XXXI. qui in descriptione Consulum adscripta Idatio inscribitur, *Tiberiano Cæs. IV. solo* : nam in MS. semper *Tiberiano* pro *Tiberio* legitur. Nec ante eum annum igitur cusus hic nummus est, Dolabella non jam in Africa, sed in Achaïa, proconsule : & a vera temporum ratione annis octo aberrasti. Haud levior paulo lapsus alter, quo inscriptionem, a Sponio repertam in Dalmatia, refers ad annum DCCLXXII. cum Tiberius, inquis, esset designatus Consul IIII. Est illa hujusmodi. TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVST. IMP. PONTIF. MAX. TRIB. POTEST. XX. COS. III. DESIGNAT. IIII. LEG. XI. P. CORNELIO. DOLABELLA.

LEG. PROPR. At ne Consulatum quidem tertium iniit ante annum DCCLXXIV. Quartum, ut diximus, gessit anno DCCLXXXIV. Itaque hæc inscriptio facta est anno DCCLXXXIII. cum designari mos esset Consules ante menses aliquot quam inirent magistratum. Vide quot in hoc nummo explicando errata admiseris, & quam gravia.

Verum in altero ejusdem coloniæ nummo quanto dilucidius liquet, ubi nemo præeat, ut vel omnino hæreas, vel infeliciter cespites? Nam in nummo Neronis, cujus hæc est epigraphe, pag. 178. C. P. CLEANDRO. P. Q. 116.
C O. D O. postquam priores litteras expediisti, *Colonia Patrensis, Cleandro*, hæres deinde, & obmutescis. At nunc ego tecum communicabo lubens id arcanum. Lege, *Cleandro perpetuo Quinquennalitio corporis dolabrariorum Coloniæ Patrensis.* Quid frontem hic caperas? Corpus dolabrariorum aïo, cujus perpetuus Quinquennalitius Cleander fuit, Neroni statuam locasse, qualis in nummo pingitur, in colonia Patrensi. Vidistin apud Gruterum, pag. CXXVI. inscriptionem antiquam? ORDO. CORPORATOR. QVI. PECVNIAM. AD. AMPLIAND. TEMPLVM. CONTVLER. Et mox: QVINQ. PERPETVVS. C. SOSSIVS. BENEDICTVS. Huic alterius fragmentum adjunge, ex pag. CCCLVIII, 6. quod in stylobata legitur: CENTVRIA. CENTONAR. DOLABRAR. SCALARIOR. L. D. D. C. hoc est, *locus datus decreto collegii*, vel *corporis.* Adde & ex basi, cui statua Constantini M. imposita, apud Gruterum, pag. CCLXXXIII. CORPVS. CORIARIORVM. &c. Ex his intelliges, & statuas, aliaque monumenta, in honorem principis a corporatis statui solita esse: nec aliam fuisse Cleandri præfecturam. Horum Quinquennalium, sive Quinquennalitiorum frequens ibidem mentio: veluti collegii fabrorum Ostiensium, pag. CCCLVIII, 1. collegii fabrorum tignariorum, pag. CCCCXXXV, 8. corporis marmorariorum, pag. CCCCLXXXIII, 8. corporis negotiantium Malacitanorum, DCXLVII, 1. corporis piscatorum & urinatorum, pag. CCCXCI, 8. PATRONO. CORPORIS. PISCATORVM. ET. VRINATORVM. QQ. III. EIVSDEM. CORPORIS.

Quinquennales tertium. Suggerunt denique eæ notæ CO. DO. recordationem notarum ſimillimæ brevitatis ΜΕ. ΕΥ. in nummo Maronitarum, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. ΔΙΟΝΥΣΟΥ. CΩΤΗΡΟC. ΜΕ. ΕΥ. Quas ita reddi oportere, Μεγάλου, Εὐεργέτου, ipſe confitebere, agnoſceſque ultro ac lubens in opere tuo de Græcis civitatibus, ſi ea quæ de Maronitarum nummis diximus, pag. 314. paulo attentius legeris.

R

ROMANO in orbe colonias & municipia duum generum fuiſſe: aliis civium Romanorum: aliis dumtaxat jus Latii veteris eſſe conceſſum: ex nummis autem cum alia ab aliis poſſint internoſci, te omnia miſcuiſſe.

ROMAM principem urbium, ut ab Horatio appellatur, imperiique Romani metropolim fuiſſe, in confeſſo eſt. Etiam Theodoſii M. principatu, quo tempore nova Roma commune cum Roma vetere regnum & imperium affectabat: huic illa tamen tanquam metropoli, ſive genitrici imperii adſurgebat. Quare Themiſtius noſter, cum apud Conſtantinopolitanos cives orationem haberet, quæ Sophiſta inſcribitur, veterem Romam appellat, τὴν μητρόπολιν τὴν ἡμετέραν ... ἢ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων βασιλεύει, τῇ δὲ ἡμετέρᾳ συμβασιλεύει. *Metropolim noſtram .... quæ cum aliis civitatibus imperet, commune cum noſtra regnum atque imperium obtinet.*

Certe non alio quam βασιλευούσης πόλεως nomine ab Euſebio Cæſarienſi deſignatur: veluti cum adeſſe negat potuiſſe Nicænæ ſynodo βασιλευούσης πόλεως epiſcopum, nempe Silveſtrum Papam, libro III. de vita Conſtantini, cap. VII. Et cum Helenæ matris corpus delatum a militibus dicit ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, cap. XLVI. Et cum urbem Romam, τὴν βασιλίδα πόλιν, ægre tuliſſe docet, quod ſepultus fuiſſet Byzantii Conſtantinus: id quod & Aurelius Victor, libro de Cæſaribus, refert. Cum idem Euſebius interim novam Romam appellet ſolummodo τὴν βασιλέως ἐπώνυμον, *imperatori*

Constantino *cognominem.* Tametsi postea, a Theodosii præsertim junioris principatu, regia urbs nova Roma, atque, ut diximus, imperii genitrix existimata est. Quæ obiter haud abs re indicari tibi a nobis tunc intelliges, cum ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ nummos illustrabis: ne cum viris doctis aberres, quos secus sentire deprehendimus: atque idcirco de Metrophane Byzantio ea interpretari, quæ de Silvestro Romano Eusebius prodidit.

At cum omnibus imperaret urbibus Roma vetus, alio sensu plurimarum fuisse speciatim metropolim, coloniis eo deductis, nihilo minus exploratum est. Fuere autem illæ coloniæ duum generum, quod tu nescisti ex ipsis disci posse nummis. Aliæ jure civium Romanorum donabantur, aliæ solo jure antiquo Latii, quod & Italicum postea dictum est, cum universæ Italiæ fuit impertitum. Solvebant Itali Romanis ante Augusti principatum vectigal, ut reliquæ provinciæ: id ille sustulit. Quibus autem jus Italicum communicatum est, aut jus coloniæ, non eadem continuo concessa immunitas est. Quibus est denegata, his jus Italicum negatum a Jureconsultis dicitur, Celso, Gaïo, Paulo, Ulpiano, libro L. Dig. tit. XV. de censibus: quoniam jus Italicum illi eatenus dumtaxat spectavere, qua immunitatem a censu & tributis habet. Sic enimvero Cæsaream Palæstinæ, & Æliam Capitolinam jure Italico frui negat Paulus J C. Quibus vicissim data est, etsi Romanæ coloniæ forent, hoc est, jus haberent civium Romanorum, jus Italicum his impertitum eadem de causa illi ipsi dixere, tacito altero civium Romanorum jure: ut de Antiochia Pisidica, Philippis in Macedonia, & Troade prodidere: quod de jure civium Romanorum nihil erat causæ cur mentionem facerent. Jus illud ceteroqui fuit, ut coloniæ civibus, perinde ac Romanis ipsis, in Urbe petere ac gerere magistratus liceret: quo qui Italico tantum jure in provinciis donabantur, omnino caruere. His enim solummodo licuit in bello cum Romanis legionibus militare, ibique honoribus magistratibusque fungi: quod jus Latii vetus fuit, sive Latinum antiquitus. Immunitatem coloniarum nummi non docent: jus Romanorum civium quæ haberent, quæ dumtaxat Italicum, ut nunc aperiam, docent.

Quæ igitur coloniæ, vel municipia, lupam habent insculptam in nummis cum Romulo & Remo, ut colonia Damascena: hæ coloniæ Romanæ, (nam sic Plinius Troadem
92. vocat:) hæc municipia civium Romanorum, ut idem sæpissime. Eam enim ob causam insigne Urbis Romæ, & jus suum palam ostentant. Quæ non habent, jure tantum gaudent Italico. Atque ut e multis pauca commemorem, ullumne vidisti sive coloniæ alicujus, sive municipii in Hispania, ullumne coloniæ Cæsareæ in Palæstina, Æliæve Capitolinæ, aut Beryti nummum, cui lupa esset cum gemellis insculpta? Plane nullum: cur? quoniam non erat his concessum jus civium Romanorum: sed erant juris dumtaxat Italici, sive Latini, præter Hispalim, ut dicemus.

Quodnam vicissim, inquies, coloniæ aut municipii juris Latini insigne exstitit? In nummis certe nullum: nam quid attinebat tam exiguo jure gloriari? Itaque istud ibi neglectum: nisi legio subinde notata, in qua militare Latino jure donatis licuit, ut supra diximus, pag. 37. & 38. Sed idem tamen expressum alibi. Ecquod illud fuerit rogas? Sus fuit, ut ex Hieronymo discimus, in chronico, ad annum XX. Hadriani, quo anno absoluta Æliæ Capitolinæ ædificatio est. *Ælia*, inquit, *ab Ælio Hadriano condita: & in fronte ejus portæ, qua Bethleem egreditur, SUS scalptus in marmore, significans Romanæ potestati subjacere Judæos.* Cur ibi fuerit scalpta sus, aliud alii ariolantur: tu non Romanæ modo ditionis, sed & Latinæ conditionis coloniam ex eo intellige: diversumque insigne Urbis, ab insigni Latinorum. Audi Maronem, Æneïdos VIII, 43.

Litoreis ingens inventa sub ilicibus SUS,
Triginta capitum fetus enixa, jacebit:
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:
Ex quo terdenis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis ALBAM.

Hodieque in civitate Albana, quæ in veteris Albæ locum successit, supra portam, qua Romam iter est, sus scalpta cum porcellis cernitur. *Omnes* autem *Latini ab Alba oriundi sunt*, ut Tarquinius Superbus in concilio Latinorum dixit, teste

teste Livio, lib. I. Ex quo simul, atque ex Dionysio Halicarnasseo, lib. III. intelliges, tricenis illis fetibus, quos Maro commemorat albos circum ubera matris, XXX. colonias Latii veteris designari: tametsi a Varrone decepti aliud hoc loco interpretes comminiscuntur. Similis Festi aberratio, cum ait: *Porci effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat: quia confecto bello, inter quos pax fieret, cæsa porca fœdus firmari solebat.* Fallitur: non ea causa fuit: sed propterea quia in acie permixti Romanis, quorum erat aquila propria cum signis aliis, Latini dimicarent, sub signo suis, quæ Latinorum originem ab Alba indicaret.

Emenda igitur, quod in nummo Troadis refers, sub Commodo, pag. 318. *Lupæ ubera Romulo & Remo præbentis typus, coloniarum insigne*: neque enim omnium coloniarum id fuit: nedum municipiorum omnium, ut affirmas in L. Vero, pag. 285. Et quod proxime adjicis in Troadis nummo, quem diximus, si sapis, expunge. *Romulus*, inquis, *& Remus ab Ænea Trojano ortum ducebant, ut canit Virgilius, Æneid.* I.

Ilia Mavorti peperit te, Romule, eodem
Æque Remum partu, Romæ qui mœnia condis.

Atque saltem si diceres, pro *æque*, vati tuo, quicumque est ille, non turpem solœcum impingeres. Virgilio autem quo tu ore hos versus adscribis? nisi forte alicujus cujuspiam Virgilii sunt, alteriusque Æneïdos, quæ nondum lucem viderit, tuisque adhuc in scriniis condita delitescat.

Sed palinodiam præterea canes eorum, quæ ante annos ferme quatuor, tuo, ut ad nos fidissimi testes retulere, tuique tunc egregii paris hortatu atque dictatu, adversum nos conjecit, consiliorum tuorum ignarus, Auctor Nunciorum Reipublicæ Litterariæ in Hollandia: scribesque ad eum, cautior deinceps ut sit, alienæ invidiæ ac maledicentiæ ne se præbeat administrum. Fraudem se tamen ille passum a vobis postea intellexit: & visus est quidem velle operam dare ut id omnes intelligerent: cujus rei gratiam ei habemus. Tamen reperti in eo ipso tractu rursum alii, qui nostra inventa corroderent maligno dente. Istos uti noscas dabo nunc obiter operam, ne si cum his societatem adversum nos clanculum ineas, causam tuam idoneis commisisse te patronis putes.

Auctores intelligo Bibliothecæ Universalis: audio enim plures eidem illi opellæ insudare. At quam infeliciter, facies mox ipse judicium: exclamabisque cum Hieronymo, Artes felices, si de his soli artifices judicarent. Plinius libro XXXV. sect. XL. num. 32. pag. 234. sic habet ex emendatione nostra. *Alcimachus Dioxippum*, nempe pinxit, *qui pancratio Olympia* (non *Olympiæ*, ut illi eruditi scribunt,) *citra pulveris tactum, quod vocant aconiti, vicit: coniti, Nemæa.* Diximus ad eum locum in Notis & Emendationibus, ita belle ludum ludo, victoriæ victoriam opponi, cum Olympiis Nemæa Plinius confert, & facili ac sine pulvere victoriæ alteram laboriosius comparatam. In libris hactenus vulgatis legi, *Cænus stemmata*: at neque pictoris nomen esse *Cænus*, nec satis idoneum picturæ, quale hic requiritur, argumentum, stemmata. Multo vero minus *scammata*, quæ Salmasius hoc loco obtrudit, in Exercit. ad Solinum, pag. 36.

Hic nostri Bibliothecæ Universalis concinnatores negant in Aprili mense anni superioris MDCLXXXVII. pag. 18. κονιτὶ perinde atque ἀκονιτὶ Græce dici. Quid ita? quoniam Salmasius Magnus ita edixit. Intelligant nunc isti autem iterum Salmasii buccinatores, quod jam in nostra dudum ad Plinium præfatione monuimus, tum ejus viri diligentiam plurima fugisse, tum locum illum in primis Etymologici magni: quem prius illis indicare haud licuit. Hunc porro si ad hos homines miseris, inibis gratiam ab iis haud sane mediocrem: ac pro vice officii, id te consecuturum, ut maledicta in nos, quæ suggesserint invidi aut imperiti, describant, & in vulgus spargant, spondemus, nostramque, si cupis, fidem interponimus.

Ἀκονιτὶ ἄνευ πόνου· τὸ δὲ ἐναντίον, ἐγκονιτὶ μετὰ πόνου. κατὰ τροπὴν τοῦ π εἰς κ, ἀπονιτὶ ἀκονιτὶ ἰωνικῶς, ὡς τὸ πῶς, κῶς. πότε, κότε. Ἀπὸ τοῦ κόνις ΚΟΝΙΤΙ. καὶ ἀκονιτὶ, ἄνευ ἀγῶνος καὶ μάχης. ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀθλητῶν, τῶν εὐμαρῶς περιγινομένων, ὥστε μὴ κονίσασθαι, τουτέστιν κόνιν ἐπιπάσασθαι. Τοῖς γὰρ παλαίουσι λέγεται ἐκ τῆς βίας ἱδρῶτα γίνεσθαι, εἶτα κόνιν ταῖς χερσὶν ἀναλαμβάνειν. ἢ ἀκονιτὶ, τὸ εὐχερῶς καὶ συντόνως. ὥστε μηδὲ κονιορτὸν ἐγείρεσθαι. Unum istud porro speciminis instar indicavimus, unde intelligas, nos nihil tale merentes ab his lacessiri. Supersedemus pluribus

quæ objiciunt coarguendis : tum quod id eſt alienum hoc loco : tum quod ſunt cetera digniora quæ ſpernantur, quam ut in his refellendis bonæ perdantur horæ. Igitur ad te redimus.

S

SIDONIORUM in nummis quæ appellari certamina perpetua oportuit, portentoſo & inaudito nomine periodonica te dixiſſe.

HABENT hanc epigraphen quatuor apud te Sidoniorum nummi, tomo poſteriore : duo ſub Elagabalo, pag. 131.
totidem Anniæ Fauſtinæ, quæ Elagabali uxor, pag. 151. 117.
CERT. SAC. PER. OECVME. ISELA. Hoc eſt, te interprete, *Certamina ſacra periodonica œcumenica iſelaſtica*. Quæ iſelaſtica & œcumenica diceretur, brevius ac melius quam tu, indicavimus in libro de nummis, pag. 192. Periodonica, fateor, ignota nobis plane fuerant ante hunc diem. Si quid igitur recti ac ſani doces, non erimus ingrati, beneficium agnoſcemus.

Periodonica jubes intelligi certamina, *adeo celeberrima*, ſic enim dicis, ut ad ea victores periodo omnium ſacrorum certaminum admitterentur. Periodo viciſſe, ex Feſto Pompeïo (quem cur Pompeïum vocaſſe, in indice erratorum tuorum te pœniteat, ut Pomponium appelles, non video :) periodo, inquam, viciſſe eum, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicerit. Periodonicas denique appellari, ex Athenæo, qui decies viciſſent : ex Julio Polluce, qui decies ſepties. Nam ille quidem de neſcio quo, ἐνίκησε δὲ τὴν περίοδον δεκάκις, inquit. Iſte, ἑπτακαιδεκάκις δὲ περιόδους ἀνείλετο τῶν στεφανιτῶν ἀγώνων. At hujus tuæ præclaræ doctrinæ, ut leniſſime dicam, quot capita, tot errata. Primum enim, ad hæc certamina non victores ſolum, ſed & qui ne ſemel quidem viciſſent, ex omni orbe ſunt invitati, id quod œcumenicorum ludorum appellatio indicat. Deinde, qui periodo viciſſent, hoc eſt, περιοδονίκας, quod ex Polluce & Athenæo non appellari ſolitos eo nomine

colligas, nisi qui sæpius victores periodo fuissent, dici meo quidem judicio absurdius nihil potest: cum περιόδῳ νενικηκέναι eum quoque qui vel semel quadrigemino illo genere superior exstitisset recte dici haud obscure iidem significent. Periodonicæ porro quiqui fuerint, quis periodonica ex eo vocabulo certamina, si sobrius sit, vel si Græcas litteras summis, ut aïunt, labris degustarit, nuncupari putet posse?

Vides ergo non te jam unius, sed multiplicis noxæ multam debere. Sed rogas vicissim quemadmodum legendum sentiamus. In hunc modum, si nos audis: qui nihil astutum, nihil adeo abstrusum aut reconditum cogitamus. *Certamina sacra perpetua œcumenica iselastica.* Nihil simplicius, nihil certius. Cave tamen credas Scaligero nos eam interpretationem debere: qui in Gruteri indice, P E R. A V G. *perpetuus Augustus* interpretatus sit. Nam is eo loci non leviter allucinatur: cum eam inscriptionem quam laudat, pag. CLVII, 6. IMP. CAESAR. F. PIVS. SEVERVS. P E R. A V G. reddi oportuerit, *Severus Pertinax Augustus.* Ut autem œcumenica certamina sunt, quia orbi toti patentia: sic perpetua, quoniam & quotannis celebrata: non trieterica, non pentaëterica, non sæcularia, sed anniversaria, & in omne ævum duratura.

SINOPENSIS colonia cur Romana sit appellata in nummis, falsam a te causam afferri: deductamque eo coloniam annis amplius XX. serius quam putasti.

118. IN Hadriani nummo, pag. 232. insculptæ hæ litteræ, C. I. F. S. A N. hoc est, *Colonia Iulia Felix Sinope. Anno.....* Quo tu deinde loco, *A Lucullo*, inquis, *colonia facta est, teste Strabone, libro* XII. Νυνὶ δὲ καὶ Ῥωμαίων ἀποικίαν δέδεκται. *A quo tempore modo æram in nummo Gordiani Pii computat, ubi colonia Romana & Iulia inscribitur: in aliis vero, ubi Iulia tantum dicitur, epocham ab anno* DCVI. *sub Iulio dinumerat, quod primum a Lucullo deducta sit, & a Iulio colonis iterum frequentata.* Si tibi quæ placent, fingere pro arbitratu fas

est, antiquos jam Sardos adæquas, qui quæ volebant, somniare olim dicebantur. Neque enim Strabo coloniam a Lucullo deductam dicit, aut dicere vere potuit: sed suo tempore, (scribebat is Tiberii principatu,) coloniam jam excepisse. Quin nos audiebas, cum pag. 456. operis nostri de nummis antiquis moneremus, priorem Sinopensium æram cœptam numerari anno Urbis Romæ DCLXXXIIII. Cn. Pompeïo Magno, M. Licinio Crasso Coss. quo anno Mithridate pulso, Ponticæ civitates Lucullo cesserunt? quin hac in re acquiescebas? cur etiam factam a Lucullo coloniam affirmasti? aut quo id auctore didicisti?

Tu etiam ante nos, inquis, pag. 214. in Gordiano, has 131.
litteras, C. R. I. F. S. interpretatus es? Dic, amabo, non Patinus ante te istas C. I. F. SINOPE. in Geta, pag. 317. explicuit? Quis igitur labor fuit, sive tibi primum, ut glo-riaris: sive nobis absque tuo vel cujusquam indicio, ut asseveramus, insertam litteram R, *Romanam* exponere, ubi coloniæ vocabulum antecedat? Sed interest plurimum, a quo id temere, a quo considerate fiat. Tu igitur quam causam affers hujus nomenclationis? Sinope se vetustissimam Romanorum in Asia coloniam hac voce gloriatur, inquis. Ut mitissime dicam, nihil hic plane vides. An coloniæ vetustatem ea vox magis, quam novitatem, declarat? Colonia Romana cur dicatur, probabilem afferre causam, hoc opus, hic labor fuit. Discere autem nunc potes ex iis quæ superius diximus: nempe quod fuerit ei civitati impertitum olim jus civium Romanorum. Accepit hoc beneficium a Lucullo: ex eo se Romanam indigitat. An idcirco jam tum colonia fuit? Ita tu quidem affirmas: aisque deductos co-bis esse colonos, a Lucullo semel, iterum a Julio Cæsare. Falso. Fuit enim, Appiano teste, libro de bellis Mithrid. pag. 227. libertate donatum a Lucullo oppidum: Λεύκουλλος δὲ τὴν πόλιν εὐθὺς ἐλευθέραν ἠφίει. An tu coloniam adhuc liberam esse aliquam defendis? nec tuum illud commentum superius in Cæsariensium Palæstinæ nummis eversum? Colonia igitur primum facta est, anno DCCVI. a Julio Dictatore: hoc est, annis amplius viginti post Luculli victorias: cum prius esset municipium liberum civium Romanorum. Nam ante Julii dictaturam

ostende, si potes, coloniam Romanam Sinopen fuisse appellatam. Ab anno igitur eo, quem diximus, appellata est colonia Romana: quod jam civium Romanorum prærogativa potiretur. Quam similiter ob causam a reliquis Hispaniæ coloniis, de quibus paulo ante dictum est, forte Hispalim eximendam esse monuimus, quæ COL. ROMVLEA appellatur in nummis: apud Gruterum, IVLIA ROMVLEA, a Julio Cæsare, ut monet Isidorus, libro xv. Orig. cap. 1. Forte excipienda & Lugdunensis, quæ apud Goltzium, COL. ROM. LVGD. inscribitur. Dic ecquid horum tibi suboluerit, quod sim ex te suffuratus: dic ecquis omnino nobis hic præiverit: dic quamobrem nihil horum attigeris, cum de coloniis Romanis dicturum te esse in ipsa libri fronte profiteare?

T

TYRIIS nummis duobus impressa symbola te longe secus atque oportuit explicuisse.

119. DIDONEM aïs pag. 252. tomi secundi, in nummo cælatam, quæ viro primario uni, tribus aliis comitantibus, urbis Carthaginis a se olim condendæ ichnographiam porrigat: in eamque rem illam Justini historici vocem affers, *Fugam tacite molitur, assumptis quibusdam principibus in societatem.* Hanc iconem a Tyriis adumbratam adjicis in Philippi Imp. gratiam, cujus vultum numisma præfert, quod is Philippopolim haud procul a Tyriis, condi juberet. Quæ omnia, ut breviter ac moderate dicam, ἀσύστατα & ἄτοπα sunt. Quid enim Philippopolis ad Tyrios? quam deinde intempestive, quam frigide porrigi a Didone fingitur descripta lineis oppidi forma, cum situs adhuc loci nescitur, quo fuga paratur? quid deinde Carthagini a Didone in tabella designatæ, cum Philippopoli ab Imperatore condita? Nihil horum, o bone, nummus repræsentat. Genium exhibet populi Romani, qui libellum immunitatis senatoribus, sive decurionibus coloniæ
120. Tyriorum porrigat. Sic in Volusiano, pag. 323. Tyriæ ipsius coloniæ genius, quem præter insigne capitis adjacens purpuræ

concha designat, cum Tyrii agri rusticanis hominibus similis immunitatis diploma communicat. Nihil simplicius aut verius dici potest: nihil debet astutius cogitari. Te autem quoniam scribis meditari lucubrationem in Græca numismata, in Tyriorum nummis ne allucinere, libenter hic commonebo. Nam cur tibi hoc non gratificer, pro tot egregiis, quibus nos onerasti, monitis? ΤΥΡΑΝΩΝ, inquam, si nummos habes, sub Antonino Pio, Severo, Julia Domna cusos, vide ne ad Tyrios, vide ne ad Tyranos Ponti Euxini incolas referri putes oportere. Ad Τυριαῖον illi spectant, Pisidiæ oppidum, cujus in Notitia Ecclesiastica, & in Concilio Calchedonensi mentio est. Quam istud autem benevole consilium damus, eo tu tam libenter utere.

V

VALENTIÆ Hispanicæ quem nummum adscribis, ad Africanam hunc spectare.

PAG. 5. Julii & Augusti facies expressa in nummo, cujus 121.
aversa area navim prætoriam exhibet, cum his litteris C. I. V. Fabrica sane rudis, & ut tibi quidem videtur, Hispanica: nobis prorsus Africana est. Vidimus enim, tractavimus, inspeximus: intelleximusque tandem ad coloniam Juliam Valentiam spectare, quam Augusti coloniam in Tingitana Mauretania Plinius appellat, Banasam barbaro nomine, quam amnis Subur præterfluit. *In mediterraneo*, inquit, *altera Augusti colonia est Babba, Iulia Campestris appellata: & tertia Banasa, Valentia cognominata. Amnis Subur præter coloniam defluens, magnificus & navigabilis. Ab eo oppidum Sala, jam solitudinibus vicinum, elephantorumque gregibus infestum*, &c. Augusti ea quidem colonia est, tametsi Julia
dumtaxat appellatur, ut proxima ei C. I. B. Colonia Julia 20.
Babba, sic & C. I. V. Colonia Julia Valentia: nam & characteris forma in utroque nummo simillima. Et in Cartennæ nummo, quæ Mauretaniæ Cæsariensis colonia fuit, Jubæ
pariter ditionis, ac superiores duæ, C. I. C. Colonia Julia 32.

Cartenna. Ex quo diſcas ejuſdem tractus hos nummos eſſe, quorum forma adeo ſimilis. Antiquum vero Banaſæ nomen reticetur in Valentiæ nummo, novum adoptatur unice & anteponitur: ne cum vicina Babba confundatur, cujus nummi initialibus iiſdem litteris alioqui conſignarentur. Sic coloniam Romuleam Patriciamque, prætermiſſo Hiſpalis & Cordubæ proprio nomine, nummi repræſentant.

Quam mirifice conſtabiliunt noſtram hanc obſervationem alii nummi duo: quos quamobrem prætermiſeris, nihil cauſæ video, cum ſint ambo ejus coloniæ, ambo cimelii Regii, & iidem a Patino vulgati, in libro de numiſmatis Imperatorum?
122. Alter pag. 18. cornu copiæ exhibet, inſcriptumque latere
123. dextro nomen VALENTIA, lævo litteram S. In area autem nummi poſtica caput muliebre, cum eadem rurſum
124. littera S. Alter eſt M. Aurelii, pag. 234. inſcribiturque, COL. IVL. VALENTIA. In eo vir nudus ſtat, cum thyrſo, atque panthera. Adde his & tertium, quem Oiſelius
125. edidit, Tabula XXXI, 6. VALENTIA, cum gemino cornu copiæ, cujus in ore quidem fructus inſculpti, qui in eo tractu proveniunt: in acumine, ſcorpionis caput inſertum: dextro latere elephantina proboſcis ſummo artificio deſignatur. Dic jam, amabo, panthera & ſcorpius, oramne Hiſpaniæ, annon potius internas Africæ ſolitudines indicant? Quid elephantina proboſcis denotat, niſi quod Plinius aït, tractum illum Valentiæ proximum, elephantorum gregibus infeſtum eſſe? Littera S quæ in utraque nummi alterius area viſitur, niſi Suburem amnem ſignificat, qui Valentiam præterfluit, magnificus & navigabilis, & annonæ convehendæ idoneus, quam cornu copiæ deſignat: quid aliud ſignificet, edoce & communica: diſcam a quocumque perlubenter: a te vero avidiſſime: ac pro minervali dicam viciſſim, navi prætoria, quæ in iſto cernitur, quem præ manibus habemus, expeditionem Africanam Auguſti, Ægyptiacamque eo anno factam deſignari: perinde atque tum in iſto, tum in nummo coloniæ Nemauſenſis, palmæ ramo, Ægyptus in provinciam redacta notatur, ut vulgo creditur.

VALENTIÆ ejuſdem Africanæ eſſe nummum inſcriptum COPIA, quem cui tribuas incertus hæres.

SIMILLIMUS ſuperiori nummus inſcriptus COPIA, pag. 6. eorumdem Cæſarum facies, navis præterea eadem: litteræ tantum diverſæ: nam pro C. I. V. in iſto COPIA 126. legitur. Tu Triſtanum interea rides, qui ad Thurium Magnæ Græciæ urbem retulit: & nos, qui olim ad Lugdunum Galliæ. Quam noſtram conjecturam quot argumentis videri poteramus egregie conſtabilivisſe? Inſcriptione tergemina ſcilicet Gruteri. Prima, C. C. C. AVG. LVGD. *Colonia Copia Claudia Auguſta Lugdunenſis.* Altera: C. C. COL. LVG. *Claudia Copia Colonia Lugdunenſis.* Tertia, qua priores illuſtrantur: COLON. COPIAE. CLAVD. AVG. LVGD. Quo tu iſta autem infringis ariete? plane nullo: ſed nec commemoras quidem: & verbulo tamen uno, *fruſtra*, difflaſſe te ac disjeciſſe omnia arbitraris. Nec certi quidquam nihilominus ipſe conſtituis: ſed vel ad Valentiam Hiſpanicam revocandum putas, aut novo commento interpretandum, disjunctis litteris ſingulis, *Colonia Octavanorum Pacenſis Iulia Auguſta.* Tu videlicet fabricæ nummorum egregius æſtimator, nunc iſtum rudis eſſe formæ, atque etiam Hiſpanicæ putas, nunc deliberabundus inquiris, an ad oppidum Narbonenſis Galliæ ultimum, ac proximum Italiæ, ablegari oporteat. Ad Valentiam ille, mihi crede, ſed Africanam, ſpectat, de qua dictum eſt proxime: nam ita mira amborum inter ſe ſimilitudo perſuadet: tametſi nos aliter olim tum de iſto, tum de ſuperiore ſenſimus. Dictam autem eſſe idcirco COPIAM arbitramur, quod ut pridem de Lugduno aïebamus, ibi copiæ, hoc eſt, horreæ & apothecæ forent, in quibus militaris annona conderetur. In vetere inſcriptione mentio fit præfecturæ cujuſdam, A COPIIS MILITARIBVS. Et cum eſſet ea regio ſane limes Tingitaniæ, non potuere opportuniore loco recondi inſtrumenta belli & copiarum alimenta.

UTICENSIS nummi unius quam affers interpretationem emendandam esse: in tribus ejusdem oppidi quiddam quod te fugit adjiciendum fuisse.

TRES in primis affers Uticensis municipii nummos sub
127. Tiberio, Primum, pag. 128. C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. CASSIVS. FELIX. A. IIVIR. DD. PP. Alterum, pag. 129. C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. CAELIVS. TAXILLVS. A.
128. II. VIR. DD. PP. Tertium, pag. 130. C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. SALVSTIVS. IVSTVS. II. VIR. M. M. I. V. Atque in duobus quidem prioribus has notas A. II. VIR. *Augur*, vel *Augustalis Duumvir* interpretaris: cum neutrum hoc loco aptum sit: sed *Ædilis Duumvir* legi necesse sit. Sic apud Gruterum, pag. CLXXII, 13. M. DOMITIVS. M. F. PRISCVS. Q. A. IIII. VIR. A. P. AVGVR. *Marcus Domitius Marci F. Priscus*, *Quæstor*, *Ædilis*, *Quatuorvir*, *Ædilitia potestate*, *Augur*. Et hi Uticenses Duumviri Ædilitia potestate fuere, cum essent Duumviri designati tantum, nec magistratum adhuc iniissent.

Quare, quod tu attingere ausus non es, disce exinde quamobrem tres sub uno Vibii proconsulatu tertio Duumvirum nomen in nummis obtineant. Nam qui duo designati essent dumtaxat, cum magistratu nondum potirentur, non cum municipio integro, sed cum decurionibus, quorum e corpore fuere illi, statuam Liviæ posuere. Qui magistratum autem gerebat, cum municipibus, seu civitate omni. Quamobrem in tertio dumtaxat numismate legas, *Municipes municipii Julii Uticensis*: quibus Duumvir scilicet ducatum præstaret. In duobus aliis designati, ut diximus, ad anni proximi duumviratum: quos si Augures, vel Augustales, scalptor vellet intelligi, A V. non A. exhiberet.

SED satis superque hactenus litium atque rixarum: vel potius, nec sum enim litigiosus aut rixosus, satis admonitionis. Nam qui finis erit, si cuncta persequar? Paucis ergo

contenti ſumus, quæ ſi tibi otium erit, enumerabis. Quanquam veremur, ne vitio nobis & crimini vertas, te ſæpius multo a nobis pulſatum eſſe, quam fuerimus a te appetiti: ſæpius te in jus vocatum, quam tu nos appellaris: appellaſti enim non trecenties, ut eras olim pollicitus: ſed tantum, ut ex indice tuo apparet, quadragies fere tomo priore: poſteriore, ſexagies ſexies: nec tantus etiam numerus exſtaret, niſi ſæpius rem eandem objiceres. In quo dignum etiam riſu quiddam accidit, quem continere ipſe non potui: cum ad paginam 228. tomi prioris lectorem remitti in eo Indice vidi, ut ibi aliquid de Harduino diſceret. At nihil ibidem occurrit, niſi Hardianus Imp. pro Hadriano ſcilicet: quem qui tibi operam locavit, tuo afflatus genio, Harduinum eſſe ibi quoque putavit, in Indicemque cum Harduini nomine præpropere retulit.

Quando ego adeo de te male meritus? qua in re te pupugi? quid ſtomachum movit? cur in me, qui leviuſcula, te teſte, peccavi, quam in ceteros, qui gravioribus multo capti erroribus fuere, durior exſtitiſti? Si animus eſſet contumeliam contumelia propulſare, dicerem quod forte ſubiratior amicus ille noſter, a quo ſum ad ſcribendum incitatus, aïebat: opus illud, quantum quantum eſt, quod pro xeniis ſuperioris anni, poſt tot annorum ſudores, publici juris feciſti, adeo jejunum exſuctumque eſſe, nullius ut anni proventus jejunior exſtiterit: nulla ut ſit lucubratio de hoc argumento dignior quæ tenebris addicatur.

Cauſam ille in primis geminam ſui illius faſtidii afferebat. Alteram, quod in gemino illo volumine, cum ſint nummi ſane plurimi, tamen plerique ſunt obvii, triti, vulgares, ſi eruditio ſpectetur: ad quam promovendam nulli prorſus utiles, quam quos hoc libello excutimus, ac repræſentamus: hoc eſt, præter eos, in quibus explanandis cæcutiiſti: prorſus ut nihil boni in tam ſpiſſo opere ineſſe jurejurando confirmaret, niſi quod tu peſſimum interpretando faceres. Altera cauſa fuit, quod ſcatet opus obſervationibus innumeris, prorſus ab argumento alienis: qualis, præter indicatam antea a nobis de Flaccorum cognomine, & iſta eſt tomi prioris, pag. 322. *Chryſippus Apollinem dictum aït ab a*, τὸ ἄνευ, *id eſt*, *non*, *particula privativa*, καὶ πολλοὶ, *quod non multi*, *ſed ſolus*

claritatem obtineat, aliæque amplius mille ejusdem farinæ, ac furfuris. Enimvero, exclamabat ille me compellans, tuam fidem, hoccine est nummos explanare : an potius otio & charta, atque oculis nostris abuti?

Experiere me vero multo leniorem : nec de te unquam, nec tibi loquar tam acerbe, mi Valens : Deus absit : Deus avertat, volui dicere : sed tu me adhuc solœcizare doces, qui hac formula loquendi in tua præfatione abuteris. Non talia, inquam, nobis aliquando in sermone excident : qui nec fuit unquam, nec erit deinceps de te nisi perhonorificus. Te virum eruditum semel iterumque, pag. 146. & 415. appellavi : jamque famæ nostræ sentio interesse, de te semper ut sic loquar : vel si intelligam mihi neminem fidem habiturum : ne si secus dixero, erubescendum mihi sit, quod cum inerudito homine conserere manus haud puduit.

Plures fortassis nummorum aceruos eventilasti, quam nos : qui LUDOVICI Magni thesaurum dumtaxat, & Viri Illustrissimi D. Colberti cimelium, museolumque nostrum perlustravimus. Sed quod tu plures aliquanto nummos tractaveris, felicitatis fuit : quis negat? Ecquis enim ignorat alios aliis expressiores esse atque illustriores? in plurimis esse quædam adeo evanida & obscura, ut discerni nequeant? in aliis deinde nitidioribus sine labore, atque adeo sine laude : aut in his ipsis, quid lateat, felicius postea clariusque cum labore ac laude deprehendi? Nec vero erubescam fateri hoc postremum nobis quoque ipsis contigisse in Antiochensi nummo, pag. 55. e museo nostro, quem sic pridem legimus : ΑΥΤΟΚΡΑ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟϹ. ϹΕΒ. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΖΟΥϹΙΑϹ (Ζ pro Ξ, quod & alias occurrit:) ΥΠΑΤΟ Δ. *Consul* IV. At nos, inquam, littera fugiens tunc in fraudem impulit : nec Δ, sed Β, tametsi minus perite a scalptore expressam, legi oportuit : *Consul secundum* : quartum enim Consulatum Philippus Imperator non vidit.

Simili ratione quid mirum, si pag. 94. RVTILO Duumviro, pro RVLLO, in meo nummo legerim : si Patinus, quem allegavi, pag. 80 C. I. A. & Mediobarbus, quem ibidem laudavi, C. A. R. in suis nummis viderint, pro C. A. E. si idem Patinus, ut dixi, pag. 161. COL. CL.

aliique COL. CL. PTOL. in ſuis ſe pervidere exiſtimarint, tibi ſolum COL. PTOL. in tuo appareat: ſi IVL. FLACCO in meo deprehendere me putarim, tu in tuo Q. FVL. FLACCO exſtare aſſeveres: ſi, non Lunæ creſcens, ut tu ſubinde ſolœcizans aïs, ſed Lunæ creſcentis effigies in meo nummo detrita oculos fugerit, ex qua COL. ANT. ad Antiochiam Piſidiæ pertinere indubium ſit, promptumque vel cœcis agnoſcere: ſi Erizzus, Occo, Triſtanus, aliique, qui in exeſos vetuſtate nummos inciderunt, ac penes quos fidem eſſe ejus rei voluimus, COL. IVL. COSSA. pro COL. IVL. CASSANDR. deſcripſerint: ſi Triſtanus item, cujus fide nummum retulimus, pag. 119. COL. V. IVL. C. pro COL. LAVS. IVL. COR. expreſſerit: ſi pag. 241. ΚΑΡΡΗΝΩΝ. ΦΙΛΟΡΩΜΕΩΝ. (nam & ita vetuſti lapides) legerim, pro ΦΙΛΟΡ. Μ. Α. quarum litterarum quæ ſit vis ac poteſtas prolixe expoſuimus, in primis pag. 41. ſi nummum inſcribi COL. PARLAIS putavere ii, de quibus dixi, pag. 381. *ſic retulere ii nobis, qui nummum tractarunt:* quanquam & in Lycaonia, quod tu videris neſcire ac negare, Παράλαος vel Πάρλαος fuit, id quod, ut Græca omittam, quæ jam laudavi, teſtatur actio 1. Concilii Calchedonenſis, in qua *Libanius Paralai* ſubſcribit, quem Baluziani codices, ipſo Viro Clariſſimo teſte, pag. 1031. *Libanium Parlai* appellant: ſi deinde Triſtanus in nummo Berytenſi (in quo alii, tuque ipſe a nobis edoctus, SECVRITATI. AVG. alii SECVRITATI. SAECVLI. eſſe legendum aïunt) ille Securitatis, tu Aſtartes Deæ effigiem adſpexeris: ubi non eſt profecto animus hanc iterum ſerram reciprocare, nec de Securitatis effigie, ut auſus ille cum Sirmondo, ſic tecum litigare: ſi in obſcuriore nummo ΗΛΙΟΠ. ΠΡΟϹ. ΛΙΒ. pro ΛΑΟΔΙΚ. legimus: ſi denique ſemel LEG. XII. pro LEG. III. quod tu ſemel atque iterum reprehendis, pag. 32. & 98. tomi poſterioris, ego exhibui: ſint iſta ſane, ut vis: deſine hæc tamen tantopere venditare.

Quam pauca ſunt enim illa primum in immenſa ſilva nummorum, quam ante incultam primus aravi? cum tibi in tam brevi opere toties ſomnus obrepſerit. Deinde quam per ſe

exigua ? Nihil enim dictum a te verius, quam quod ſub ipſum præfationis initium confiteris, eſſe ea, in quibus nos reprehendis, *leviuſcula* : cum ea ſint oculorum, vel nummorum potius obſcuriorum vitia magis, quam noſtræ mentis ac judicii : cum veriſſime nugæ apinæque, & ſi quid vilius iſtis, recte dici poſſint : quas ſi audiant ii, qui veterum nummorum notitiam nullam habent, ſibi facile animum inducant, eorum qui ſtudii aliquid in his ponunt, otioſam eſſe, atque inanem operam, ac deridendam. An ſunt autem nihili ea quæ viciſſim peccaſti ? non publicæ utilitatis eſt, ne indiſcuſſa & in obſcuro maneant, tum quæ male objeciſti, tum quæ male excogitaſti ? Accipe ea itaque lubens : daque operam, ut admonitione noſtra proficias : ut quæ male doctus es dediſcas, & emendare non erubeſcas. *Si qua ſane alia*, ut oratione Auguſtini utar, in fine libri IV. ad Vincentium Victorem, *quæ plurima in tuis libris emendanda mihi videntur, ſcire forte deſideras, venire tibi non ſit oneroſum, non tanquam diſcipulo ad magiſtrum, ſed forti ad infirmum.*

Quod ſi tantum abes a ſenſu cladis tuæ, ut in certamen redire non pigeat, ſi homines pacis amantes ac ſtudioſos adhuc laceſſere conſilium aliquando futurum eſt : certum eſt, quidquid ſcribas, deinceps non reſpondere : ne ſi lites amare pergas, videamur imitari. Enimvero, ut initio hujus epiſtolæ diximus, & ſcis ipſe ac fateris, tum aliis locis, tum pag. 214. tomi ſecundi, majora nos ad ſe vocant : graviores nos detinent curæ : nunc in ſtudiis ſumus ſanctioribus occupati. Quare, ut te omni cum labore tum metu liberem, prima hæc erit tecum velitatio, eadem erit hæc poſtrema. Vale ; & nos, æque ac te amamus, ama.

INDEX
RERUM QUARUMDAM
INSIGNIORUM.

Palæstina

V

SVMMA PRIVILEGII Regis Christianissimi.

CAUTUM est auctoritate Regis, ne quis intra annos octo proximos librum qui sic inscribitur, JOANNIS HARDUINI *Societatis* JESU *Presbyteri*, *Antirrheticus*, *de Nummis antiquis coloniarum & municipiorum*, *&c.* absque permissu FRANCISCI MUGUET, Regis & Illustrissimi Archiepiscopi Parisiensis Typographi, imprimat aut divendat, a die publicationis horum exemplarium. Qui secus fecerit, multa in diplomate Regio indicta multabitur. Datum in Palatio ad Fontem Blaudi, die XIV. Octobris anno Domini MDCLXXXVIII. Sic signatum. De mandato Regis,

DE LA BAUNE.

Publicari liber cœptus est, *die* XXV. *Februarii.*

EGO JACOBUS LE PICART, Societatis JESU in Provincia Franciæ Præpositus Provincialis, facultatem concedo, ut P. JOANNIS HARDUINI liber, cui titulus est, *Antirrheticus de nummis antiquis &c.* typis mandetur. Flexiæ, die V. Julii, MDCLXXXVIII.

JACOBUS LE PICART.

Pag. 18. *versu* 12. *adde.* In nummo Licinii, SMNΓ. *Anno tertio*, inquit Norisius: cum sit officina tertia Nicomediensis.

Pag. 19. *versu* 27. ΘΗΜΑΡΧ. *lege*, ΔΗΜΑΡΧ.

Pag. 38. *versu* 8. *lege* stipendia.

Pag. 60. *versu* 32. *adde*: Numidium Quadratum Josephus appellat, libro XX. cap. V. sive VIII. Ummidium vocat Vir Clariss. Mabillonius, tomo 2. Musei Italici, pag. 595. ex vetusto lapide: C. VMMIDIO. C. F. TER. DVRMIO. QVADRATO. COS. LEG. DIVI. CLAVDI. IN. ILLYRICO. EIVSDEM. ET. NERONIS. CAES. IN. SYRIA. Numidio Quadrato successit Vinidius, Vinidio Corbulo, ex Tacito, libro XIV. Annalium, cap. XXVI. Corbuloni Cestius, de quo mox dicetur.

Pag. 64. *versu* 34. *lege*, suffectus est, ut refert Josephus, libro XVII. Antiq. cap. VII. Quintilius Varus.

Pag. 66. *versu* 20. *adde*: Nec dubitamus quin illud sit quod Faustus Manichæus ridicule Catholicis objecit, apud Augustinum, libro XX. contra ipsum, cap. IV. *Solennes gentium dies cum ipsis celebratis, ut Kalendas & Solstitia.* Januarias scilicet Kalendas, & solstitium hibernum. Quam accusationem Augustinus, cum ceteras dilueret, neglexit.

Pag. 67. *versu* 22. *lege*, duobus Geminis Coss. Nam & Judæorum præterea ritus, & Astronomicæ tabulæ in eum annum, ut alias dicemus, consentiunt.

Pag. 68. *versu* 12. *lege*, Theodosio.

Pag. 78. *versu* 25. *lege*, edoceant.